Håndbogsstol 2

SOCIALPÆDAGOGISKE UDDANNELSERS INDHOLD

Betænkning
afgivet af Uddannelseskommissionen
for det sociale område

ex 2

BETÆNKNING NR. 547

1970

Statens trykningskontor
So 00-180

Indholdsfortegnelse

Sde

Forord . . . 5

I. Arbejdsgruppens etablering, sammensætning og opgaver . . . 7

II. Beskrivelse af de 8 uddannelser, struktur, kapacitet, optagelsesbetingelser m.v. . . . 9

Børnehaveseminarier . . . 9
Fritidshjemsseminarier . . . 14
Plejeassistentuddannelsen (Århus) . . . 19
Diakonuddannelsen . . . 24
Omsorgsassistent (Statens Åndssvageforsorg) . . . 28
Klublederuddannelsen . . . 32
Børneforsorgspædagog, A- og S-linje . . . 37

III. Undersøgelsens metode . . . 42

IV. Nærmere gennemgang af de forskellige uddannelsers teoretiske indhold . . . 45

V. Hovedresultater, herunder en vurdering af de eksisterende socialpædagogiske uddannelsers fællestræk og forskelligheder . . . 57

VI. Ønskede ændringer i de nuværende uddannelser; overvejelser og vurdering . . . 60

BILAG:

Bilag I. De socialpædagogiske uddannelser, indhold, en systematisk oversigt . . . 73

Bilag II. Forslag til en undersøgelse af de socialpædagogiske uddannelsers indhold (forstander H.C. Rasmussens skrivelse af 25. november 1968) . . . 121

Bilag III. Arbejdsgruppens foreløbige arbejdsplan, december 1968 . . . 123

Bilag IV. Skematisk oversigt over de ønskede udvidelser af uddannelserne . . . 125

Forord

Socialuddannelseskommissionen blev nedsat af regeringen i juni 1965. Vedrørende kommissorium og sammensætning henvises til forordet til kommissionens betænkning nr. 524/1969 Praktik i uddannelser til det sociale område.

Som led i løsningen af den del af socialuddannelseskommissionens opgave, der går ud på at overveje koordinering af uddannelser af medarbejdere til det sociale område, har kommissionen fundet det hensigtsmæssigt at få foretaget en kortlægning og sammenligning af indholdet i forskellige eksisterende socialpædagogiske uddannelser. Dette arbejde blev i november 1968 overdraget en gruppe af sagkyndige vedrørende disse uddannelser under ledelse af seminarieforstander H. C. Rasmussen.

Det blev over for arbejdsgruppen præciseret, at kommissionen ønskede arbejdet gennemført hurtigst muligt af hensyn til de videre overvejelser. Der kunne derfor ikke blive tale om en meget minutiøs kortlægning eller videnskabeligt underbyggende vurderinger.

Undersøgelsen har vist, at der - uanset væsentlige forskelligheder, der tildels skyldes historiske forudsætninger og enkelte uddannelsers nære tilknytning til et bestemt forsorgsområde - dog er så mange fællestræk med hensyn til undervisningens emner og niveau, at der efter kommissionens opfattelse er grundlag for at forsøge at koordinere uddannelserne i et samlet uddannelsessystem. Dette må også omfatte andre uddannelser end de i denne undersøgelse medtagne, f. eks. særforsorgens uddannelser og uddannelsen af fængselsfunktionærer, samt uddannelsen af socionomer, socialassistenter m. v.

Kommissionen har anmodet den socialpædagogiske arbejdsgruppe, suppleret med pædagogisk sagkyndige vedrørende forsorgen for handicappede og kriminalforsorgen, om at bistå ved disse overvejelser.

Arbejdsgruppens første beretning vil være et grundlæggende materiale i dette arbejde, men må i øvrigt antages at være af aktuel værdi for alle, der deltager i eller i øvrigt interesserer sig for de sociale uddannelsers igangværende og fremtidige udvikling.

Det er derfor fundet hensigtsmæssigt at fremlægge materialet, inden kommissionens generelle overvejelser om koordineringsproblemerne er ført til ende. Heri ligger en anerkendelse af materialets almindelige værdi, men ikke nogen stillingtagen til de enkelte i materialet indeholdte vurderinger og synspunkter, som også arbejdsgruppens medlemmer ønsker betragtet som foreløbige.

København, oktober 1969.

S. E. Albrechtsen	Edward Hee	Eli Magnussen
Magrethe Appel	Vagn Holm	Hanne Søndergård Madsen
Carl Aude	Holger Horsten	K. Skovmand
N. E. Bank-Mikkelsen	Orla Jensen	K. V. Stang
Henning Friis (formand)	Walter Johannsen	/A. Toft.

Kapitel I

Arbejdsgruppens etablering, sammensætning og opgaver

Ved socialuddannelseskommissionens nedsættelse blev det bl. a. pålagt kommissionen at overveje koordinering af uddannelse af medarbejdere til det sociale område i henseende til

a) sammenlægning af uddannelsen af personale inden for nærbeslægtede arbejdsområder,

b) etablering af fælles grunduddannelse,

c) etablering af fælles efteruddannelse,

d) udveksling af erfaringer mellem de forskellige arbejdsområder og tilrettelæggelse af fælles undervisningsmateriale.

I efteråret 1968 udarbejdede kommissionens sekretariat med henblik herpå udkast til uddannelsessystem for det sociale område. Dette udkast blev på to møder i løbet af efteråret drøftet i en kreds af pædagoger og andre sagkyndige i uddannelsesspørgsmål. Med baggrund i disse drøftelser og et af forstander H. C. Rasmussen udarbejdet forslag (bilag II) blev der nedsat en arbejdsgruppe af socialpædagoger, der fik til opgave at kortlægge indholdet af forskellige eksisterende, socialpædagogiske uddannelser. Tillige skulle arbejdsgruppen overveje, hvilke dele af den eksisterende undervisning, der burde udvides eller indskrænkes (evt. udgå) inden for de eksisterende uddannelsers undervisningsrammer.

Arbejdsgruppen blev sammensat af de repræsentanter for de enkelte uddannelser, der havde deltaget i pædagogmøderne og gruppen fik følgende sammensætning:

Forstander H.C. Rasmussen (formand)
Børneforsorgsseminariet, Jægerspris
(børneforsorgspædagoguddannelserne)

Forstander J. Nørgård, Diakonhøjskolen, Århus
(diakon- og plejeassistentuddannelsen)

Forstander Børge Nielsen, Personalehøjskolen, Kbh. S.
(omsorgsassistentuddannelsen)

Forstander Hilding Ringblom, Ikast fritidshjemsseminarium og -børneforsorgs seminarium
(fritidspædagoguddannelsen)

Undervisningsinspektør Agnete Helmstedt,
direktoratet for folkeskolen og seminarierne
(børnehavelæreruddannelsen)

Inspektør H. Vilien, direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen
(klubområdet)

Arbejdsgruppens sekretær: Sekretær K. Beukel,
socialministeriet.

Uddannelseskommissioneri er på møder i november og december 1968 blevet orienteret af kommissionens formand om drøftelserne i pædagoggruppen og om den socialpædagogiske arbejdsgruppes nedsættelse og dens opgaver.

Arbejdsgruppen har holdt fem møder, heraf to 2-dagesmøder.

I kap. IV findes en nærmere gennemgang af de 8 socialpædagogiske uddannelser; denne er baseret på den i bilag I registrerede oversigt over uddannelsernes indhold. I kap. V er redegjort for undersøgelsens hovedresultater og i kap. VI findes visse overvejelser over de ønskede ændringer af de nuværende uddannelser, således som de er registreret i bilag IV.

Det må understreges, at arbejdsgruppen har betragtet det som sin opgave at fremsætte synspunkter vedrørende de socialpædagogiske områders nuværende og fremtidige uddannelsessituation, men ikke betragtet det som sin opgave at tage stilling, til synspunkterne. De forelægges hermed til stillingtagen.

København, juni 1969.

Agnete Helmstedt	Børge Nielsen	J. Nørgård
H.C. Rasmussen (formand)	Hilding Ringblom	H. Vilien
		K. Beukel

Kapitel II

Beskrivelse af de 8 uddannelser, struktur, kapacitet, optagelsesbestemmelser m.v.

Børnehaveseminarier

De nærmere regler for godkendelse af børnehaveseminarier, optagelsesbetingelserne, samt bestemmelser om undervisningen er fastsat i undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 190 af 12. juni 1961 om uddannelsen på de anerkendte børnehaveseminarier. Lov om en 3-årig uddannelse er vedtaget i folketingssamlingen 1968/69.

Oplysninger vedrørende elevtal, lærerforhold m.v. er - hvis ikke andet anføres - gældende pr. 1.4.1969.

A. Ledelse

1. Børnehaveseminarier godkendes af undervisningsministeren for 6 år ad gangen, når de opfylder visse i bekendtgørelsens § 1 angivne betingelser.

Der er 17 godkendte børnehaveseminarier med i alt 2120 elever:

Børnehaveseminariet Frøbelskolen, København
Esbjerg Børnehaveseminarium
Frøbelseminariet, København
Holstebro Børnehaveseminarium
Holte Børnehaveseminarium
Jydsk Børnehaveseminarium, Århus
Kolding Børnehaveseminarium
Københavns Børnehaveseminarium
Nordisk Montessori Kursus, København
Nykøbing F. Børnehaveseminarium
Odense Børnehaveseminarium
Seminariet for småbørnspædagoger, København
Slagelse Børnehaveseminarium
Social-pædagogisk Børnehaveseminarium, Århus
Tårnby Børnehaveseminarium
Åbenrå Børnehaveseminarium
Ålborg Børnehaveseminarium.

To af de 17 seminarier er private (Frøbelseminariet og Nordisk Montessori Kursus) og 15 er selvejende institutioner. 7 seminarier har til huse i egne bygninger og 10 i lejede.

2. Den øverste ledelse af det enkelte seminarium varetages af en bestyrelse. der skal omfatte en læge samt en repræsentant for henholdsvis øvelsesbørnehaverne og folkeskolen eller den højere skole. Forstander og praktikforstander deltager uden stemmeret i bestyrelsens møder.

3. Seminariets daglige ledelse bestrides af den anerkendte forstander. Han skal iflg. undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 190 af 12. juni 1961 om uddannelsen på de anerkendte børnehaveseminarier, § 1, have forudgående uddannelse i og virksomhed inden for arbejdet i en institution for forebyggende børneforsorg og må i øvrigt i kraft af en videregående uddannelse og praktisk erfaring kunne anses for egnet til at lede et børnehaveseminarium.

De 17 forstandere fordeler sig således:

Cand. polit.	1
Cand. psych.	1
Børnehavelærerudd. + cand. psych.	5
Læreruddannelse + cand. psych.	2
Lærerudd. + suppl. uddannelse i øvrigt	2
Børnehavelærer + lærer.	1
Børnehavelærerudd. + suppl.	5
I alt:	17

4. Den daglige ledelse af praktikuddannelsen forestås af en eller flere praktikforstandere.

Praktikforstandere bør være - eller have været - leder af en børnehave og have deltaget i uddannelsen af elever. Alle praktikforstandere er børnehavepædagoger.

Efter de gældende regler ydes der tilskud til aflønning af 1 praktikforstander pr. hver 3 klasser.

B. Lærere

5. Ud over forstandere og praktikforstandere er der ved børnehaveseminarierne beskæftiget i alt 259 lærere, hvoraf kun 13 er heltidsansatte, medens de øvrige er timelønnede eller deltidsansatte. Gennemsnitlig er der således 15 lærere ved hvert seminarium.

En opdeling efter de pågældendes uddannelse giver følgende resultat:

	Antal:	%:
1. Læger, jurister, præster, cand. mag.	55	21
2. Cand. psych.	16	6
3. Læreruddannelse	58	23
4. Børnehave- og fritidshjemslærere	60	23
5. Socialrådgivere	13	5
6. Andre	57	22
I alt:	259	100

I gruppe 1. er medregnet 7 universitetsstuderende, fortrinsvis stud. mag. er. Gruppe 2. omfatter alle cand. psych, er og stud. psych, er, selv om de i forvejen har uddannelse som lærer eller børnehavelærer. Gruppe 3. omfatter også 1 skoleinspektør. Gruppe 6. "Andre" omfatter mange forskellige erhverv såsom kunstnere, musikpædagoger, talepædagoger, forfattere, bibliotekarer og håndværkere.

Den anførte fordeling siger ikke noget om fordelingen af antal læste timer.

C. Elever

6. Optagelsesbetingelser

Ifølge bekendtgørelsen (§ 2) skal eleven opfylde følgende betingelser:

a) Være fyldt 20 år inden udgangen af det kalenderår, i hvilket optagelse sker samt skønnes moden og egnet til uddannelsen.

Der findes således en nedre aldersgrænse for optagelse, men ikke en øvre. Dog er det i bekendtgørelsen anført, at elever, som ved optagelsen er fyldt 3 2 år, ikke kan forvente ansættelse med pensionsret ved anerkendte børnehaver,

b) fremlægge tilfredsstillende vidnesbyrd om forhold og vandel.

c) fremlægge lægeattest, herunder attest for tuberkuloseundersøgelse,

d) have studentereksamen, realeksamen eller anden hermed ligestillet eksamen, eller have gennemgået folkeskolens 8. og 9. klasse eller en almendannende undervisning, der ligger udover den almindelige folkeskoleuddannelse, f. eks. 4 måneders ophold på en godkendt folkehøjskole, og endvidere have et tilfredsstillende standpunkt i skriftlig dansk,

e) på tilfredsstillende måde have gennemgået forpraktik i et halvt år i en anerkendt børnehave,

f) have mindst ½ års husligt arbejde, normalt med ophold i et fremmed privathjem med børn.

Det tilrådes eleverne at gennemgå den 1-årige barneplejeuddannelse.

Af nedenstående tabel fremgår, hvorledes eleverne er fordelt på de 17 seminarier.

Seminarium:	Klasser			Elever								
	1. års	2. års	I alt	1. års			2. års			I alt		
				Mdl.	Kvl.	I alt	Mdl.	Kvl.	I alt	Mdl.	Kvl.	I alt
Børnehave-seminarier												
Frøbel-Højskolen	3	2	5		72	72		51	51		123	123
Esbjerg	2	2	4	2	39	41	3	30	33	5	69	74
Frøbel-seminariet	4	3	7	24	81	105	10	67	77	34	148	182
Holstebro	2	2	4	4	32	36		34	34	4	66	70
Holte	3	3	6	2	71	73		71	71	2	142	144
Jydsk	4	4	8		104	104		105	105		209	209
Kolding	2	2	4	1	39	40		37	37	1	76	77
København	3	3	6	3	69	72	2	76	78	5	145	150
Nordisk Montessori	2	1	3		35	35		26	26		61	61
Nykøbing F.	3	2	5	1	61	62		41	41	1	102	103
Odense	3	3	6	3	72	75	2	64	66	5	136	141
Børneh. seminariet for småbørnspæd.	3	2	5		79	79	2	43	45	2	122	124
Slagelse	2	2	4		50	50		49	49		99	99
Social - Pædagogisk	3	3	6	6	72	78	1	67	68	7	139	146
Tårnby	4	3	7	3	93	96	2	68	70	5	161	166
Åbenrå	3	3	6	2	66	68		64	64	2	130	132
Ålborg	3	2	5	4	68	72	2	45	47	6	113	119
Børnehaveseminarier Ialt	49	42	91	55	1103	1158	24	938	962	79	2041	2120

7. Adgangsbegrænsning

Ved forespørgsel til seminarierne er det oplyst, hvor mange elever der, skønt de opfyldte de formelle optagelsesbetingelser, er afvist fra de forskellige seminarier i 1967. I følgende oversigt er anført antal optagne og antal afviste elever for samtlige seminarier:

Ansøgere ialt: 2536
Optagne: 993
Afviste: 1543.

At der i dag og i de kommende år er brug for en væsentlig forøgelse af antallet af uddannede børnehavepædagoger er påvist af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen.

For at få udvidet uddannelseskapaciteten er der planlagt

a Udvidelse af de eksisterende seminarier, samt

b overvejelse vedrørende oprettelse af evt. nye børnehaveseminarier.

D. Uddannelsen

8. Uddannelsen er 2-årig og nogenlunde ligelig fordelt mellem teori og praktik. Der er dog gennem forsøgsordninger, som skal godkendes af undervisningsministeriet, mulighed for nedsættelse af praktiktimetallet til fordel for teoritimetallet.

Hovedformålet (bkg. § 3) er at give eleverne forståelse af barnets legemlige og sjælelige behov samt viden om, hvorledes disse behov tilfredsstilles og barnets naturlige, sunde udvikling derved fremmes.

Tilsynet med undervisningen udøves af en af undervisningsministeren beskikket inspektør, der normalt skal være i besiddelse af kvalifikationer, der mindst svarer til de krav, der stilles til en seminarieforstander (§ 1, stk. 4).

9. Den teoretiske del af undervisningen omfatter nedennævnte fag og skal gives i et omfang, der i det væsentlige svarer til den angivne normaltimeplan for hvert enkelt fag (§ 4):

Psykologi	144 timer
pædagogik	72 "
børnehavelære	144 "
sociale fag og børnelovgivning	90 "
etik	18 "
sundheds- og sygdomslære	72 "
naturkundskab	36 "
dansk- og børnelitteratur	72 "
sang, musik og sanglege	108 "
rytmik og gymnastik	108 "
manuelt arbejde, tegning, træsløjd etc.	288 "
valgfrie fag	72 "
	1224 timer

De fleste af de 14 børnehaveseminarier følger ret nøje den vejledende timeplan, men det er dog oplyst, at nogle børnehaveseminarier anvender betydeligt større timetal, idet man anser det for udelukket at gennemføre en forsvarlig undervisning inden for normaltimeplanen.

Blandt de valgfrie fag, som benyttes, kan nævnes dramatik, talepædagogik, studieteknik, filmkundskab og færdselslære.

10. Den praktiske uddannelse gives i velegnede *og* anerkendte øvelsesbørnehaver (§ 17). Undervisningen skal omfatte mindst 15 timers ugentligt arbejde i hele uddannelsestiden eller 30 timer ugentlig i halvdelen af denne. Herudover omfatter den praktiske uddannelse mindst 2 ugers årlig heldagspraktik samt praktik i en sommerkoloni for børn. I alt ca. 1200 timer.

Vedrørende placeringen af praktikken er der stor forskel fra det ene seminarium til det andet. Den mest anvendte praktikform er periodepraktikken, hvor der er teori i *2-2½* måned vekslende med praktik i et tilsvarende tidsrum.

Eleverne oppebærer ikke løn under praktikanttjenesten.

11. Undervisningen afsluttes med 3 prøver:

a) En mundtlig fremstilling inden for den psykologisk-pædagogiske fagkreds,

b) en skriftlig opgave i børnehavelære,

c) en mundtlig prøve i sociale fag.

Endvidere skal eleven udarbejde en skriftlig årsopgave inden for psykologi-pædagogik eller det sociale område. Herudover skal udføres arbejder inden for de manuelle fag.

Vurderingen af årsopgave og manuelle arbejder indgår i de vidnesbyrd, som de enkelte faglærere afgiver.

Eleverne modtager et afgangsbevis, der indeholder resultaterne af prøverne, faglærernes vidnesbyrd, praktikledernes vurdering af arbejder i øvelsesbørnehaverne samt forstanderens samlede vurdering af elevens egnethed for børnehavegerningen.

12. Ud over undervisningen af elever gives der på børnehaveseminarierne vejledning for lederne af øvelsesbørnehaverne (praktikvejlederne). Det foregår enten som weekend-kurser eller i form af dag- eller aftenmøder.

13. Videreuddannelse finder sted på Danmarks Lærerhøjskole (10 måneder) og ved kortere kurser.

Fritidshjemsseminarier

Reglerne for godkendelse af fritidsseminarier, optagelsesbetingelserne samt bestemmelser om undervisningen er fastsat i undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 74 af 22. februar 1962 om uddannelse på de anerkendte fritidshjemsseminarier. Bekendtgørelsen følger i hele sin opbygning nøje bekendtgørelse nr. 190 af 12. juni 1961 om uddannelse på de anerkendte børnehaveseminarier, og mange bestemmelser er overført uden ændringer. Lov om 3-årig uddannelse er vedtaget i folketingssamlingen 1968/69.

Oplysninger vedrørende elevtal, lærerforhold m.v. er - hvis ikke andet anføres - gældende pr. 1.4. 1969.

A. Ledelse

1. Fritidshjemsseminarier godkendes af undervisningsministeren for 6 år ad gangen, når de opfylder visse i bekendtgørelsens § 1 angivne betingelser.

Der er fem godkendte fritidshjemsseminarier:

Dansk Fritidshjemsseminarium, København
Gladsaxe-seminariet for fritidspædagoger
Ikast Fritidshjemsseminarium
Jydsk Fritidshjemsseminarium, Århus
Seminariet for fritidspædagoger, København.

Alle seminarierne er selvejende institutioner. Et har til huse i egne bygninger og fire i lejede.

2. Den øverste ledelse af det enkelte seminarium varetages af en bestyrelse, der skal omfatte en læge samt en repræsentant for henholdsvis øvelsesfritidshjemmene og folkeskolen (eventuelt friskolen) eller den højere skole. Forstander og praktikforstander deltager uden stemmeret i bestyrelsens møder.

3. Seminariets daglige ledelse bestrides af den anerkendte forstander. Han skal iflg. bekendtgørelsen (§1) have forudgående uddannelse i og virksomhed inden for arbejdet i en institution for forebyggende børneforsorg, og må i øvrigt i kraft af en videregående uddannelse og praktisk erfaring kunne anses for egnet til at lede et fritidshjemsseminarium.

Af de 5 forstandere er 2 cand. psych' er, 2 med uddannelse som fritidspædagoger og 1 seminarieuddannet lærer.

4. Den daglige ledelse af praktikuddannelsen forestås af en eller flere praktikforstandere.

Praktikforstanderen bør være eller have været leder af et fritidshjem og have deltaget i uddannelse af elever. Praktikforstandere er alle fritidspædagoger.

B. Lærere

5. Ud over forstandere og praktikforstandere er der ved fritidshjemsseminarierne beskæftiget i alt 79 lærere, hvoraf kun 4 er heltidsansatte. De øvrige er timelønnede eller deltidsansatte. Gennemsnitlig er der således 16 lærere ved hvert seminarium.

En opdeling efter de pågældendes uddannelse giver følgende resultat:

	Antal:	Pct. :
1. Læger, jurister, præster, cand. mag	16	20
2. Cand. psych.	6	8
3. Læreruddannelse	13	16
4. Børnehave- og fritidspædagoger	18	23
5. Socialrådgivere	5	6
6. Andre	21	27
alt	79	100

En sammenligning med fordelingen med lærerne ved børnehaveseminarierne viser, at 16% af lærerne ved fritidshjemsseminarierne er seminarielærere mod 23 % ved børnehaveseminarierne. Omvendt er der ved fritidshjemsseminarierne 27 % lærere med "andre" uddannelser mod 22 % ved børnehaveseminarierne. De øvrige lærergrupper er stort set repræsenteret med samme procent ved de omhandlede uddannelsesformer.

C. Elever

6. Optagelsesbetingelser

Ifølge bekendtgørelsen (§ 2) skal eleven opfylde følgende betingelser:

a) være fyldt 20 år inden udgangen af det kalenderår i hvilket optagelse sker, samt skønnes moden og egnet til uddannelsen.
Der findes således en nedre aldersgrænse for optagelse, men ikke en øvre; dog er det i bekendtgørelsen anført, at elever, som ved optagelsen er fyldt 32 år, ikke kan forvente ansættelse med pension ved anerkendte fritidshjem.

b) fremlægge tilfredsstillende vidnesbyrd om forhold og vandel, deri-bla.ndt en erklæring på tro og love om, hvorvidt den pågældende har været straffet,

c) fremlægge lægeattest, herunder attest for tuberkuloseundersøgelse,

d) have studentereksamen, realeksamen eller anden hermed ligestillet eksamen, eller have gennemgået folkeskolens 8. og 9. klasse, eller en almendannende undervisning, der ligger udover den almindelige folkeskoleuddannelse, f. eks. 4-måneders ophold på en godkendt folkehøjskole og endvidere have et tilfredsstillende standpunkt i skriftlig dansk,

e) på tilfredsstillende måde have gennemgået en praktisk virksomhed af mindst 6 måneders varighed, heraf mindst 3 måneder i et anerkendt fritidshjem,

f) have gennemgået 5-ugers begynderkursus i sløjd.

Optagelsesbetingelserne er forskellige fra de for børnehaveseminarier gældende med hensyn til punkt f) samt erklæringen om straf i pkt. b).

Af følgende tabel fremgår, hvorledes eleverne er fordelt på de fem seminarier:

Seminarier:	Klasser:			Elever								
	1. års	2. års	I alt	1. års			2. års			I alt:		
				Mdl.	Kvl.	I alt	Mdl.	Kvl.	I alt	Mdl.	Kvl.	I alt
Dansk fritids-hjemssem.	5	2	7	37	81	118	20	22	42	57	103	160
Gladsaxe sem. f. fritidspæd.	5	4	9	56	71	127	24	76	100	80	147	227
Ikast fritids-hjemssem.	2	2	4	20	28	48	16	25	41	36	53	89
Jydsk fritids-hjemssem.	3	2	5	24	38	62	17	29	46	41	67	108
Seminariet f. fritidspæd.	4	2	6	27	55	82	17	27	44	44	82	126
Fritidshjems-sem.: I alt	19	12	31	164	273	437	94	179	273	258	452	710

7. Adgangsbegrænsning

Ved forespørgsel til seminarierne er det oplyst, hvor mange elever der, skønt de opfylder de formelle optagelsesbetingelser, er afvist fra de forskellige seminarier i 1967. Ifølge tabeller er anført antal optagne og antal afviste elever for hvert seminarium:

Ansøgere ialt: 474
Optagne: 295
Afviste: 179

For fritidshjemsseminarierne synes problemet om adgangsbegrænsning for tiden ikke så stort. Ifølge de foreliggende oplysninger er der ikke planer om oprettelse af nye fritidshjemsseminarier, men alene om oprettelse af nye klasser på de bestående seminarier.

D. Uddannelsen

8. Uddannelsen er 2-årig og nogenlunde ligelig fordelt mellem teori og praktik. Der er dog gennem forsøgsordninger, som skal godkendes af undervisningsministeriet, mulighed for nedsættelse af praktiktimetallet til fordel for teoritimetallet.

Hovedformålet (bekendtgørelsens § 3) er at give eleverne forståelse af de 7-18 åriges legemlige og sjælelige behov samt viden om, hvorledes disse behov skal tilfredsstilles og barnets naturlige og sunde udvikling derved fremmes.

Tilsynet med undervisningen udøves af en af undervisningsministeren beskikket inspektør, der normalt skal være i besiddelse af kvalifikationer, der mindst svarer til de krav, der stilles til en seminarieforstander (§ 1, stk. 4).

Inspektøren er samtidig inspektør vedrørende børnehaveseminarierne.

9. Den teoretiske del af undervisningen omfatter nedennævnte fag og skal gives i et omfang, der i det væsentlige svarer til den angivne, normale timeplan for hvert enkelt fag (§ 4):

Psykologi	144 timer
pædagogik	72 "
fritidshjemslære	194 "
klubmetodik	32 "
sociale fag og børnelovgivning	90 "
etik	18 "
sundheds- og sygdomslære	54 "
naturkundskab	54 "
dansk børne- og ungdomslitteraturforståelse og film	86 "
sang og musik	108 "
rytmik og gymnastik	72 "
boldspil, lege og svømning	108 "
manuelt arbejde, tegning, værkstedsarbejde o. 1.	472 "
valgfrie fag	72 "
	1576 timer

Det samlede antal teoritimer er 1576 mod 1224 på børnehaveseminarierne. Følgende fag er fælles for og indgår med samme timetal i undervisningen ved fritidshjems- og børnehaveseminarier:

Psykologi, pædagogik, sociale fag og børnelovgivning, etik, sang og musik samt valgfrie fag. Den væsentlige forøgelse - 352 timer - i fritidspædagogens timetal vedrører først og fremmest fritidshjemslære med 50 timer og manuelt arbejde med 184 timer.

10. Den praktiske uddannelse gives i velegnede og anerkendte øvelsesfritidshjem (§ 19). Undervisningen skal omfatte mindst 15 timers ugentligt arbejde i hele uddannelsestiden eller 30 timer ugentlig i halvdelen af denne. Herudover omfatter den praktiske uddannelse mindst 2 uger årligt i praktik samt mindst 3 ugers praktik i en sommerkoloni for børn i skolealderen.

Ved samtlige fritidshjemsseminarier foregår praktik og teori i samlede perioder (blokpraktik) normalt a 6-10 ugers varighed. Der er dog gennem forsøgsordninger, som skal godkendes af undervisningsministeriet, mulighed for nedsættelse af praktiktimetallet til fordel for teoritimetallet.

11. Undervisningen afsluttes med 3 prøver, der nøje svarer til prøverne ved børnehaveseminarierne:

a) En mundtlig fremstilling inden for den psykologisk-pædagogiske fagkreds,

b) en skriftlig opgave i fritidshjemslære,

c) en mundtlig prøve i sociale fag.

Endvicere skal eleven udarbejde en skriftlig årsopgave inden for psykologi/pædagogik eller det sociale område. Derudover skal udføres arbejde inden for de manuelle fag.

Vurderingen af årsopgave og manuelle fag indgår i de vidnesbyrd, som de enkelte faglærere afgiver.

Eleverne modtager et afgangsbevis, der indeholder resultaterne af prøverne, faglærernes vidnesbyrd, praktikledernes vurdering af arbejder i øvelsesfritidshjemmene samt forstanderens samlede vurdering af elevens egenthed for fritidshjemsgerningen.

12. Ud over undervisningen af elever gives der på fritidshjemsseminarier vejledning for ledere af øvelsesinstitutionerne. Det foregår enten som weekendkurser eller i form af dag- eller aftenmøder.

13. Videreuddannelse finder sted på Danmarks lærerhøjskole (10 måneder) og ved kortere kurser.

Plejeassistentuddannelsen (Århus)

Indledning

Uddannelsen ved Diakonhøjskolen i Århus er delt i to linier: Den socialpædagogiske linie (se Diakonuddannelsen nedenfor) og plejeassistentlinien, som her redegøres for.[1]).

Århus Diakonhøjskoles uddannelse af diakoner med plejeassistentuddannelse indledes med højskole, hvor der også gives sygehjælperteori, derefter følger sygehjælperpraktik i 8 eventuelt 14 måneder. Med højskole- + sygehjælperuddannelse går diakoneleven videre med plejeassistentuddannelsen og fuldender desuden sin diakonuddannelse.

Socialministeriet har givet sin tilladelse dels til Københavns fagskole for plejepersonale, dels til Diakonhøjskolen, Århus, til en forsøgsordning med uddannelse af plejeassistenter, med foreløbig retningslinie i "Forslag om uddannelse af plejeassistenter til plejehjem og alderdomshjem med sygeafdeling", afgivet af et af Københavns magistrats 3. afdeling nedsat udvalg.

Indenrigsministeriets uddannelsesnævn for sundhedsvæsenet har i efteråret 1967 nedsat en arbejdsgruppe vedr. uddannelse af plejeassistenter. Forstanderinde Eli Magnussen er formand.

Når der foreligger betænkning fra denne arbejdsgruppe, fastlægges de endelige retningslinier for plejeassistentuddannelsen.

A. Ledelse

1. Diakonhøjskolen i Århus er godkendt som folkehøjskole, hvorfor de forskellige teoretiske afsnit af uddannelsen er almindelige eller udvidede højskolekurser. Diakonhøjskolen er en selvejende institution, der har til huse i to bygninger, som institutionen ejer. (Der udarbejdes for tiden tegninger til en ny skole med det dobbelte elevantal. Formentlig vil byggeriet komme igang i de første måneder af 1970.).

2. Den øverste ledelse har en bestyrelse på 12 medlemmer. I bestyrelsen er bl. a. en læge, to sygeplejersker, en regnskabskyndig, en bygningskyndig og repræsentanter fra Diakonernes forbund.

Forstanderne deltager uden stemmeret i bestyrelsens møder.

3. Højskolens daglige ledelse varetages af en forstander, der er anerkendt af undervisningsministeriet.

Han er efter bestyrelsens ønske teolog, og er ansvarlig overfor bestyrelsen.

4. Som pædagogisk leder af plejeassistentuddannelsens teori og praktik er ansat en forstander(-inde). Vedkommende har sygeplejerskeuddannelse, videreuddannelse ved Danmarks sygeplejerskehøjskole samt erfaring fra administrerende og undervisende arbejde.

[1]) Diakoner fra Filadelfias diakonskole, Dianalund, har gennemgået en systematisk tilrettelagt plejeuddannelse. Der henvises i øvrigt til betænkning nr. 524/1969, "Praktik i uddannelser til det sociale område", side 18-19.

Forstander(-inden) er anerkendt af sundhedsstyrelsen og er i sit arbejde ansvarlig overfor skolens forstander.

B. Lærere

Udover højskolens forstander og den pædagogiske leder af plejeassistentuddannelsen er der ved Diakonhøjskolens plejeassistent/diakonuddannelse beskæftiget 26 lærere, hvoraf de fire er fast ansatte. De øvrige er timelønnede.

En opdeling efter uddannelse giver følgende resultat:

	Antal
Læge, jurist, præst, cand. mag. Arkitekt	10
Cand. psyk.	1
Læreruddannelse	5
Sygeplejerske	3
Socialrådgiver	1
Terapeut, bandagist	3
Andre	3

For lærere og sygeplejersker gælder det, at de fleste har årskursus fra Lærerhøjskolen eller videreuddannelse ved Danmarks sygeplejerskehøjskole.

C. Elever

Oversigt over eleverne, fordelt over uddannelsen:

Begynderhold: (Fælles for socialpædagogisk- og plejelinie)	M: 9	K: 10	i alt 19
Elever i sygehjælperpraktik:	M: 6	K: 8	i alt 14
Elever i plejeassistentpraktik (som har gennemgået 1. læsekursus, såkaldt mellemhold):	M: 3	K: 2	i alt 5
Elever på afsluttende hold (som rummer 2. læsekursus for plejeassistenter):	M: 2	K: 6	i alt 8
			i alt 46.

6. Optagelsesbetingelser

a. Alder: Sædvanligvis 18 til 27 år.
Man tilråder dog ansøgere at begynde lidt senere end de 18 år.
Der kan gives dispensation til ansøgere, som er over 27 år.

b. Legemlig og sjælelig sundhed (ansøgerens egen bedømmelse).

c. Medlem af folkekirken.

d. Gode kundskaber i dansk og regning svarende til 9. -10. skoleårs standpunkt (se adgangsforhold).

e. Efterskole eller højskole, erhvervsuddannelse eller andre tilsvarende forkundskaber.

7. Adgangsforhold

Som højskole optager man eleverne i den rækkefølge, de søger ind.

Ved afslutningen af begynderholdet foretager alle faste lærere ved skolen samt holdets timelærere en udvælgelse blandt de elever, der ønsker at fortsætte diakonuddannelsen.

Udover det kendskab man har fået til eleven i det daglige, lægges vægt på:

Helbredet, idet eleven nu skal dokumentere med lægeattest at være rask og arbejdsdygtig.

Prøve i dansk og regning, svarende til 10. klasse.

Elevens hele evne til at arbejde med stoffet.

Mellem 3% og 10% bryder selv af eller klarer ikke betingelserne for at fortsætte uddannelsen.

D. Uddannelsen

Da begyndelseskursus finder sted to gange om året, medens mellemkursus (plejeass. 1. læsekursus) og afsluttende kursus (plejeass. 2. læsekursus) kun finder sted en gang om året, bliver uddannelsen af $3\frac{1}{2}$ års varighed for de elever, der begynder uddannelsen 1. november, medens den bliver af 4 års varighed for de elever, der begynder uddannelsen 1. maj.

Uddannelsen forløber således:

Begynderkursus, 6 mdr. :	Højskole (med sygehjælperteori).
Sygehjælperpraktik	8 (evt. 14) måneder.
Mellemkursus	sv. til 1. læsekursus i plejeass. -uddannelsen
Plejeassistentpraktik	12 mdr. geriatrisk center, psykiatrisk center og plejehjem.
Afsluttende kursus	10 mdr., som omfatter plejeass. -uddannelsens 2. læsekursus.

Formålet med diakon-plejeassistentuddannelsen:

At give de unge, der ud fra en kristen overbevisning ønsker at tage en livsgerning op i plejen af syge og gamle, den fornødne faglige og kristelige udrustning.

Jfr. forslag om uddannelse af plejeassistenter:

"Formålet er at bibringe den vordende plejeassistent sådanne kundskaber og færdigheder, som sætter den pågældende i stand til at kunne udøve pleje af og omsorg for og observation af geriatriske patienter og langvarigt syge".

I diakon/plejeassistentuddannelsen sigter man endvidere på at betragte plejehjemsbeboerens situation som en tilværelsesform, der skal tilnærmes en almindelig dagligdag mest muligt, hvor ethvert plejebehov skal opfyldes, hvor samtidig beboerens personlighedsintegritet respekteres

og hans mulighed for medmenneskelige forbindelser også uden for hjemmet udfoldes i friest muligt omfang.

9. Den teoretiske del af undervisningen

omfatter nedennævnte fag. Det fremgår af opstillingen, at der dels er tale om højskole (incl. sygehjælperteori) = begynderkursus, dels højskole med plejeassistentuddannelsens 1. læsekursus = mellemkursus, og endelig højskole med diakonale fag samt plejeassistentuddannelsens 2. læsekursus = afsluttende kursus.

	Begynder-kursus	Mellem-kursus	Afsluttende kursus
Dansk	80		
Litteratur	48	32	80
Regning	32	32	
Fysik og kemi	12	24	
Orientering, samfundslære	80		
Sang	24	12	40
Bibelfag	128	32	150
Kirkehistorie			80
Psykologi, etik, sjælesorg	40		60
Konfessionskundskab		32	
Anatomi og fysiologi	40	60	
Ernæringslære, diætetik		32	12
Hygiejne		20	40
Mikrobiologi		20	
Lægemiddellære		20	12
Psykiatri		32 10 x)	
Sygdomslære		20	60
Sygeplejelære + sundhedslære	68	60	80
Ergoterapi		34	
Fysioterapi		10	
Første hjælp	32		
Boliglære		20	
Alderdomspædagogik			60
Socialbetjening		24	
Lønregulativer m.m.			10
Bogføring			50
Institutionsbesøg	40		
Gymnastik	48	22	40
Formning, materialelære	48		80
Gruppepsykologi			40
I alt:	720	518	794

x) Gives sideløbende med praktik.

10. Den praktiske uddannelse gives på plejeinstitutioner, godkendt af sundhedsstyrelsen. Hvert sted i den fastlagte turnus er der et praktikskema, som omfatter det, eleven skal lære.

Den pædagogisk ansvarlige forstander skal aflægge mindst eet besøg hver gang eleven er flyttet til et nyt praktiksted.

11. Prøver.

Hvert teorikursus sluttes med prøver, ikke egentlig eksamen, da skolen har status som højskole. Fra alle undervisere foreligger en vurdering af elevens standpunkt.

I praktikken på plejehjem i sidste praktikar har man indført en praktisk prøve.

Fra alle praktiksteder foreligger vidnesbyrd om eleven, hvor man anvender skalaen fra sundhedsstyrelsens meddelelse nr. 6 om sygeplejerskeuddannelsen, 1959: Vejledning i afgivelse af vidnesbyrd for sygeplejeelever under den praktiske uddannelse.

Ved uddannelsens slutning modtager eleven et diakonbrev som bevis på, at vedkommende har gennemgået uddannelsen, endvidere et bevis med bedømmelse i de forskellige fag samt en oversigt over hele uddannelsen med angivelse af fag og timetal. En samlet bedømmelse fra praktikstedernes vidnesbyrd er ligeledes opført på dette afgangsbevis.

12. Elevernes økonomiske vilkår

Eleverne oppebærer samme løn i praktiktiden som sygehjælper under tillæring.

I teoriperioder skal vedkommende betale skolepenge. Elevafgiften er for tiden 700 kr. pr. måned, for 20 måneder bliver det 14. 000 kr.

Udgifter til studietur ca. 500 kr.

13. Praktikvejlederne d.v.s. lederne af de institutioner, hvor praktikken foregår, bliver gennem de regelmæssige besøg af der. pædagogiske leder af uddannelsen holdt å jour med uddannelsens indhold, ligesom skolen herigennem har en værdifuld, direkte kontakt til det arbejde, eleven skal uddannes til at varetage.

14. Der findes ingen videreuddannelse for plejeassistenter.

Diakonuddcinnelsen

Der findes to uddannelsessteder for diakoner i Danmark, diakonskolen på Filadelfia, Dianalund, Sjælland, og Diakonhøjskolen i Århus. Diakonskolen på Filadelfia er knyttet til hospitalet. I tilrettelæggelse er der ret store forskelle mellem de to uddannelser, medens der er ret stor lighed mellem uddannelsesstedernes fagmængde og område, det gælder især de kirkelige fag. Medens fagene i ret høj grad i uddannelsen på Filadelfia er centreret om stedets plejemæssige opgaver, er der for Århus[1] vedkommende tale om en opdeling i socialpædagogisk og plejelinie (omtalt ovenfor). Adskillige af Filadelfiadiakonerne går også ind i social-pædagogisk arbejde, ligesom de på linie med Århusdiakonerne kan supplere ved et børneforsorgsseminarium en kortere tid og derved blive fuldt kvalificerede børneforsorgspædagoger. I det følgende er kun omtalt den århusianske diakonlinie, idet kun denne uddannelse har været repræsenteret i undersøgelsen.

Diakonuddannelsen (Århus).

A. Ledelse

1. Diakonhøjskolen er godkendt som folkehøjskole, hvorfor de forskellige teoretiske afsnit af uddannelsen er almindelige eller udvidede højskolekurser. Diakonhøjskolen er en selvejende institution, der har til huse i to bygninger, som institutionen selv ejer. Der udarbejdes for tiden tegninger til en ny skole med det dobbelte elevtal. Formentlig vil byggeriet taget sin begyndelse i de første måneder af 1970 på en erhvervet grund i Skaade ved Århus.

2. Den øverste ledelse har en bestyrelse på 12 medlemmer, en del af disse vælges af diakonernes forbund. I bestyrelsen er der en læge, en bygningskyndig, en regnskabskyndig, en repræsentant for børneforsorgen samt flere ledere af institutioner under forsorgen. Forstanderen deltager i møderne uden stemmeret.

3. Højskolens daglige ledelse bestrides af en forstander, der er anerkendt af undervisningsministeriet. Forstanderen er altid efter bestyrelsens ønske en teologisk uddannet, der kan foretage den indvielse, der tilbydes eleverne efter endt uddannelse. Den nuværende forstander har tidligere været lærer, korshærspræst og deltaget meget i social-pædagogisk arbejde.

4. Den daglige ledelse i praktikuddannelsen forestås for tiden også af forstanderen. Det har hidtil ikke været økonomisk muligt at lønne en dertil ansat person, selvom det i høj grad er tiltrængt og vil betyde en langt bedre tilrettelæggelse af og tilsyn med praktikanten i praktiktiden.

B. Lærere

5. Udover forstanderen er der ved skolen beskæftiget i alt 30 lærere, hvoraf de fem er fast ansatte. De øvrige er timelønnede.
En opdeling efter uddannelse giver følgende resultater:

	Antal:
1. Læger, jurister, præster, cand. mag. er	5
2. Læreruddannede, (heraf 1 skolepsykolog)	4
3. Socialrådgiver-uddannede	4
4. Sygeplejerskeuddannede	2
5. Børneforsorgs- ell. fritidshjemsuddannede	3
6. Organist, musiker	2
7. Diakon	1
8. Andre	9

For alle lærere gælder det, at de, for så vidt som de er timelærere, underviser ud fra det job, de til daglig bestrider i samfundet.

C. Elever

6. Oversigt over eleverne fordelt på teori og praktik:

Begynderhold:			1. praktikperiode:			2. praktikperiode:			Afsluttende kursus:					
M.K.	i	alt	M.K.	i	alt	M.K.	i	alt	M.K.	i	alt	M.K.	i	alt
9	10	19	9	8	17	6	5	11	19	5	24	44	27	71

Der gøres opmærksom på, at begynderholdet både rummer elever til socialpædagogisk linie og til plejelinie, idet delingen først sker ved afslutningen af kurset. Samtidig mindes igen om, at der her kun er tale om den social-pædagogiske linie.

Optagelsesbetingelser

1. Alder sædvanligvis 18-27 år, men dispensation kan gives.
Det anbefales dog at begynde lidt senere end de 18 år.

2. Legemlig og sjælelig sundhed baseret på ansøgerens egen bedømmelse.

3. Medlem af folkekirken.

4. Gode kundskaber i dansk og regning svarende til 9-10 skoleårs standpunkt.
Ved afslutningen af begynderholdet holdes en prøve, der skal tilgodese dette krav.

5. Efterskole- eller højskole, erhvervsuddannelse eller andre tilsvarende forkundskaber.

Eleven kan frekventere begynderholdet uden at opfylde disse betingelser, men ønsker vedkommende at gå videre i diakonuddannelsen, kræves de opfyldt ligesom der kræves lægeattest, når det er afgjort, at vedkommende vil fortsætte på linien. Begynderholdet danner basis for, at skolen kan lære eleven at kende og således få et ret godt kendskab til vedkommende.

7. Adgangsforhold og tilgang

Der er ikke tale om egentlig adgangsbegrænsning, idet de elever, der først søger om optagelse også først optages på begynderholdet, man kan ikke ud fra højskolelovgivningen foretage nogen afvisning her. Først ved afslutningen af begynderholdet foretages der en sortering, således at ikke alle fortsætter. Mellem 3 og 10 % bryder selv af eller klarer ikke betingelserne for at fortsætte uddannelsen.

Tilgangstallet kan i nogen grad måles ved en oversigt over forespørgsler inden for de sidste år. Når et kursus er fuldt, får spørgere besked på, at der er optaget, og at det ikke kan nytte noget at søge, men at der er pladser på efterfølgende kurser.

1966: 126 forespørgsler.
1967: 178 forespørgsler.
1968: 221 forespørgsler.
pr. 1. juni 1968: 112 forespørgsler.
pr. 1. juni 1969: 142 forespørgsler.

D. Uddanreisen

8. Uddannelsen er $3\frac{1}{2}$-4 årig. Fordelingen mellem teori og praktik er alminde ligvis ca. 20 måneders teori og 24 måneders praktik. Længden kan variere lidt, da der optages elever to gange om året, mens afslutningen foregår en gang. Derved bliver praktiktiden forlænget med et halvt år.

Hovedformålet er at give unge, der ønsker at tage en livsgerning op blandt børn og unge ud fra en kristen livsholdning den fornødne faglige og kristelige udrustning. Sigtet er ret bredt, hvorfor der da også for tiden søges om en godkendelse, der kan indsnævre sigtet men bevare motivationen.

Tilsynet foretages efter de regler, der gælder for højskolerne.

9. Den teoretiske del af undervisningen omfatter nedennævnte fag:

Psykologi og pædagogik	172 timer
Sociallovgivning	80
Socialrådgivning	80
Sociologi	70
Civilret og kriminologi	76
Børneforsorgslære	30
Ungdomsledermetodik	36
Gruppepsykologi	40
Sundheds- og sygdomslære	106
	690 timer (overføres)

overfort	1501	timer
Beskæftigelsesfag	200	"
Litteratur, dramatik m. m.	200	
Samfundslære og orientering	80	"
Sang og musik, delvis valgfri	80	
Kirkelige fag	404	"
Etik	20	
Sjælesorg	20	
Bogføring	60	
Socialhistorie og -politik	140	
Førstehjælp	32	"
Sprog, delvis valgfri	280	
Dansk og regning skr.	134	
Forsk, besøg på institutioner	40	
Gymnastik og sport	116	
i alt	2496	timer

Det samlede antal teoritimer kan variere lidt afhængig af elevernes interesse og muligheden for at skaffe egnede lærere. De social-pædagogiske fag er faste og obligatoriske for eleverne; regner man hertil visse sundhedsfag og beskæftigelsesfag, får man et antal timer af 1190.

10. Den praktiske uddannelse gives på øvelseshjem, der har erklæret sig villige til at modtage elever og give dem belæring i forbindelse med praktiktiden. Som praktiksteder benyttes i første praktikperiode børnehjem, fritidshjem og soldaterhjem, således at alle kommer i arbejde med børn eller unge

I anden praktikperiode på et socialt hjem eller lignende arbejde. Der gives ikke sideløbende undervisning i praktikperioden, men eleverne får en opgave fra skolen til udarbejdelse i forbindelse med praktikstedet.

11. Undervisningen afsluttes ikke med nogen eksamen, da det ikke er muligt under højskoleloven, men der gives bedømmelser af de forskellige præstationer af de lærere, der har haft eleven. Der skrives en række opgaver. Eleven modtager et diakonbrev som bevis på, at vedkommende har gennemgået uddannelsen, endvidere et bevis med bedømmelse i forskellige fag samt en oversigt over hele uddannelsen med angivelse af fag og timetal. En samlet bedømmelse fra praktikstederne er ligeledes indføjet i dette bevis.

12. Elevernes økonomiske vilkår

Eleverne oppebærer Irin i praktiktiden, 600. - kr. + frit ophold pr. måned, men skal betale skolepenge under teoritiden.

Elevafgiften er for tiden 700. - kr. pr. måned, for 20 maneder bliver det 14. 000. -kr.

Udgifter til bøger og materialer mellem 1.000. - og 1. 200. -kr.

Udgifter til studietur ca. 500. - kr.
Som nævnt kan der søges statstilskud af eleverne.

Enkelte, der har været soldater inden for de sidste tre år får op til 80% af den af ministeriet godkendte udgiftssum til højskoleophold. Derudover har eleverne ikke mulighed for stipendier.

13. Der gives ikke undervisning af ledere på praktiksteder, men ved en nogenlunde regelmæssig kontakt taler man om tingene og vejleder om muligt.

14. Der findes for tiden ingen videreuddannelse. Diakonerne må søge en sådan inden for de organisationer, de søger stilling i. Adskillige supplerer deres uddannelse med en børneforsorgsuddannelse, hvortil der er særlige adgangsvilkår. Andre søger socialrådgiveruddannelse eller andre lignende uddannelser, som de mener kan give dem yderligere kvalifikationer.

Omsorgsassistent (Personalehøjskolen)

I det følgende er omtalt uddannelsen af omsorgsassistenter på Personalehøjskolen, der er oprettet af statens åndssvageforsorg i 1961. Det bemærkes, at der på skolen siden 1965 er uddannet omsorgsassistenter til såvel statens åndssvageforsorg som til den øvrige særforsorg. Uddannelsen er i princippet ens, men i det folgende vedrører oplysningerne om uddannelsen kun omsorgsassistenter til statens åndssvageforsorg, idet indholdsanalysen i kap. IV og bilag I alene omhandler denne gruppe.

Grundlaget for personalehøjskolen findes i betænkning af 3. november 1960 om uddannelse af åndssvageforsorgens personale, afgivet af et udvalg nedsat af bestyrelsen for statens åndssvageforsorg den 7. marts 1960.

Personalehøjskolen er indrettet i lejede lokaler, Islands Brygge 83 A, København S.

Der er 21 klasseværelser, hvoraf 6 er faglokaler (værksteds-, gymnastik- og beskæftjgelseslokaler), samt kantine og kontorer. Da der ikke er knyttet kollegium til skolen, har denne lejet værelser til eleverne hos private i Storkøbenhavn.

Personalehøjskolen er beregnet til folgende uddannelser:

a) Grunduddannelse af omsorgsassistenter (åndssvageforsorgen og fra 1965 den øvrige særforsorg),
b) supplerende uddannelse for tidligere ansat personale,
c) specialkurser,
d) fortsættelsesuddannelser.

Formålet med uddannelserne er i betænkningen angivet således:

"De medarbejdere, som skal gå ind i dette arbejde i fremtiden, må udrustes med en sådan teoretisk og praktisk viden og kunnen, at de efter bestået eksamen dels vil kunne udføre enhver del af plejegerningen, dels ved supplerende kurser vil kunne specialisere sig til særlige plejeopgaver eller kvalificere sig til højere stillinger. "

A. Ledelse

Skolen ledes af bestyrelsen for statens åndssvageforsorg. Den daglige ledelse varetages af en forstander (Børge Nielsen). Tilsynet med skolen foretages af uddannelsesrådet, nedsat af bestyrelsen.

B. Lærere

Ud over forstanderen er der (efterår 1968) ved skolen beskæftiget i alt 52 lærere, hvoraf 24 er heltidsansatte og 28 timelønnede.

En opdeling af de heltidsansattes uddannelse giver følgende resultat:

Heltidsansatte	Antal
Seminarieuddannede) Faglærer)	19
Fysioterapeut	1
Fritidshjemsseminarium	1
Cand. polit.	1
Ergoterapeut	2
I alt	24

C. Elever

Grunduddannelse

1. februar 1969 var der ca. 450 elever på skolen under grunduddannelse til omsorgsassistent, fordelt på 20 hold med 24-25 elever pr. hold.

10 hold gennemgik teori I
10 hold gennemgik teori II.

I betænkningen regnede man med at skulle uddanne 150 elever årlig (på 2 skoler a 75 elever), men i stedet for oprettede man straks een skole med godt og vel den dobbelte kapacitet foruden plads til supplerende kurser og specialkurser.

Optagelsesbetingelser

a. Alder
Ansøgeren skal for at blive ansat være fyldt 18 år på det tidspunkt, uddannelsen påbegyndes.

b. Helbredsbetingelser
Der kræves et godt helbred (helbredsattest).

c. Skoleforkundskaber
Ansøgere, der er udgået af folkeskolens 7. eller 8. klasse, må for at komme i betragtning have suppleret skolegangen med et højskole-, ungdoms- eller efterskoleophold. Kontrolleret afgangsprøve fra folkeskolens 9. klasse, eventuelt suppleret med 10. skoleår, giver - ligesom højere skoleuddannelse - adgang til at søge ansættelse. Det forudsættes, at alle vidnesbyrd og udtalelser er tilfredsstillende.
I 1968 blev der optaget 445 1. års-elever.
Antallet af ansøgere m.v. fremgår af følgende oversigt:

Ansøgere til 1. april 1968		268
Afvist	41	
kontakt svigtet	1	
ansøgning trukket tilbage	50	
	92	
tiltrådt 1. april 1968		176
tiltrådt før 1. april 1968		9
		185
Ansøgere til 1. oktober 1968		355
afvist	35	
kontakt svigtet	3	
ansøgning trukket tilbage	59	
	97	
tiltrådt 1. oktober 1968		258
tiltrådt før 1. oktober 1968		2
		260
Ansøgere til 1. april 1969		333
afvist	21	
kontakt svigtet	6	
ansøgning trukket tilbage	51	
	78	
tiltrådt 1. april 1969		255
tiltrådt før 1. april 1969		17
		272

D. Uddannelsen

Uddannelsen har følgende opbygning: Praktik I (3-4 måneder) herunder teoretisk forkursus i basale plejefunktioner 2 uger, teori I 5 måneder, praktik II 12-14 måneder, teori II 5 måneder, praktik III 9-10 måneder.

Eleven uddannes i samme center i alle praktikperioder, men skal forrette tjeneste ved forskellige typer af afdelinger (børn, voksne, lettere og alvor-

ligt retarderede). Hver af de tre praktikperioder kan deles i mindre perioder, dog af mindst 3-4 måneders varighed.

I skolens beretning efterår 1968 (15. semester) findes følgende fagplan for undervisningen.

Det bemærkes, at fagplanen er identisk for undervisningen af omsorgsassistenter til henholdsvis statens åndssvageforsorg og den øvrige særforsorg.

Fagplan efterår 1968	Teori I		Teori II	
	ugtl. timetal	timer i alt	ugtl. timetal	timer i alt
Psykologisk-pædagogiske fag:				
studievejledning og mødeteknik	1	20	1	20
psykologi	2	40	2	40
pædagogik	2	40	2	40
sprogstimulation, oplæsning og dramatisering	2	40	2	40
intelligens af vigelse (oligifreni)	2	40	-	-
mentalhygiejne (herunder sexualhygiejne)	-	-	2	40
litteratur	2	40	-	-
Medicinske fag:				
anatomi og fysiologi	3	60	4	80
sygdomslære og medicin	1	20	3	60
psykiatri	-	-	2	40
Sociale fag:				
forsorgslære	1	20	1	20
medborgerkundskab	2	40	-	-
revalidering og erhvervsvejledning	-	-	1	20
handicaplære	2	40	4	80
Praktiske fag:				
metodik og træningsprogrammer	1	20	1	20
journal- og skemaføring	1	20	1	20
regnskabs- og kontorfunktioner	1	20	1	20
ergoterapi	2	40	2	40
fysisk træning og arbejdsstillinger	2	40	2	40
manuel beskæftigelse	4	80	2	40
sang, musik og rytmik	2	40	2	40
leg og boldspil	1	20	1	20
førstehjælp	1	20	-	-
frigørelse	1	20	-	-
	36	720	36	720

Teori II slutter med mundtlige og skriftlige prøver, og eleven får et afgangsbevis.

Praktikundervisningen

Der findes i alt 17 institutioner fordelt over hele landet, som modtager elever til uddannelse.

I praktiktiden skal eleven deltage i en teoretisk undervisning på i alt 200 timer fordelt på 4 semestre, iværksat af en kursusleder ved hvert forsorgscenter efter en vejledende undervisningsplan. Undervisningen omfatter f. eks. pleje- og patientbehandling, dels praktisk, dels lægelig gennemgang med demonstration:

fysioterapi og løfteteknik
økonomi og administration
arbejdspladsens psykologi
tale- og sprogudvikling
børnehaver
centerskoler og externe skoler
beskæftigelsesterapi og oplæring
hjemmebeskæftigelse.

Undervisningen tilrettelægges fortrinsvis som samtaler og praktiske demonstrationer.

Efter afslutningen af den samlede 3-årige teoretisk-praktiske uddannelse gives et diplom.

E. Elevernes økonomiske vilkår

Eleven oppebærer under hele uddannelsen løn, kost og logi.

Under praktikuddannelsen får eleven kost og logi og eventuel tjenestedragt på institutionen. Under den teoretiske del er eleven indkvarteret på værelser i Storkøbenhavn, lejet af Personalehøjskolen og får kosten i skolens kantine. I særlige tilfælde, hvor eleven selv sørger for kost og/eller logi, udbetaler institutionen eller skolen en kontant godtgørelse.

Undervisningen er gratis. Eleverne anskaffer selv bøger for ca. 300 kr. Det øvrige undervisningsmateriale stilles til rådighed af skolen eller institutionen.

Elevlønnen var pr. 1. marts 1969
1. år 462, 17 kr. pr. måned + kost og logi
2. år S24, 34 kr. pr. måned + kost og logi
3. årll55,52kr.pr. måned + kost og logi.

Der er således ikke behov for støtte af uddannelsesfonden, vikartilskud eller stipendier.

Klublederuddannelsen

I 1963 nedsatte bestyrelsen for Dansk Ungdomsklubseminarium et revisionsudvalg, som fik til opgave at undersøge, hvorledes det var gået med den første uddannelsesplan, der på baggrund af en betænkning af 1958 "En særlig uddannelse af ledere og medarbejdere ved ungdomsklubberne" dannede grundlag for ungdomsklubseminariets virksomhed i de første år. I rapporten fra revisionsudvalget fra 1966 motiveres en to-årig uddannelse for klubledere med følgende bemærkninger:

a. Ungdomsklubarbejdet er et socialpædagogisk arbejde, der stiller særlige krav til sine udøvere. Det var derfor overordentlig ønskeligt at etablere en uddannelse, der fuldtud dækker de krav, et sådant arbejde stiller. Udvalget har dog her været stillet over for hensynet til, at hovedparten af dem, der gennemgår uddannelsen, kun får mulighed for deltidsansættelse, hvorfor der ikke kan stilles krav om en obligatorisk uddannelse, men man må bygge på frivillighedens princip. Udvalget har derfor ikke turde øge kravet yderligere end til en 2-årige uddannelse.

b. En 2-årig uddannelse vil give mulighed for en bedre fordeling af teoretiske og praktiske fag, større mulighed for hjemmearbejde til gavn for undervisningen og udbyttet, og gentagelser undgås.

c. Alle elever får undervisning i mindst 2 praktiske klubbeskæftigelser, uden at den teoretiske undervisning forringes.

Uddannelsessteder

I dag foregår uddannelsen til klubledere under to former:

1. På Dansk Ungdomsklubseminarium, København
2. Gennem Ungdomsringens kurser.

ad 1. Uddannelsen er 2-årig og finder sted 2 aftener ugentlig 10 måneder pr. år. Seminariet ligger Tæbyvej, Rødovre, og dækker det storkøbenhavnske område. (Københavns kommune betaler en væsentlig del af udgifterne).

ad 2. Ungdomsringens uddannelse, der som det vil ses nedenfor, nogenlunde svarer til ungdomsklubseminariet for så vidt angår timetal m. v. , foregår på en højskole (for tiden Herning Højskole) og er koncentreret til 3 gange 4 uger indenfor 3 år. Denne form er især for elever med bopæl uden for København.

Ungdomsklubbernes opståen og udvikling

De første egentlige fritids- og ungdomsklubber blev etableret i årene 1942 og 1943. På initiativ af forskellige private organisationer oprettedes der allerede før besættelsen i 1940 enkelte klubber, men først i de følgende år blev dette arbejde mere kendt.

I erkendelse af klubbernes direkte tilknytning til fritidshjemmene og disses arbejde meddelte socialministeriet de her etablerede klubber anerkendelse som forebyggende institutioner.

Ved en ændring af forsorgsloven i 1951 (lov nr. 92) blev lovens bestemmelser vedrørende fritids- og ungdomsklubber atter ændret, denne gang således, at klubvirksomheder, der ikke var eller blev oprettet i forbindelse med fritidshjem, nu kunne anerkendes selvstændigt til offentligt tilskud.

Ved lov nr. 219 af 11. juni 1954 om ungdomsundervisning m.v. blev der yderligere åbnet adgang til etablering og drift af ungdomsklubber godkendt af undervisningsministeriet.

Det er af undervisningsministeriet oplyst, at der pr. 31. marts 1968 i henhold til denne lovgivning var oprettet 209 såkaldte skoleungdomsklubber

og 333 åbne ungdomsklubber (efter §§ 43 og 44). Antallet af ungdomsklubber godkendt af socialministeriet (nu efter § 65 i lov om børne- og ungdomsforsorg) er ca. 190 pr. 1. april 1969 (oplyst af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen).

Adgangsbetingelser

1. Alder: 19 år ved uddannelsens påbegyndelse.
2. Erklæring afgivet på tro og love om en straffri vandel.
3. Forudgående arbejde i en ungdomsklub i mindst en sæson som leder, medarbejder eller forpraktikant svarende til mindst 200 timer. For ansøgere med flerårig praktisk erfaring i andet børne- og ungdomsarbejde kan dette krav reduceres med højst 50 %. Forudgående arbejde i den klub, hvor man eventuelt selv har været medlem, godtages ikke.
4. Indstilling fra lederen af den ungdomsklub, hvor ansøgeren har været ene- eller hovedbeskæftiget.

Undervisningens indhold

Det bemærkes, at den nedenfor gengivne timeplan hidrører fra Dansk Ungdomsklubseminarium. Det er fra direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen oplyst, at den uddannelse, der foranstaltes af Ungdomsringen har et nogenlunde samme indhold og timetal.

	1.del	2. del	tilsammen
psykologi/pædagogik	48 t.	42 t.	90 t.
samfundsorientering	50 -	40 -	90 -
kunstforståelse		64 -	64 -
klublære	54 -	32 -	86 -
talerteknik	28 -		28 -
seksuallære		10 -	10 -
studieteknik	8 -		8 -
valgfri fag (aktiv)	56 -	56 -	112 -
egentlige undervisningstimer på seminariet	244 t.	244 t.	488 t.
foredrag (på week-end-kurser, åbningsmøder og afslutn.)	20 -	20 -	40 -
institutionsbesøg m. m.	16 -	16 -	32 -
praktik	30 -	30 -	60 -
den del af uddannelsen, som seminariet har direkte ansvar for	310 -	310 -	620 -
praktisk klubarbejde	70 -	70 -	140 -
Samlede timetal	380 t.	380 t.	760 t.

Beskrivelse af de enkelte fag

Det ovenfor omtalte revisionsudvalg har i sin rapport fra 1966 givet en beskrivelse af de enkelte fag. Det er oplyst, at timetal og beskrivelse stemmer helt overens med den undervisning, der for tiden meddeles.

Det er forstanderens opgave at fastlægge undervisningen i de enkelte fag i samarbejde med faglærerne. Hvert af hovedfagene forestås af en faglærer, der i fornødent omfang i samråd med forstanderen må sørge for at indkalde specialister til emner, som kræver specialistbehandling.

Psykologi og pædagogik (90 timer).

Da psykologi og pædagogik er så snævert forbundne i den daglige praktiske anvendelse i klubarbejdet, anses det for mest formålstjenligt, at de 2 fagområder ikke tages hver for sig, men indgår i en fælles fagplan.

Gruppepsykologi, almen- eller personlighedspsykologi, i særlige grad udviklingsproblemer, herunder klubbens og ledernes rolle i denne forbindelse, afvigende unge.

Samfundsorientering (90 timer)

For dette fag gælder de samme betragtninger om timetal og pensum som for psykologi og pædagogik.

Pensum: Samfundets opbygning og administration, hovedlinierne i det sociale lovgivning og ungdoms- og aftenskolelovgivningen, forsorgen for børn og unge, børne- og ungdomskriminaliteten, myndighedslovene, arbejdsforhold, herunder særligt erhvervsvejledningsproblemer og lærlingeforhold, familiekundskab og værnepligt. I forbindelse med lovgivningen om ungdoms-, efter- og højskoler samt oplysningsforbundene og foreningslivet.

Kunstforståelse (64 timer)

I disciplinen musik er hovedvægten flyttet fra. musikforståelse til sang, dels fordi det har været svært at skabe en tilstrækkelig bred interesse for musikundervisningen, og dels fordi man gerne vil animere til mere sang i klubben.

I faget beskæftiger man sig med både sang og musik, litteratur, teater, film og bildende kunst uden af følge noget bestemt pensum, men med det hovedsigte at vise kunstarternes betydning i menneskets tilværelse og deres værdi som opdragende og personlighedsudviklende faktorer. Der er ikke tid til at gennemgå deres historie, kun de kunstneriske udtryksformer i vor tid.

Klublære (86 timer)

Hovedvægten lægges på det teoretiske stof. Der gennemgås ungdomsklubbernes historiske udvikling, ungdomsklubarbejdets baggrund og formål, forholdet til myndighederne, regnskabsførelse, almindelige pædagogiske-metodiske principper, atmosfæren, det daglige klubarbejde herunder særligt klubrådet, forældrearbejdet, samarbejdet med sociale og kulturelle organer (distriktssamarbejdet) og vejledningsprincipper/rådgivningsteknik.

Studieteknik (8 timer)

Planlægning af arbejdet med stoffet uden for seminariet, forskellige læsemetoder og notatteknik.

Seksuallære (10 timer)

Anatomi, svangerskab, fødsel, kønssygdomme, seksualhygiejniske problemer, herunder særligt prævention og hjælpende institutioner og organisationer.

Valgfri fag (112 timer)

1. sektion:

gruppe A. træ-arbejder gruppe B. metal-arbejder gruppe C. pige-hobby	aktuelle, fortrinsvis lettilgængelige manuelle hobbyformer i forsk, materialer. Der tages hensyn til den enkeltes ønsker og forudsætninger. Materiale- og indkøbslære.

2. sektion:

gruppe D. amatøroptræden	Amatørteater, ekstemporalspil, revue, Sketches, oplæsning og mimeteknik.
gruppe E. "Lidt af hvert".	Turneringer, terrænsport, underholdning (ikke film og optræden men konkurrencer, lege og lign.), klubblad, vægavis og opslagstavle.
gruppe F. Idearrangementer.	Gennemgang af audiovisuelle hjælpemidler, oplæg til debat i mindre kredse, idearrangementer for hele klubben, herunder særligt filmarrangementer.

I løbet af uddannelsen skal hver elev deltage i een af grupperne i hver sektion.

Undervisningsårenes forløb

Hvert undervisningsår inddeles i 4 perioder. I den følgende plan gives ikke en detaljeret fordeling af fagene eller stoffet, men der nævnes kun de særlige fag eller emner, som er placeret i netop den periode.

1. del

1. periode: 27 aftener.

I denne periode vil hovedvægten blive lagt på undervisning i gruppepsykologi, dels for at udnytte den omstændighed, at eleverne ikke kender hinanden, således at der ikke er opnået rogen gruppestrukturer, hvilket skulle befordre modtageligheden for denne undervisning, dels for muligvis at få skabt en gruppe, hvis medlemmer har en positivere holdning overfor hinanden til gavn for undervisningen. I denne periode placeres endvidere talerteknik 1. del, studieteknik og 3 institutionsbesøg.

2. periode: 32 aftener.

Der undervises hveranden aften i teoretiske fag og hver anden aften i valgfri fag. 4 institutionsbesøg. Pa denne måde opnås en god fordeling af praktiske og teoretiske fag.

3. periode: 10 aftener.
Praktik.

4. periode: 19 aftener.
Teoretiske fag og 2. del af talerteknikken. 1 institutionsbesøg.

2. del

5. periode: 16 aftener. Teoretiske fag og 2 institutionsbesøg.
6. periode: 10 aftener. Praktik.
7. periode: 32 aftener. Som periode 2.
8. periode: 21 aftener. Teoretiske fag.

Week-end-kurser: Det første afholdes i begyndelsen af oktober og det andet i begyndelsen af april.

Børneforsorgspædagog, A- og S-linje

De nærmere regler for godkendelse af børneforsorgsseminarier, optagelsesbestemmelserne, samt bestemmelser om undervisningen er fastsat i socialministeriets bekendtgørelse af 1. juni 1964 om uddannelsen til børneforsorgspædagog.

A. Ledelse

Børneforsorgsseminarier godkendes af socialministeriet som berettigede til at meddele den i bekendtgørelsen omhandlede uddannelse, når de opfylder visse i bekendtgørelsens § 2 angivne betingelser.

Der er for tiden godkendt otte børneforsorgsseminarier, hvoraf fem har såvel småbørns- som almen linje, medens et udelukkende har almen og to småbørns -linje.

Såvel almen- som småbørns-linje findes ved følgende seminarier:

Jægerspris
Odense
Århus
Ålborg og
Sydsjælland (Hindholm)

Udelukkende småbørns-linje:

Bagsværd og
Skovtofte

Udelukkende almen linje:

Ikast fritidshjemsseminarium og -børneforsorgsseminarium.

Ålborg og Skovtofte seminarier er foreningsejede, de øvrige er selvejende institutioner.

Seminariets daglige ledelse bestrides af en forstander, der ifølge bekendtgørelsens § 2 normalt har en forudgående uddannelse i og virksomhed indenfor børneforsorgsarbejdet.

6 af de 8 ledere er cand. psych., 1 er læreruddannet med videregående uddannelse og 1 er cand. theol. Af de 6 psykologer har 4 tillige læreruddannelse

Den ds.glige ledelse af praktikundervisningen forestås af normalt 2 praktikledere (praktikforstandere) pr. seminarium.

Den ene af et seminariums praktikledere (-forstandere) er normalt tillige stedfortræder for forstanderen. De har ret varierende uddannelser; alle har dog en videregående pædagogisk uddannelse.

B. Lærere

Ud over forstandere og praktikforstandere er der ved de 8 børneforsorgsseminarier beskæftiget 9 normerede, heltidsansatte lærere samt 1 heltidsansat, der lønnes af private midler.

De fastansatte lærere er for hovedpartens vedkommende uddannet ved børneforsorgs-, børnehave- eller fritidshjemsseminarium og har alle supplerende uddannelse.

Ved børneforsorgsseminarierne bortset fra Ikast er beskæftiget 74 deltidsansatte (timelønnede) lærere med ret varierende uddannelse. (Ikast fritidshjemsseminarium og -børneforsorgsseminarium har fælles lærerstab). Ved hvert seminarium er beskæftiget fra 7 til 12 timelønnede lærere.

C. Elever

Optagelsesbetingelser:

1. almen linje (såvel et-årig teoretisk som to-årig kombineret teoretisk-praktisk uddannelse):

a) have en sådan alder, at han ved uddannelsens afslutning vil være fyldt mindst 21 år og højst 32 år.
Personer, der er ansa: i normerede stillinger inden for børne- og ungdomsforsorgen, kan dog optages indtil deres fyldte 40 år. Personer i normerede stillinger over denne alder kan kun under særlige omstændigheder optages.

b) fremlægge tilfredsstillende vidnesbyrd fra de arbejdssteder, hvor eleven har været beskæftiget i de senere år, samt tilfredsstillende attestation af elevens almindelige vandel.

c) ved en ikke over en måned gammel helbredsattest, herunder attest for tuberkuloseundersøgelse, godtgøre ikke at lide af nogen sygdom eller legemlig mangel, der gør eleven uskikket til at være leder eller medarbejder ved en anerkendt børneforsorgsinstitution, eller som bevirker, at han kan smitte eller skade andre elever på seminariet. Fremlæggelse af sådan helbredsattest kræves dog ikke, såfremt pågældende er ansat i offentlig stilling og ved sidste ansættelse har forelagt fyldestgørende attest.

d) normalt have gennemgået en faguddannelse eller en almen uddannende undervisning, der ligger ud over den almindelige folkeskoleuddannelse såsom folkehøjskoleophold af mindst 5 måneders varighed. Studentereksamen, realeksamen, statskontrolleret prøve efter 9. eller 10. klasse eller anden anerkendt afgangsprøve giver adgang til optagelse uden yderligere betingelser i den her omhandlede henseende.

e) for optagelse på den et-årige uddannelse er det herudover en forudsætning, at eleven har udøvet virksomhed af mindst 2 års varighed i anerkendt opdragelseshjem eller på anden måde udført pædagogisk arbejde, der kan ligestilles hermed.
Der kan, når særlige forhold taler derfor dispenseres fra denne regel.

2. småbørnslinjen:

Der gælder de ovenfor for almen linje a) til d) anførte bestemmelser.
Det er herudover en forudsætning for optagelsen, at eleven har gennemgået en et-årig barneplejerskeuddannelse med et tilfredsstillende resultat. Denne et-årige uddannelse skal omfatte praktisk arbejde på en institution for spæde børn suppleret med ca. 30 timers undervisning i barnepleje og andre emner i naturlig tilknytning hertil samt et samariterkursus.
Uddannede sygeplejersker vil kunne optages til den afsluttende teoretiske undervisning i sidste kursusperiode, når pågældende forinden har haft mindst 6 måneders praktik på en af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen dertil godkendt institution for spæde børn eller er. dertil godkendt børnehave.

Antal ansøgere i alt samt antal optagne

Ved optagelsesproceduren i foråret 1969 meldte der sig til småbørnslinjen 635 ansøgere. Heraf blev optaget 178, der bortset fra 14 elever skal begynde på seminariet den 1. august, 1. september eller 1. oktober 1969. De nævnte 14 skal begynde undervisningen 1. februar 1970.

Til almen linje, et-årig meldte der sig 119 ansøgere, hvoraf 55 blev optaget (alle til 1. september 1969). Endelig meldte der sig til almen linje, to-årig 551, hvoraf blev optaget 211, der alle skal begynde på seminariet 1. september 1969.

D. Uddannelsen

Hovedformålet med uddannelsen til børneforsorgspædagog er at uddanne ledere og medarbejdere ved opdragelseshjem, herunder hjem for spæde børn, samt ved vuggestuer.
Uddannelsen på børneforsorgsseminariernes almene linie tager sigte på at kvalificere deltagerne til stillinger som pædagogiske medarbejdere ved opdragelseshjem, bortset fra spædbørnshjem, samt som ledere af mindre hjem af denne art, medens uddannelsen på børneforsorgsseminariernes småbørnslinie tilsigter at uddanne medarbejdere ved institutioner for spæde børn samt ledere af mindre institutioner af denne art.
Til at følge uddannelsen ved børneforsorgsseminarierne og børneforsorgens fortsættelsesseminarium er af socialministeren nedsat et udvalg (bekendtgørelsens § 52).

Den teoretiske undervisning for den almene linje kan enten tilrettelægges som et kursus af mindst 10 måneders varighed eller som flere kurser af tilsammen mindst 10 måneders varighed., afvekslende med praktisk uddannelse i i alt mindst 1 år på dertil godkendte institutioner.

Undervisningsfagene deles i grundfag og supplerende fag og omfatter mindst 1. 292 undervisningstimer.

Grundfagene er obligatoriske, men en elev kan, når særlige forhold taler derfor, af seminariets leder fritages for at deltage i et af de obligatoriske fag. De supplerende fag er valgfri, men det forudsættes, at hver elev vælger at deltage i disse fag med mindst 228 timer eller 6 timer ugentlig.

I bekendtgørelsen § 6 findes følgende normaltimeplan:

Grundfag.

Pædagogik og psykologi m. v.		
Pædagogik og psykologi	228 t.	
Øvelsespraktik	95 -	
Gruppedrøftelser el. lign.	95 -	418 t.
Børneforsorg m.v.		
Børne- og ungdomsforsorgskundskab	114 -	
Samfundslære m/erhvervsvejledning	57	
Kontorarbejde og bogføring	57	228 t.
Sundheds- og sygdomslære	76 -	
Orienteringsfag	152 -	
Beskæftigelsesfag	190-	
Obligatoriske fag i alt	1064 t.	
Supplerende (valgfri) fag.		
Minimum for den enkelte elev	228 t.	
Samlet timetal	1292 t.	

Den praktiske uddannelse: Eleverne på den kombinerede teoretisk praktiske to-årige almene linje gennemgår praktikundervisning af mindst 1 års varighed. Den tilrettelægges af seminarierne, og praktikstederne udvælges efter forhandling mellem direktoratet for børne- *og* ungdomsforsorgen og pågældende børneforsorgs seminarium.

I forbindelse med praktikperioden besvarer eleven en eller flere skriftlige opgaver, der kan angå iagttagelse af enkelte børn eller grupper af børn eller mere principielle institutionspægagogiske problemer.

Undervisningen afsluttes med følgende prøver:

a. En mundtlig fremstilling over et opgivet emne inden for den pædagogisk-psykologiske fagkreds, således at der gives eleven 2 timers forberedelse med anvendelse af hjælpemidler til en selvstændig **fremstilling,** der efterfølges af en samtale over emnet.

b. En skriftlig opgave i børne- og ungdomsforsorgskundskab.

c. En skriftlig opgave i kontorarbejde og bogforing.

Efter uddannelsens afslutning modtager eleven **et** afgangsbevis, indeholdende oplysning om tidspunktet for deltagelse i uddannelsen, hvilke fag uddannelsen har omfattet, hvem der har varetaget undervisningen i hovedfagene samt de opnåede års- og eksamenskarakterer.

Ved afslutningen af undervisningen udfærdiger forstanderen efter samråd med lærerkollegiet - og for den kombinerede teoretisk-praktiske uddannelses vedkommende under hensyntagen til praktikstedernes udtalelser - et samlet vidnesbyrd, der indføres i seminariets afgangsprotokol.

Videreuddannelse finder sted på børneforsorgens fortsættelsesseminarium (afdeling ved Den sociale Højskole).

Den teoretiske undervisning på småbørns-linjen omfatter i alt mindst 1.093 undervisningstimer. Den teoretiske undervisning tilrettelægges som flere kurser af tilsammen mindst 9 måneders varighed, således at eleven imellem kursusperioderne kan gennemgå den fornødne praktiske uddannelse på institutionerne.

I bekendtgørelsens § 20 findes følgende normaltimeplan:

Normaltimeplan:

Den pædagogisk-psykologiske faggruppe . . .	210 t.
Barneplejelære	204 -
Børneforsorgskundskab m. v.	126 -
Orienteringsfag og frie fag	168 -
Beskæftigelsesfag	173 -
Institutionsdrift, kontorarb. og bogføring. .	84 -
Valgfri fag, mindst	128 -
Valgfri fag, højst	390 -
Samlet timetal, mindst	1093 -
Samlet timetal, højst	1355 -

Den praktiske uddannelse:

Eleverne gennemgår 12 måneders praktik i dertil godkendte, anerkendte institutioner for spæde børn eller institutioner med spædbørnsafdeling. Eleverne skal herudover have 6 måneders praktik i en dertil godkendt, anerkendt børnehave og 6 måneders praktikanttjeneste på et af sundhedsstyrelsen dertil godkendt børnehospital eller børneafdeling ved et hospital.

Undervisningen afsluttes med prøve i den pædagogisk-psykologiske faggruppe, barneplejelære, børneforsorgskundskab samt kontorarbejde og bogføring, idet der i førstnævnte fag afholdes mundtlig og i de tre sidstnævnte fag skriftlig prøve.

På grundlag af udtalelser fra praktikstederne udfærdiges af forstanderen for seminariet en sammenfattende bedømmelse af elevens standpunkt og evner i det praktiske arbejde.

Efter uddannelsens afslutning modtager eleven et afgangsbevis, indeholdende oplysning om tidspunktet for deltagelse i uddannelsen, hvilke fag uddannelsen har omfattet, hvem der har varetaget undervisningen i hovedfagene samt de opnåede års- og eksamenskarakterer.

Videreuddannelse finder sted på børneforsorgens fortsættelsesseminarium (afdeling ved Den sociale højskole).

Kapitel III

Undersøgelsens metode

På arbejdsgruppens første møde fastlagde man efter en drøftelse den plan, hvorefter man ville undersøge indholdet af de eksisterende uddannelser. Der var enighed om i princippet at følge den af formanden foreslåede fremgangsmåde (bilag II).

Arbejdsgruppens medlemmer, der repræsenterer en eller to uddannelser hver, blev anmodet om forinden næste møde at have udskrevet kartotekskort for indholdet af den teoretiske del af den eller de uddannelser, pågældende repræsenterer. Som enhed anventes 4 timers undervisning.

Der er som bilag III optaget den arbejdsplan, der blev vedtaget på gruppens første møde den 11. december 1968.

Det fremgår heraf, at man - såfremt et emne omfatter mere end 4 timers undervisning - skriver to kort, der nummereres 1) og 2).

Kartotekskortene, der blev anvendt ved beskrivelsen af den eksisterende uddannelse, var hvide.

Som eksempel på et hvidt kort kan anføres:

Bfs A
Psykologi og pædagogik 418 (ca. 475)
Glemsel b
K. B. Madsen: Indlæringsprocessernes psykologi.

Dette eksempel viser, at kortet hører hjemme under børneforsorgspædagog A-linien, at faget er psykologi og pædagogik, hvori der iflg. bekendtgørelse skal undervises 418 timer, men hvor de anførte emner som regel dækker ca. 475 timer. Emnet er "glemsel" og "b" skal angive et niveau (evt. belyst ved opgivelsen af en tekst - K. B. Madsen). Ved niveau-angivelsen er man gået ud fra, hvad en middelrealist i midten af uddannelsestiden vil kunne tilegne sig

a) let,
b) ved almindelig indsats,
c) med anstrengelse.

Det skal endelig bemærkes, at emner, i hvilke ikke alle uddannelsesinstitutionens elever undervises (valgfrie fag for elever), er særligt markeret med et x).

Idet i øvrigt henvises til arbejdsplanen i bilag III bemærkes, at man for de uddannelser, der er samlet på en skole (personalehøjskolen, diakonhøjskolen, herunder plejeassistentuddannelsen) har anvendt det for vedkommende skole aktuelle uddannelsesstof og -timer. For så vidt angår de øvrige uddannelser,

hvor der findes flere skoler eller seminarier (fritidspædagog-, børnehavelærer-klubleder- og børneforsorgsseminarier) har man anvendt et "indsamlings-seminarium" og i forbindelse med udskrivning af kortene og ved den senere oplægning taget videst muligt hensyn til seminarierne som helhed.

På det første 2-dages møde oplagdes kortene, idet man som arbejdsgrundlag besluttede at inddele fagemnerne inden for de otte uddannelser i seks hovedgrupper:

Psykologi
pædagogik
sociale fag
sygdoms- og sundhedslære
aktivitetsfag, og
"andre emner".

Denne opdeling, der skete af praktiske grunde for at man overhovedet kunne overskue stoffet, har senere, som det ses af kap. IV, givet anledning til forskellige overlapningsproblemer. Det er dog arbejdsgruppens indtryk, at disse overlapningsproblemer ikke er af større betydning for det samlede billede af indholdet.

Oplægningen foregik på den måde, at man for hver hovedgruppe valgte en uddannelse, der var fyldigt repræsenteret i denne gruppe. Man lagde derefter denne uddannelses kort op i en rimelig rækkefølge. Ud for disse kort blev der herefter lagt de tilsvarende kort fra andre uddannelser. Efter at hele materialet var lagt op gennemgik man dette og søgte at finde hovedlinier og konklusioner for materialet, der straks dikteredes.

Det bemærkes, at man ved arbejder af denne art kun kan holde sig til de store linier, og at statistiske beregninger og opstillinger næppe vil have nogen mening. På grundlag af det forelagte materiale har arbejdsgruppen, der består af fagfolk på området, draget deres slutninger, under gensidig kontrol. Man håber ikke, at materialet kan gøres til genstand for en tolkning, der afviger stærkt fra den fremlagte, men kan selvfølgelig ikke udelukke det, hvorfor originalmaterialet i vidt omfang er medtaget som bilag.

Forinden arbejdsgruppens sidste 2-dages møde har medlemmerne hver især haft en hovedgruppe til videre behandling, idet man efter det første 2-dages møde fordelte emnekortene for de seks hovedgrupper på arbejdsgruppens seks medlemmer.

Resultatet heraf er blevet den opstilling i hovedgrupper og efter uddannelser, som ses i bilag I.

Som et supplement til denne kortlægning af de eksisterende socialpædagogiske uddannelser har medlemmerne på andre kort anført ønsker for en udbygning af uddannelserne. Dette er sket på den måde, at man på kort, der i nogen grad svarer til det oven for anførte, har nedskrevet emner for en udbygning, som det enkelte medlem har skønnet nødvendige efter sondering på området.

Man har ved udvælgelsen af disse emner taget udgangspunkt i, at man arbejder på et professionelt pædagogisk niveau. Man har nedskrevet emner for uddannelsen under forudsætning af, at den også fremtidig skulle uddanne til samme områder, som tilfældet er i dag.

Disse kort er ikke opdelt i 4-timers emner; i stedet har man pa kortene - **som** det fremgår af bilag V - blot angivet uddannelse og emne samt det antal timer, man har fundet det naturligt, at emnet bør dække. Antal timer er angivet i parantes.

Kortene er et supplement til de oven for nævnte eksisterende "hvide kort". Arbejdsgruppens konklusioner m.v. for så vidt angår ændringer af den eksisterende uddannelse findes i kap. VI.

Arbejdsgruppen har under gennemgangen af såvel kortene vedrørende den eksisterende uddannelse som supplementet stødt på visse problemer:

1) Man har fundet, at samme betegnelse inden for forskellige uddannelser ikke altid dækker over samme emne og at forskellige emner omvendt kan dække over samme uddannelsesindhold.
2) Det viste sig endvidere, at man for enkelte områder ikke har kunnet brvde stoffet ned til 4-timers emner. Dette fremgår i øvrigt af bilag I, nvor der efter hvert emne, i hvilket der undervises i mere end 4 timer, er anført 8 timer, 12 timer, o. s.v.
3) Endelig har man konstateret, at et emne kan være således formuleret, at arbejdsgruppens medlemmer har haft vanskeligt ved at placere det inden for de enkelte fagområder. Hele arbejdsgruppen har drøftet alle tvivlsomme kort. For nogle emner kan det fortsat diskuteres, om placeringen er rigtig, men det er gruppens opfattelse, at dette forhold ikke er af væsentlig betydning for de konklusioner, der kan dra ges.

Kapitel IV

Nærmere gennemgang af de forskellige uddannelsers teoritiske indhold

I det følgende er redegjort for de resultater og konklusioner, som en analyse af arbejdsgruppens oplægning af emnekort for de forskellige uddannelser har ført til. Der er især lagt vægt på at udrede, hvor der er ligheder og forskelle imellem uddannelserne. Gennemgangen er baseret på bilag I.

Som oven for nævnt, er stoffet inden for de 8 uddannelser oplagt i 6 hovedgrupper, nemlig psykologi, pædagogik, sociale fag, sygdoms- og sundhedslære, aktivitetsfag og "andre emner".

I. Det psykologiske fagområde

Dette område blev opdelt i 5 undergrupper, nemlig:

a) Udviklingspsykologi, hvor der i alle uddannelser i forbindelse med nogle emner gives en helhedsoversigt over en en enkelt fase i barnets eller den unges udvikling. Herudover forekommer en række almene psykologiske emner, der belyses udviklingspsykologisk. Inden for de forskellige uddannelser ligger emnerne ikke langt fra hinanden, når det gælder udviklingspsykologi.

b) Almen psykologi, der er opdelt i 5 undergrupper, forekommer noget mere spredt og virker lidt mere tilfældigt. Dog findes de væsentligste hovedområder, der kan være til støtte for disse faguddannelsers specielle funktioner, i rimelig grad og på en ret ensartet måde inden for alle uddannelserne.

c) Socialpsykologi behandles fyldigt for 5 af de otte uddannelser.

d) Afvig, som deles op i individuelle afvig og sociale afvig, behandles ret fyldigt af alle uddannelser.

e) Psykologisk iagttagelse er behandlet ved alle uddannelser i varieret, men dog ret begrænset omfang.

Det var forholdsvis let at opdele stoffet i de 5 undergrupper og man bemærkede, at alle emnerne kunne indpasses i disse fem grupper. Der er næppe tale om betydelige niveauforskelle, og faggrupperne er tilsyneladende ret ensartet repræsenteret. Man må dog holde sig for øje, at det ikke behøver at være det samme, der undervises i i emnerne, selvom de hedder det samme. Ved nogle af uddannelserne kan det ses, at de dækker et bredere aldersmæssigt område end andre.

Ved den første analyse af de oplagte emner blev det konstateret, at nogle af de repræsenterede emner tilsyneladende var et udslag af øjeblikkelige og muligvis ikke varige interesser inden for uddannelsesområdet.

Som almindelig bemærkning kan det anføres, at der gennem den superviserede læsning og gruppedrøftelserne kan foretages betydelige individuelle specialiseringer på et fælles grundlag, som det.f. eks sker for så vidt angår den superviserede læsning på børneforsorgsseminarierne.

Adskillelsen mellem almen psykologi og specialområder inden for udviklingspsykologien har været vanskelig at opretholde. Ved fordelingen af emnekortene på de to grupper har der været taget hensyn til den angivne litteratur.

Det bemærkes, at klubområdet er karakteriseret ved få timer i alt inden for denne hovedgruppe, og området er i de følgende bemærkninger derfor ikke taget med i analysen. Dette gælder dog ikke undervisningen i pubertetspsykologi og socialpsykologi (gruppedynamik), hvor undervisningens omfang er den samme som ved de andre uddannelser.

Plejeassistentlinien står generelt set lidt svagt i psykologiundervisningen med undtagelse af undergruppen "individuelle afvig".

Foretager man analyser inden for de 5 omrader, som psykologiundervisningen her er delt op i, er det for udviklingspsykologien vanskeligt at fremhæve særlige træk. Børneforsorgs-S-området og børnehaveseminarieuddannelsen har dog ifølge sagens natur særlig meget småbørnspsykologi. Der er betydelige overensstemmelser helt ned i detaillerne mellem de emner, der arbejdes med.

Almen psykologi er ret tyndt, men også ret jævnt besat med emner. Det må dog skønnes, at disse emner næppe er nok til at give en rimelig baggrund for de mere specielle psykologiske emner, på hvilke hovedvægten lægges i uddannelserne. Som helhed er der ingen klare tendenser. Omsorgsassistentuddannelsen er dog kraftigere repræsenteret på dette felt.

Behandlingen af inteliigensspørgsmål er tilsyneladende grundigst ved omsorgsassistentuddannelsen, børnehavelæreruddannelsen og fritidspædagoguddannelsen. Når det gælder indlæringspsykologiområdet gør man mest ud af det i omsorgsassistentuddannelsen, medens ingen af de andre områder tilsyneladende gør særlig meget ud af dette emne. Den almene personlighedspsykologi ser ikke ud til at være særlig grundigt behandlet heller.

Socialpsykologien viser børneforsorgsseminarieuddannelsen fyldigt repræsenteret, når det gælder antallet af emner - når det gælder S-linien måske urimeligt fyldigt. Faget er formentlig stærkt repræsenteret på alle børneforsorgsseminarier, men måske i særlig grad på indsamlingsseminariet. Diakonlinien gør også meget ud af socialpsykologi. Det er påfaldende, at denne emnekreds ikke er repræsenteret inden for omsorgsassistentuddannelsen. Gruppedynamik spiller en stor rolle over alt, hvor faget er repræsenteret.

Afvig behandles på alle uddannelser både når det gælder individuelle og sociale (gruppe 10). En undtagelse er dog børnehaveuddannelsen, der ikke har emner om sociale afvig, hvad der formentlig er ret naturligt, hvis man ikke også ser på forældrenes situation. For børneforsorgspædagog-S-linien er afvig som læseemne i høj grad lig deprivation. Uddannelser, der har deres udgangspunkt i sygdomsmodellen gør meget ud af de individuelle afvig. Men også fritidspædagoguddannelsen står stærkt.

Iagttagelse er ved alle uddannelser ret tyndt og formentlig for tyndt repræsenteret.

Konklusion:

Sammenfattende kan siges, at den stærke vægt ved de socialpædagogiske uddannelser på udviklingspsykologi, socialpsykologi og afvig må skønnes rimelig ud fra de problemområder, som de uddannede i deres senere virke skal arbejde med.

Den tid, der er til rådighed til fordybelse for eleverne på uddannelsesstederne i forbindelse med disse meget komplicerede emner, må anses for helt utilstrækkelig. Man løber betydelig risiko for uforsvarlig overfladiskhed.

Det skal endelig anføres, at undervisning i emnerne på de forskellige uddannelsessteder formentlig er ret forskellig ud fra de praktiske eksempler, som uddannelsesstederne vælger at belyse de teoretiske emner med. Inden for børneforsorgspædagog A-linien vil de teoretiske emner f.eks. blive belyst med eksempler fra børneinstitutioner, medens børnehaveuddannelsen vil anvende eksempler fra børnehaven. Dette kan gøre undervisningen i de forskellige emner mere forskelligartet end den skete oplægning af emnerne viser.

II. Pædagogik

På samme måde, som det er tilfældet ovenfor for så vidt angår psykologi, er emnekortene for pædagogik inddelt i en række undergrupper. Det viser sig, at denne inddeling, der passer udmærket for en bestemt uddannelse, er mindre relevant ved andre uddannelser. Den anvendte opdeling kan følgelig skjule karakteristiske sider i en eller flere uddannelser.

Det viser sig således, at visse emner, som er henført til pædagogik, næsten lige så godt kunne henhøre under hovedgruppen psykologi (f. eks. gruppedynamik, personaleledelse og samarbejde med specialister). Manglende emner i hovedgruppen pædagogik vil muligvis kunne findes under psykologi. Det bemærkes i øvrigt, at retningsfaget (pædagogik) let bliver lovlig overfladisk behandlet, såfremt for mange emner er henvist til udførlig omtale under psykologi; lærernes kvalifikationer vil i nogen grad bestemme emneplaceringen.

Oplægningen viser, at området er meget forskelligartet, hvad der også kunne ventes, da det netop er her, at fagenes praktiske anvendelse afslører sig. Området omfatter således både generelle betragtninger over fagområdets funktion og struktur og praktiske anvisninger på, hvorledes man arbejder inden for det pågældende fagområde, altså arbejdets metodik. Det viser sig da også klart, at der er store overlapninger fra dette fag til de øvrige fag under uddannelserne, hvilket er naturligt, da dette fag er det centrale, der til en vis grad bruger alle de andre fag som støttefag.

En af årsagerne til det diffuse i området er, at der findes en lidet struktureret viden på feltet, hvilket bl. a. giver sig udtryk i, at der er en meget begrænset håndbogslitteratur og praktisk talt ingen lærebogslitteratur. Det viser sig også her, at specielle interesser på forskellige uddannelsessteder farver billedet ret stærkt. Dette ses f. eks. af, at det børnehaveseminarium, der har været brugt som prototype, har en meget indgående undervisning i pædagogikkens historie, hvilket formentlig ikke er generelt. Men det oplyses, at en lang række almene, pædagogiske problemer afklares via debatter og

lignende i forbindelse med pædagogikkens historie. Dette forstærker uklarheden inden for faget, og visse typiske forskelle mellem de forskellige uddannelser fremgik af materialet.

I denne forbindelse skal nævnes, at specialemnet motorik inden for børnehaveseminarieuddannelsen synes at have en noget dominerende plads.

Når det gælder børneforsorgspædagoguddannelsens S-linie, har den som specielt emneområde inden for faget pædagogik en lang række kort i forbindelse med det spæde barns tilpasningsproblemer. For A-liniens vedkommende bliver der anvendt mere tid på gruppepædagogik og specialproblemer i forbindelse med levegruppe-tilværelsen på den totale institution.

På omsorgs- og plejeassistentuddannelserne er der tendenser til, at man interesserer sig mere for individet og dets tilpasning end for de pædagogiske problemer i gruppen.

På klubområdet interesserer man sig også for gruppearbejde, men på en anden måde end i forbindelse med institutionsområdet, idet det ved klubområdet især drejer sig om selvstyrefunktioner og lignende. Enkelte emner, som f. eks. etik, afsløre vanskeligheden ved at behandle hele dette pædagogiske område. Etik tages f. eks. i børnehaveuddannelsen som et pædagogisk emne, idet der lægges vægt på at anvende stoffet i praksis, medens det f. eks. inden for børneforsorgspædagogområdet tages under orientering (se gruppe VI), idet man der lægger mere vægt på de teoretiske aspekter af faget.

Det bemærkes, at børnehaveuddannelsen og diakonuddannelsen gør mere ud af arbejdet med det omgivende samfund, især med forældrene end de øvrige.

Emnekredsen klubmetodik (under fritidspædagoguddannelsen) er ikke søgt adskilt fra fritidshjemslære, da mange emner her er af beslægtet indhold, men oplæg af emnekort fra klubuddannelsen havde formentlig været mere dækkende for denne uddannelse, såfremt en adskillelse havde været tilstræbt af de to nævnte emnekredse.

Da børneforsorgspædagoglinien (S) snart behandler emner vedrørende legemlig pleje, snart anstiller udviklingspsykologiske betragtninger, har det været vanskeligt at lægge disse emner fra børnehavelæreruddannelsen op i forbindelse med den ret kronologiske disposition, der her er anvendt inden for pædagogikken.

Under kursorisk læsning og ved gennemgang af tidsskriftslitteratur berøres mange centrale, pædagogiske emner, og det viser sig åbenbart, at visse emner ikke nævnes ved navn, skønt de er fyldigt behandlet under de nævnte former for undervisning (f. eks. forældrearbejdet - og leg på institutionen - i børneforsorgspædagoguddannelsen A-linien).

Emnet medbestemmelse på børneforsorgspædagog A-linien spiller en stor rolle. Der er tale om anvendt gruppedynamik, og det burde måske lægges ind under pædagogik. Emnet har især at gøre med udnyttelsen af kollegiegruppelivets betydning for indlæringen af de specielle forhold, der gør sig gældende for klientellet på de totale institutioner.

De forskellige uddannelsers forhold til arbejdet med klientens familie er mangeartet, rækkende fra almindelig kontakt med familien over rådgivning vedrørende sociale hjælpeforanstaltninger til egentlig familiebehandling.

Det skal endelig nævnes, at stimulering af barnet til fremme af den sproglige udvikling og den almindelige begrebsdannelse især findes i børneforsorgs-

pædagoguddannelsens S-linie, børnehaveuddannelsen og omsorgsassistentlinien.

III. Sociale fag

Hovedgruppen sociale fag, hvortil også er lagt administrative fag, rummer en lang række forskellige emnekredse. Hovedgruppen er opdelt i en række undergrupper, hvoraf kan nævnes samfundsorientering, strafferet, sociallovgivning, børne- og ungdomsforsorg, familiekundskab, administration, regnskab og journalisering.

Inden for denne hovedgruppe er der ret høj grad af fælles undervisningsstof. Plejeassistentuddannelsen skiller sig dog ud ved, at hovedvægten ligger på regnskabsfag. Herudover gives en vis orientering i forsorgslove og personaleregler.

I det følgende er der for enkelte af undergrupperne givet en kort oversigt over de forskellige uddannelsers stilling.

a. Samfundsorientering, sociallovgivning og lovgivning vedrørende børn og unge

Samtlige grupper beskæftiger sig med samfundsorienterende stof. Stærkest repræsenteret er børnehave- og klubuddannelserne, idet det bemærkes, at børnehaveuddannelsen arbejder en del med almene sociologiske emner. De øvrige uddannelser tager sigte på en bredere indføring i hele emneområdet. Strafferetlige emner behandles ret grundigt af diakon- og fritidspædagoguddannelserne, jævnt i børneforsorgspædagog A-limen, omsorgsassistent- og klubuddannelserne, og overfladisk i børneforsorgspædagog S-linien og børnehaveuddannelsen, medens strafferet overhovedet ikke berøres i plejeassistentuddannelsen.

Sociallovgivning (offentlig forsorg, forsikringslove, mødrehjælp, særforsorg og revalidering m.v.): Det bemærkes, at emnerne her er meget spredte. Den grundigste behandling findes hos diakonuddannelsen, der også som eneste gruppe beskæftiger sig med områder inden for obligationsret samt rådgivningsfunktioner.

Omsorgsassistentuddannelsen arbejder især med særforsorgsproblemer, herunder revalidering, medens børnehave-, fritidspædagog- og klubuddannelserne meddeler bred orientering inden for området. Plejeassistentuddannelsen berører kun sociale pensioner og ansættelsesforhold. Børneforsorgspædagoglinierne beskæftiger sig noget med mødrehjælp, overfladisk med særforsorg og tilsyneladende ikke med det øvrige sociale felt.

Lovgivning vedrørende børn og unge (personret) behandles ret fyldigt af børneforsorgspædagog A-linien og fritidspædagoguddannelsen, bredt af børneforsorgspædagog S-linien, børnehave- og klubuddannelserne og slet ikke af diakon-, omsorgsassistent- og plejeassistentuddannelserne.

b. Børne- og ungdomsforsorg

En grundig gennemgang af dette område findes hos børneforsorgspædagoglinierne. Det bemærkes, at emner som opdragelsesmetoder, herunder strafformer, er henregnet under dette fag. Noget kunne dog tale for, at det i stedet skulle placeres under pædagogik.

En bredere anlagt behandling af stoffet findes hos børnehave-, diakon- og fritidspædagoguddannelserne. Hertil kan føjes at gennemgang af dagınstıtutıons-typer hos børnehave- og fritıcspædagoguddannelserne placeres i faget pædagogik. Klubuddannelsen har en kortere orientering på området, medens omsorgsassistent- og plejeassistentuddannelserne ikke er repræsenteret under børne- og ungdomsforsorg.

c. Familiekundskab

De uddannelser, der tager sigte på arbejde med et klientel i normalmılıeu' et (børnehave, fritidshjem, klub og diakon) lægger mest vægt på behandlingen af stoffet. Der er dels tale om undervisning inden for personretten, dels om sociologisk belysning af emneområdet. Det bemærkes, at diakonuddannelsen spænder over et større felt, hvori f. eks. er medregnet spørgsmål om skifte og testamente, medens de uddannelser, der tager sigte på arbejde med børn og unge væsentligst holder sig til stoffet omkring kernefamilien.

For omsorgsassistentuddannelsen, hvis klientel også findes i normalmilieu[1] et, er der nogen behandling af emnekredsen familiekundskab. Plejeassistentuddannelsen samt børneforsorgspædagoglinierne har intet eller meget lidt fra emnekredsen familiekundskab. Børneforsorgspædagoguddannelserne behandler dette stof under fagene psykologi og orientering.

d. Administration, regnskab og journalisering

For omsorgsassistentuddannelsen er orientering i regnskabs- og kontorfunktioner anført i afsnit VI: Andre emner.

Børneforsorgspædagoglinierne, plejeassistent- og diakonuddannelserne anvender stort timetal på undervisning i regnskabsføring, specielt konteringsøvelser. Børnehave-, fritidspædagog- og klubuddannelserne tager sigte på en bred indføring i regler for og praktisk gennemførelse af administration, herunder også regnskabsføring. Det konstateres, at dette stof senere videreuddybes ved lederkurser m. v.

Journalføring behandles overfladisk af børnehaveuddannelsen, mere grundigt af diakon- og omsorgsassistentuddannelserne, og man bemærker her forskellen i udgangspunkt, der hos diakonerne er socialt og hos omsorgsassistenterne medicinsk.

Børneforsorgspædagoglinierne, fritidspædagog-, plejeassistent- og klubuddannelserne har ikke journalføring under sociale fag. Dette emne behandles i varierende grad som selvstændigt fag, men under psykologiske iagttagelser (hovedgruppie I: Psykologi).

Omsorgsassistentuddannelsen beskæftiger sig som eneste gruppe med intern institutionsadministration, instrukser, planer, funktionsanalyser (store institutioners særlige forhold).

IV. Sundheds- og sygdomslære

Indledningsvis kan anføres, at en yderligere finsortering af kort fra dette område måske ville give en del ændringer i rækkefølgen samt medføre, at et antal emnekort vil blive foreslået overført til andre faggrupper. Det synes i øvrigt at være den faggruppe, hvor det er muligt at gøre kortene mest præcise i angivelse af emnets indhold.

Ved oplægningen af kortene kommer det tydeligt frem, hvilke fag der oprindelig har taget deres udgangspunkt i sygdomsmodellen og i hospitalernes arbejdsform, og hvilke, der mere kommer fra deri pædagogiske sektor. Dette forhold bevirker, at de uddannelser, der har deres udgangspunkt i sygdomsmodellen, gør temmelig meget ud af den almene teoretiske viden vedrørende legemets opbygning og funktion, og det er muligt, at dette forhold i det senere arbejde på institutionerne bevirker, at medarbejdere, der er uddannet på disse områder, anvender et andet sprog i forbindelse med f. eks. rapportskrivning end de, der kommer fra uddannelser, der går ud fra en pædagogisk model. På denne måde får man vidt forskelligt behandlingsgrundlag.

Ved gennemgang af emner inden for anatomi og fysiologi, geriatri, sygdomslære, lægemiddellære, ernæringslære og mikrobiologi kan drages følgende konklusioner:

a. Alm. anatomi og fysiologi

Emnemæssigt er plejeassistent og omsorgsassistent stærkest repræsenteret, og omsorgsassistenten anvender mange timer på dette fag. Børnehave- og børneforsorgspædagog S-uddannelsen samt diakonuddannelsen har emner af noget mindre, men alsidigt omfang, hvorimod fritidspædagog- og børneforsorgspædagog A-uddannelserne synes at have ret spredt emnevalg af ringe omfang. Klubuddannelsen er overhovedet ikke repræsenteret.

b. Geriatri

Plejeassistentuddannelsen har alsidig og omfattende behandling af emnet, hvorimod alle de øvrige uddannelser ikke er repræsenteret. Det skal dog herved bemærkes, at der formentlig er tale om en del overlapninger til emnekredsen sygdomslære.

c. Sygdomslære

Omsorgsassistentuddannelsen er alsidigt og omfattende repræsenteret, hvilket også er tilfældet for plejeassistentuddannelsen, hvorimod diakonuddannelsen, børneforsorgspædagoguddannelserne har ret få og spredte emner, medens klubuddannelsen ikke findes repræsenteret.

Epidemiske sygdomme og børnesygdomme ser ud til at være ligeligt og ret fyldigt behandlet inden for alle uddannelser, medens specielle sygdomme især er repræsenteret i plejeuddannelsen og i omsorgsuddannelsen. I den teoretiske gennemgang af sygdomme er der en tendens til, at plejeuddannelsen og omsorgsassistentuddannelsen lægger vægt på sygdomsbehandling, medens de øvrige uddannelser mere går ind på beskrivelse af sygdomme og de dermed forbundne hygiejniske problemer. Inden for plejeassistentuddannelsen gør man på dette område af uddannelsen meget ud af arbejdet med gamle, medens børneforsorgspædagog S-linien naturligt nok gør mere ud af spædbørnebehandlingen.

d. Lægemiddellære

Det konstateres, at plejeassistentlinien har en meget omfattende repræsentation her, og øvrige uddannelser er ikke direkte repræsenteret her.

e. Ernæringslære

Den mest omfattende og alsidige repræsentation her har plejeassistent-, diakon- og børneforsorgspædagog S-uddannelserne, medens børneforsorgspædagog A-linien og børnehaveuddannelserne kun har enkelte emner. De øvrige uddannelser har ingen emnekort her.

f. Mikrobiologi

Diakon- og plejeassistentuddannelserne har en del emner, medens de øvrige uddannelser kun har et enkelt emne. Her må dog gøres opmærksom på en vis overlapning til undergruppen hygiejne.

g. Hygiejne (socialmedicin)

For så vidt angår denne undergruppe, der ikke alene omfatter social- og personhygiejne men også socialmedicin, bemærkes, at der kan være tvivl om, hvorvidt en del af de hertil henførte emner ikke burde overføres til andre hovedgrupper (pædagogik eller sociale fag). I betragtning af, at social- og personlig hygiejne (socialmedicin) imidlertid er så omfattende begreber, har man bibeholdt emnekortene under denne undergruppe.

For så vidt angår undergrupperne fødsel, klinisk undervisning og plejelære bemærkes, at undergruppen fødsel og spædbarn er alsidigt behandlet af plejeassistent-, diakon- og børneforsorgspædagog S-linieuddannelserne, medens de øvrige uddannelser ingen eller næsten ingen emner har på dette område. For så vidt angår klinisk undervisning, findes kun emner i plejeassistentuddannelsen. Det bemærkes i denne forbindelse, at der inden for omsorgsassistentuddannelsen foregår klinisk undervisning i særlige timer i praktiktiden. Med hensyn til plejelære noteres, at denne er rigeligst repræsenteret i plejeassistentuddannelsen, men at der også findes en del emner hos diakon- og omsorgsassistentuddannelserne og børneforsorgspædagog S-linien. For de øvrige uddannelser findes der ingen emnekort vedrørende plejelære.

Alle uddannelserne, bortset fra de to børneforsorgsuddannelser, er ensartet stillet, når det drejer sig om den tid, der er afsat til arbejde med første hjælp. For børneforsorgspædagogliniernes vedkommende er det oplyst, at man kræver den store samariterprøve inden optagelsen.

V. Aktivitetsfagene

Ved oplægning af hovedgruppen aktivitetsfag måtte man på grund af den store mængde emnekort opdele aktivitetsgruppen i to afdelinger, hvoraf den første omfatter træ, metal, formning og visse specielle teknikker, altså manuelle fagområder. Den anden afdeling omfatter dramatik, rytmik, sang og leg samt beskæftigelser som naturiagttagelse, audiovisuelle hjælpemidler m. m.

Det har været muligt at oplægge de forskellige aktivitetsfag inden for uddannelserne på en sådan måde, at der kan foretages direkte sammenligninger inden for de forskellige aktivitetsområder og -emner. Det fremgår heraf, at der er tale om ret store ligheder inden for områderne, men at der også eksisterer betydelige forskelle, der dog for det meste kan forklares ud fra de forskelle, der eksisterer i det til rådighed værende timetal inden for de for-

skellige områder. Dernæst bør det vel også bemærkes, at den forskellige målsætning inden for hvert uddannelsesområde spiller en ikke helt uvæsentlig rolle. Så længe vi bevæger os inden for børne- og ungdomsområdet, vil hovedvægten blive lagt på at finde frem til beskæftigelsesaktiviteter, der fremmer den personlige udvikling og den gruppebetonede aktivitet, medens der inden for det område, der er karakteriseret ved at dække individets fulde levetid, som hovedregel er tale om at dække behandlingsmæssige og resocialiserende formål. Man finder derfor, at de uddannelser, der i det væsentlige beskæftiger sig med børn og unge fremviser de største ligheder. Det skal dog betones at der også her kan iagttages forskelligheder, som for det første kan finde deres begrundelse i, at uddannelsen sigter på at dække behovene inden for de forskellige ålderskategorier, og dernæst er betinget af, hvilken form for institutionstilværelse der er tale om. Samtidig må man tage i betragtning, at fritidspædagogområdet, børnehaveområdet og børneforsorgens S-linie kun dækker en kort tid af barnets udviklingsperiode, medens det der læres, når det gælder omsorgsassistenter, plejeassistenter og diakoner skal være anvendeligt gennem hele klientens tilværelse, og på børneforsorgspædagoglinien for A-liniens vedkommende fra den tidlige barnealder til myndighedsalderen.

Men uanset disse forskelligheder, så er det interessant at iagttage, at børneforsorgspædagoguddannelsen, hvad enten det gælder uddannelse af smabørnslinien eller den almene linie, omtrent giver den samme uddannelse inden for de nævnte fagområder.

Man må ved betragtningen af det fremlagte materiale gøre sig klart, at indlæringen inden for denne hovedgruppe for de forskellige uddannelser ikke har samme sigte, idet man for visse af uddannelsernes områder, som f. eks. for børneforsorgspædagoguddannelsens A-linie og måske også enkelte af de andre områder mindre lægger vægt på, at klienternes beskæftigelse skal give et færdigt produkt end på, at beskæftigelsen skal give mulighed for et samspil mellem klient og medarbejder. Også på dette felt gør der sig forskelle gældende med hensyn til, om uddannelsen har sit udgangspunkt i en hospitalsmodel eller i en pædagogisk model, idet plejeuddannelsen i ret høj grad tager hensyn til ergo-terapeutiske synspunkter.

Ved visse af beskæftigelserne kræves ret stor teknisk kunnen. Det er især, når der skal arbejdes med unge, at der kræves speciel teknisk kunnen i retning af maskinbehandling, håndværksfærdigheder og lignende, hvorfor det især gør sig gældende ved uddannelserne til kLubberne og ved fritidshjemmene, og i nogen grad, nar det gælder uddannelsen til børneforsorgspædagog pa A-linien. Dette forhold gælder da især arbejdet med træ og metal. Det må bemærkes, at kortene ikke umiddelbart kan sammenlignes, idet fritidspædagoguddannelsen forlanger et sløjdlærerkursus inden uddannelsen påbegyndes, medens disse discipliner, der læres på et sådant sløjdlærerkursus på andre uddannelser ligger inde i selve uddannelsen.

Der er maske en tendens til ved diakon-, omsorgsassistent og plejeassistentuddannelserne at lægge mere vægt på de individuelle aktiviteter, medens man ved de øvrige uddannelser gør mere ud af gruppebeskæftigelser på forskelligt niveau, f. eks. features, hvor man samarbejder alle de forskellige teknikker.

Rytmik optræder ofte som valgfrit fag. Det fremgår, at det især er de uddannelser, der sigter mod arbejdet med børn, der har dette fag, medens diakon-, plejeassistentuddannelsen og omsorgsuddannelserne har ret få kort på disse emneområder, idet dog diakonerne har megen gymnastik og sangundervisning. For diakonernes vedkommende er det elevernes egen udvikling, der tænkes på i forbindelse med gymnastik- og sangundervisningen. Også her viste det sig, at diakon-, pleje- og omsorgsuddannelserne mere tager sit udgangspunkt i arbejdet med og for individet, medens de andre områder især tog sig af gruppeproblemer.

Faget/området rytmik er vanskeligt at afgrænse, men det ser i hvert fald ud til, at det næsten udelukkende findes i de fag, der har med børn at gøre. På voksen-området erstattes disse discipliner af egentlig systematisk, fysisk træning.

Klubuddannelsen afviger for så vidt angår aktivitetsfagene på mange punkter fra de øvrige uddannelser. Her bør det erindres, at denne uddannelse ikke er obligatorisk for klubmedarbejdere og kun omfatter ca. halvdelen af de andre uddannelsers timetal. Endvidere har man for at opnå den optimale effektivitet i uddannelsen valgt at gøre aktivitetsfagene delvis valgfri. Dette har været muligt, fordi en meget stor del af eleverne inden for ungdomsklubuddannelsen er i besiddelse af en række færdigheder inden for aktivitetsområdet, som de af den grund ikke behøver undervisning i. Man ønsker derimod ved at give dem et valgfrit tilbud om andre aktivitetsfærdigheder at få dem gjort mere alsidige med henblik på den fremtidige virksomhed inden for området. Valgfriheden er således betinget af en obligatorisk deltagelse i visse aktivitetsfærdigheder, som man ikke har kendskab til i forvejen.

VI. Forskellige faggrupper. - "Andre emner"

Det har ved oplægning af emnekort for de 8 uddannelser vist sig, at de allerfleste kort har kunnet anbringes under en af de fem foregående hovedgrupper. Tilbage står en gruppe kort stammende fra alle uddannelser især af almen kulturel art. Det er tilsyneladende på dette område, at uddannelsesstederne får mulighed for at vise deres individualitet. Det har endvidere vist sig ved undersøgelsen, at skoler og seminarier i høj grad benytter sig af denne mulighed.

I det følgende er gjort nogle enkelte bemærkninger til de undergrupper, som "andre emner" er opdelt i.

Litteratur: Kun en del af uddannelserne underviser i litteratur, og det sker i et ret varieret antal timer. Diakon- og plejeassistentuddannelserne har langt den største antal timer i almindelig litteratur. Børneforsorgspædagoglinierne berører de litterære problemer under orienteringsfagene (se nedenfor).

Børnehave- og fritidspædagoguddannelserne har en del timer om børnebogen og dens anvendelse, medens diakon- og plejeassistentuddannelserne har temmelig mange timer i dramatisering og filmorientering. Disse emnekredse er for enkelte andre uddannelsers vedkommende delvis anbragt under aktivitetsfagene.

Etik: Faget etik findes i børneforsorgspædagoglinierne, diakon-, fritidspædagog- og plejeassistentuddannelserne. For børneforsorgspædagoguddannelserne er undervisningen en del af orienteringsfagene. Der er i alle disse uddannelser tale om etiske problemer i forbindelse med familien og samfundet samt personlig holdning. Den anvendte børnehaveseminarieuddannelse behandler faget under pædagogik.

Studievejledning: Alle uddannelser på nær fritidspædagoguddannelsen har emnekort for studievejledning. Omsorgsassistentuddannelsen afviger ved et ganske stort timetal, hvilket formentlig hænger sammen med, at eleverne skal kunne anvende deres viden i arbejdet med klienterne. Børnehave-, diakon- og plejeassistentuddannelserne har et mere ensartet antal timer, der væsentligst tilgodeser elevens eget behov for studievejledning. Børnehaveuddannelsen anvender nogle timer på tilrettelæggelse af årsopgaver. Børneforsorgspædagoglinien samt diakon- og plejeassistentuddannelserne har biblioteksorientering i forbindelse med studievejledningen.

Børnehaveuddannelsen har et betydeligt antal timer i stemmebehandling og mundtlig formulering.

Møde- og taleteknik: Klubretningen anvender et betydeligt antal timer på taleteknik med øvelser.

Naturfag: Børnehave- og fritidspædagoguddannelserne beskæftiger sig med biologiske emner i pædagogiske sammenhæng. Plejeassistentuddannelsen har en del timer i fysik og kemi, der danner baggrund for fagene anatomi/fysiologi samt ernæringslære.

Orientering: Orienteringsfagene spænder vidt og berører dels politiske, kulturelle, dels kirkelig/befolkningsmæssige og konfessionelle problemer. Adskillige af timerne formes ud fra dagsaktuelle begivenheder. Børnehaveseminarieuddannelsen har tilsyneladende som eneste uddannelse ikke orienteringsfag, hvilket hænger sammen med, at emnerne er behandlet under andre betegnelser.

Det er især diakon- og i mindre målestok plejeassistentuddannelserne, der repræsenterer den kirkelige orientering, i væsentlig grad i form af kirkehistorie og ydre mission.

Klubuddannelsen har mange timer i kunstforståelse samt filmens og teatrets muligheder. Også fritidspædagoguddannelsen gør en del ud af orientering om kunstretninger og forståelse af musik og film. Omsorgsassistentuddannelsen har i forbindelse med manuel beskæftigelse en ganske kort kunstorientering.

Almene fag: Diakon- og plejeassistentuddannelserne har obligatorisk undervisning i skriftlig dansk og regning, medens fritidspædagoguddannelsen har et tilbud derom. Børneforsorgspædagog-linierne tilbyder opfriskningskursus i sprog og plejeassistentuddannelsen har tilbud om begynderkursus i sprog (engelsk). For diakonuddannelsen er der endvidere et obligatorisk begynderkursus i engelsk.

Andre fag: Fra den sidste gruppe af kort kan nævnes emner, der alene er karakteristiske for diakon- og plejeassistentuddannelserne. Det kan nævnes, at faget sjælesorg er overvejet henregnet under psykologi, men at man fandt

det rigtigst at holde dette emne for sig selv. Ministerialbogsføring er et tilbud til den, der ønsker at blive kordegn.

Boligindretning i plejeassistentuddannelsen burde rettelig anbringes under pædagogik.

Kirkelige fag: Hertil regnes de udprægede nytestamentlige og gammeltestamentlige emner, der alene er karakteristiske for diakon- og plejeaspistentuddannelserne og er med til at skabe disse uddannelsers motivation.

Kapitel V

Hovedresultater, herunder en vurdering af de eksisterende socialpædagogiske uddannelsers fællestræk og forskelligheder

Som det fremgår af kap. IV, hvor der nærmere er redegjort for de iagttagelser, man har gjort ved kortlægningen, er der mellem de otte uddannelser mange fællestræk, men også forskelligheder af væsentlig betydning.

I arbejdsgruppens undersøgelse har man kun kunnet sammenligne de enkelte emner og deres vægt inden for de forskellige uddannelsers fagområde. Man må ved vurdering af materialet tage i betragtning, at forskelle i adgangskrav til uddannelserne, undervisningsmetoder, lærernes kvalifikationer, eksamenskrav og kombinationen mellem teoriundervisning og praktikundervisning kan medføre forskelle, som ikke fremgår af emneregistreringen.

Som anført under kap. IV har der ikke været vanskeligheder ved at finde en bredt dækkende, fælles opdeling i hovedgrupper, men overlapninger voldte en del kvaler, navnlig inden for faggrupperne psykologi og pædagogik, jfr. side 47. Man må konstatere, at den anvendte opdeling i 6 hovedgrupper har haft indvirkning på vurderingen af fællestræk og forskelle imellem uddannelserne.

Arbejdsgruppen måtte endvidere konstatere, at undervisningen både med hensyn til vægt og indhold er ret stærkt præget af det arbejdsområde, som den enkelte uddannelse sigter imod, f. eks. særlige aldersgrupper eller handicapgrupper. Dette gælder specielt retningsfaget (pædagogik), men også de øvrige fag, hvor man tager sit udgangspunkt i elevernes motivation for arbejdsområdet og fagets anvendelse i praksis, herunder de forventninger og krav, man fra arbejdsområdet stiller til den uddannede.

I denne forbindelse er der især bemærket en væsensforskel i uddannelsernes udgangspunkt, idet 3 uddannelser, nemlig plejeassistent-, diakon- og omsorgsassistentuddannelserne er præget af en "medicinsk model", medens de andre 5 uddannelser tager deres udgangspunkt i en "pædagogisk model".

Det er karakteristisk for de tre nævnte uddannelser, at der lægges betydelig vægt på medicinske fag og på i undervisningen i de øvrige fag at støtte og stimulere den enkelte klient, medens man i de fem mere pædagogisk prægede uddannelser også lægger betydelig vægt på individets samspil med gruppen.

Mange fællestraek findes inden for børneforsorgsuddannelserne A og S, børnehave- og fritidspædagoguddannelserne. Inden for disse grupper synes børnehave- og børneforsorgspædagoguddannelsen af S-linien at have særlige indbyrdes ligheder (småbørnspædagogik), medens fritidspædagog- og børneforsorgspædagoguddannelsen af A-linien, der sigter mod bredere aldersspredning i klientellet, har indbyrdes ligheder.

Diakonuddannelsen har med hensyn til faggrupperne psykologi, pædagogik

og aktivitetsfag mange fællestræk med børneforsorgsuddannelsen af A-linien og fritidspædagoguddannelsen, men har på den anden side også flere fællestræk med omsorgs- og plejeassistentuddannelser. Desuden indeholder diakonuddannelsen flere elementer, som overhovedet ikke findes i de andre syv uddannelser, men snarere rummer fællestræk med socialrådgiveruddannelsen. (Her skal dog bemærkes, at diakonuddannelsen mere overfladisk berører de emneområder, som behandles dybtgående i socialrådgiveruddannelsen).

Der er konstateret mange fællestræk mellem pleje- og omsorgsassistentuddannelserne, jfr. disse uddannelsers udgangspunkt. I den forbindelse skal nævnes, at børneforsorgsuddannelsen af S-linien foruden ligheden med børnehaveuddannelsen også har fællestræk med omsorgs- og plejeassistentuddannelserne, idet disse tre uddannelser sigter mod arbejdsområder, hvori omsorg for klientens fysiske pleje er fremtrædende.

Klubuddannelsen har for så vidt mange fællestræk med børneforsorgsuddannelsen af A-linien, diakon- og fritidspædagoguddannelsen, men må på grund af det ret lave timetal nøjes med et snævert udsnit af emnerne. Man holder sig i det væsentlige til det område, som især vedrører ungdomspædagogik.

Der synes at være en tendens til tilnærmelse mellem uddannelserne, hvilket bl. a. giver sig udtryk i bred orientering om tilgrænsende arbejdsområders virksomhed og samarbejde med disse.

Det er tillige konstateret, at repræsentanterne for de otte forskellige uddannelser ved de afholdte møder i ret høj grad taler samme faglige sprog.

Der var i arbejdsgruppen enighed om, at undervisningsniveauet for alle uddannelsers vedkommende er ret ensartet. Der undervises overalt på et niveau, som mindst svarer til det, man kan stille en middel-realist pa. Det fremgik af undersøgelsen, at der var meget få a- og c-vurderinger af emnerne (jfr. kap. III), hvorfor man ikke yderligere har interesseret sig for undervisningens niveau.

Det konstateres, at man inden for flere fag mangler egnede lærebøger, især for de uddannelser, som tager sigte på arbejde med børn. Her anvendes i vidt omfang artikler og casestories, hvilket i nogen grad afbøder savnet af lærebøger og i øvrigt aktualiserer undervisningen.

Man var specielt opmærksom på de 3 uddannelsessteder, som meddeler undervisning til flere uddannelser (en del af børneforsorgsseminarierne, Ikast fritidshjemsseminarium og -børneforsorgsseminarium samt Diakonhøjskolen i Århus). Her kunne konstateres, at undervisningen for mange emners vedkommende er ensartet, således at der bl. a. i fællestimerne undervises i emner, der ikke har direkte relation til det senere arbejdsområde, men mere sigter mod bred pædagogisk forståelse og personlighedsdannende effekt. Ved et udvidet timetal og i seperattimer kan der alligevel tages hensyn til den specialisering (retningsfag m.v.), som er nødvendig af hensyn til arbejdsområdets krav.

Samtlige 8 uddannelser meddeler undervisning i valgfrie fag, hvor deltagelse enten kan være frivillig, eller være betinget af obligatorisk valg af et eller flere emneområder. Valgfrie fag findes især inden for aktivitetsfagene, men også inden for andre fag. En begyndende specialisering inden for den enkelte uddannelse skimtes her, men også en tilnærmelse imellem uddannelserne, idet samme af de valgfrie fags emner fandtes inden for forskellige uddannelser, og andre omfattede de andre uddannelsers specialområder.

Inden for enkelte uddannelser meddeles undervisning i elementærfag som dansk, regning og engelsk, dog væsentligst som valgfrie (frivillige) fag.

Foruden ovennævnte valgfrie fag meddeler samtlige uddannelsesinstitutioner undervisning i fag eller emner, som er obligatoriske for eleverne, men valgt af uddannelsesstedet. Der kan her være tale om rent faglige emner, som i højere grad tilsigter en personlighedsdannende, motiverende virkning, f. eks. politisk, kulturel eller kirkelig orientering og undervisning.

Selv om undervisningen i rent faglige emner kan være personlighedsdannende, er det formentlig ved valg af disse særlige emner og fag, at uddannelsstedet markerer sit særpræg.

Kapitel VI

Ønskede ændringer i de nuværende uddannelser; overvejelser og vurdering

I de hidtidige kapitler er der foretaget en sammenligning mellem de socialpædagogiske uddannelser, som de er udformet i dag, idet der dog kun er arbejdet med den teoretiske del af uddannelserne.

Flere af uddannelserne står umiddelbart overfor at skulle igang med en udvidelse af den teoretiske del og har allerede til en vis grad udformede planer for, hvorledes dette skal ske. Andre uddannelser er inde i planlægningsfasen, medens atter andre ikke har konkrete udbygningsplaner.

Dette planlægningsarbejde binder i ret høj grad tænkningen vedrørende fremtiden på området til den nære fremtid og til de mere konkrete handlemuligheder, der vides at forekomme her, og det blokerer til en vis grad en friere tænkning vedrørende den kommende udvikling.

Da gruppen gik i gang med at finde frem til synspunkter vedrørende de fremtidige socialpædagogiske uddannelser, var man helt på det rene med, at det var en opgave, der var vanskelig at strukturere.

Man valgte at anvende en teknik svarende til den, der havde været anvendt ved behandlingen af de eksisterende uddannelser, nemlig at indsamle emner for teoriundervisningen på kort, idet man dog kun nu nedskrev emner, der måtte betragtes som nye i forhold til de eksisterende, eller måtte betragtes som en udvidelse af disse. Man nedskrev emnerne under forudsætning af, at uddannelserne skulle ligge på et niveau svarende til andre pædagogiske uddannelsers, og under forudsætning af, at uddannelserne skulle uddanne til samme områder, som tilfældet er i dag. Fremgangsmåden er beskrevet i kapitel III.

Det viste sig, at det især var i forbindelse med uddannelserne til børnehavepædagog, fritidspædagog, børneforsorgspædagog efter A-linien og efter S-linien, at man havde gjort sig tanker om uddannelsernes teoretiske indhold i fremtiden.

Vedrørende uddannelsen til omsorgsassistent arbejder man ikke for tiden med aktuelle planer om udvidelse af emnekredsen.

For diakonuddannelsen (Århus) gælder det forhold, at uddannelsen er inde i en overgangsperiode, hvor sigtet med uddannelsen ikke er helt afklaret. Det er for tiden så bredt, at det bliver temmelig uklart, hvilke teoretiske grundsynspunkter, der skal lægges særlig vægt på. Man er dog af den opfattelse, at de pædagogiske fag er ret svagt repræsenteret, hvorfor en supplering er tiltrængt. Det samme gælder aktivitetsfagene. Der foregår imidlertid en stadig ændring af uddannelsen, idet kurserne er godkendt som højskolekurser, hvilket giver en stor fleksibilitet. Der foreligger ingen cirkulære, der fortæller, hvad diakonuddannelsen skal rumme. De kirkelige fag er dog altid stærkt repræsenteret.

Hvad plejeassistentuddannelsen angår, er den tilrettelagt i overensstemmelse med "Forslag om uddannelse af plejeassistenter til plejehjem og alderdomshjem med sygeafdeling" afgivet af et Københavns Magistrats 3. afdeling nedsat udvalg. Uddannelsesnævnet for sundhedsvæsenet under indenrigsministeriet arbejder på de endelige retningslinier for uddannelsen. Når de foreligger, er der bedre baggrund for at tage stilling til, hvad der bør indføres i uddannelsen.

Klubuddannelsen har under hensyn til sin målsætning karakter af tilbud. Uddannelsen er kortvarig, og der er grund til at tro, at der stadig vil være brug for kurser af denne type beregnet for klubmedarbejdere, der har andre hovederhverv end klubarbejdet. Skal der være tale om en egentlig professionel faguddannelse til klubarbejdet, er det fritidspædagoguddannelsen, der især kommer ind i billedet, og denne uddannelse kan udvikles til at dække området. Der er derfor ikke taget stilling til en udbygning af den nuværende klubuddannelses indhold til en egentlig faguddannelse.

Tilbage er der

1. Børneforsorgspædagoguddannelsen efter S-linien.
2. Børnehavepædagoguddannelsen.
3. Fritidspædagoguddannelsen.
4. Børneforsorgspædagoguddannelsen efter A-linien.

3 af disse uddannelser sigter primært mod arbejde på daginstitutioner (1-2-3) og 2 primært mod arbejde på døgninstitutioner (1 og 4). 2 af uddannelserne sigter mod arbejde på institutioner, hvor en relativ kort afgrænset periode (3-4 år) af klientens udvikling gennemløbes (1 og 2). På de institutioner, som de to andre uddannelser sigter imod, dækkes en længere periode af klientens udvikling (15-16 år). (3 og 4).

Da kortene vedrørende den ønskede udbygning forelå, opstilledes oversigter for de 4 uddannelser på tilsvarende måde som i bilag I, og det viste sig, at samme opdeling i hovedgrupper som i bilag I med fordel kunne anvendes ud fra de givne forudsætninger.

Omfanget af de fremsendte emner var imidlertid ret forskelligt, idet børneforsorgspædagoguddannelserne repræsenteredes ved væsentlig flere kort end børnehavepædagog- og fritidspædagogseminarierne. Medens der på grundlag af emnekortene fra 2 og 3 er tale om en uddannelsesudvidelse med henholdsvis ca. 1200 og ca. 1400 timer, er der for 1 og 4's vedkommende tale om en anslået udvidelse på ca. 1700 og ca. 2000 timer.

Ved 2 og 3 er der i nogle tilfælde regnet med emner med et ret stort timetal, medens emnerne i forbindelse med 1 og 4 er brudt ret stærkt ned. Det ser ud til, at man ved 1 og 4 har været mindre bundet til fremlagte udvidelsesplaner end ved 2 og 3.

Sammenligninger mellem emneoversigterne kan derfor være vanskelige at gennemføre, selv om niveauet virker ensartet, og opdeling i de eksisterende faggrupper ikke har voldt større vanskeligheder. Det skønnes på denne baggrund nødvendigt at foretage en sammenfatning af hovedtrækkene i udvidelsesønskerne, og den bringes på de følgende sider. Selve materialet er optaget som bilag IV.

De ønskelige udvidelser af børneforsorgspædagoguddannelsen efter S-linien omfatter i hovedtræk:

1. Psykologi
   a. Individuelle studier af udvalgte områder inden for de eksisterende emner under vejledning.
   b. En dybtgående gennemarbejdning af spædbørnspsykologiske problemer.
   c. En dybtgående gennemarbejdning af familielivets psykologi.
   d. En grundigere gennemgang af psykiske og sociale afvig.

2. Pædagogik
   a. En dybtgående gennemarbejdning af de teoretiske aspekter ved daglig-livsfunktionerne på daginstitutioner og døgninstitutioner for småbørn.
   b. Vejledningsteknikker i forbindelse med enkeltpersoner og grupper.
   c. En dybtgående gennemarbejdning af spørgsmål i forbindelse med udarbejdelse og udnyttelse af skriftligt materiale i forbindelse med pædagogikken og af faglig kommunikation på institutionen i det hele taget.
   d. Udnyttelse af socialpædagogiske indsigter fra andre lande.

3. Sociale fag
   a. Almen sociologi.
   b. Udvidet gennemgang af socialpolitiske spørgsmål.
   c. En grundig gennemgang af tilgrænsende institutionssystemer.

4. Sundheds- og sygdomslære
   a. Socialmedicin.
   b. Førstehjælp.
   c. Gennemgang af rusgifte og lignende.

5. Aktivitetsfag
   a. Udbygget gennemgang af metodiske spørgsmål.
   b. De specielle problemer ved beskæftigelse af børn fra 0-3 år.
   c. Maskinskrivning og stenografi.

6. Andre fag
   a. Kulturformidlingsproblematik.
   b. Fremtidsforskning.
   c. Elevmedbestemmelse.

   Hertil kommer specialer og liniefag, der især vil ligge inden for 1-3.

Ønskelig udvidelse af børnehavepædagoguddannelsen omfatter i hovedtræk:

1. Psykologi
   a. Frie studier (under vejledning) af eksisterende emner, spec, iagttagelse.
   b. Socialpsykologi.

2. Pædagogik
   a. Almene pædagogiske emner.
   b. Institutionspædagogik, d. v. s. børnehavernes forskellige arbejdsformer (metodik-didaktik) og sociale liv.
   c. Externt samarbejde, herunder skr. og mdtl. formulering (iagttagelse, indberetninger m.v.).

3. Sociale fag
   a. Almen sociologi
   b. Diverse socialpolitiske spørgsmål med udgangspunkt i klientens (klient-familiens) situationer, f. eks. den syge i samfundet, den handicappede i samfundet, den kriminelle, gamle o. s.v.
   c. Journalførings- og samtaleteknik.
   d. Socialpædagogik i andre Lande.

Pædagogisk speciale (176 timer) anført under ' VI Andre fag", s. 138 vil formentlig for hovedparten af eleverne vælges indenfor ovennævnte områder (1-3).

4. Sundheds- og sygdomslære

   Udvidelse af eksisterende emner, spec, socialmedicin, forældrerådgivning og førstehjælp.

5. Aktivitetsfag
   a. Pædagogiske og praktiske aspekter i forbindelse med div. aktiviteter.
   b. Talelære og stemmepleje.

6. Andre fag.
   a. Faglig og personlig etik.
   b. Kulturfag i relation til arbejdsområdet og elevens person.
   c. Foredrag og fællestimer, herunder elevmedbestemmelse.
   d. Valgfri fag (ikke obligatoriske).

Ønskelig udvidelse af fritidspædagoguddannelsen omfatter i hovedtræk:

1. Psykologi
   a. Psykologi fra skolens verden.

b. Personlighedspsykologi.

c. Psykiske afvigelser og deres behandling.

d. Øvelser m. v. i psykologisk iagttagelse.

e. Evt. specialeskrivning.

2. Pædagogik

a. Pædagogikken i relation til behandling og beskæftigelse af handicappede og åndssvage.

b. Klubarbejdet, især sider, som har relation til demokratiseringsprocessen.

c. Pajdagogiske og praktiske forhold vedr. børnehaveklasser.

d. Evt. specialeskrivning.

3. Sociale fag

a. Bredere orientering om sociale hjælpeforanstaltninger (herunder sundhedsvæsenet).

b. Børneforsorgens forvaltning (centralt og kommunalt).

c. Budgettering i institutioner og regnskabsføring.

d. Evt. specialeskrivning.

4. Sundheds- og sygdomslære

a. Forbindinger m. v.

5. Aktivitetsfag

a. Større beherskelse af tekniske færdigheder i manuelle fag.

b. Større fordybelse i dramatiske udtryksformer.

c. Svømning.

d. Motorlære m.v.

6. Andre fa`g

a. Talelære og stemmepleje.

b. Teater- og filmforståelse.

De ønskelige udvidelser af børneforsorgspædagoguddannelsen efter A-linien omfatter i hovedtræk:

1. Psykologi

a. Individuelle studier af udvalgte områder inden for de eksisterende emner under vejledning.

b. En dybtgående gennemarbejdning af psykiske og sociale afvig.

c. En dybtgående gennemarbejdning af familielivets funktion.

2. Pædagogik

a. En dybtgående gennemarbejdning af de teoretiske aspekter ved daglig-livsfunktionerne på døgninstitutioner.

b. Vejledningsteknikker i forbindelse med enkeltpersoner og grupper.

c. En dybtgående gennemarbejdning af spørgsmål i forbindelse med udarbejdning og udnyttelse af skriftligt materiale i forbindelse med pædagogikken og af faglig kommunikation på institutionen i hele taget.

d. Udnyttelse af socialpædagogiske indsigter fra andre lande.

e. En grundig gennemarbejdning af skolens og erhvervsforberedelsens problematik.

f. Daginstitutionspædagogik.

3. Sociale fag.

a. Almen sociologi.

b. Udvidet gennemgang af socialpolitiske spørgsmål.

c. En grundig gennemgang af de institutionssystemer, der tager sig af afvigere.

4. Sundheds- og sygdomslære

a. Socialmedicin.

b. Førstehjælp.

c. Gennemgang af rusgifte og lignende.

5. Aktivitetsfag

a. Udbygget gennemgang af metodiske spørgsmål.

b. Gennemgang af en række aktivitetsfag, der ikke blev tilstrækkeligt gennemarbejdedej sålænge faget hed beskæftigelsesfag.

c. Maskinskrivning og stenografi.

6. Andre fag

a. Kulturformidlingsproblematik.

b. Fremtidsforskning.

c. Elevmedbestemmelse.

Hertil kommer specialer og liniefag, der især vil ligge inden for 1-3.

Som det fremgår, ligger ønskerne om udvidelser i betydelig grad på linje med hinanden og gælder i høj grad en generel udbygning af de eksisterende fag.

Hovedforskellene ligger under pædagogik, hvor man i høj grad ønsker at gå i detaljer med de teoretiske problemer, der knytter sig til funktionerne på det arbejdsområde, som uddannelsen specielt sigter imod. Enkelte uddannelser ønsker at gå i detaljer med afvigerproblematik.

Fælles er ønskerne om friere dybtgående studier i form af forskelligartede specialopgaver, ønsket om at gennemarbejde problematikken i forbindelse med effektiv kommunikationsteknik i bredeste forstand og undervisning i sociologi og socialmedicin. Man ønsker endvidere et bredere internationalt udsyn.

Som det fremgår af bilag IV kan de ønskede udbygninger af uddannelserne beskrives mere eller mindre detaljeret og dog være omfattende. For 1 og 4's vedkommende kunne der godt være lavet sammenfatninger af en række af emnerne under en fælles overskrift, hvorved listen var kommet til at se kortere ud. Men det ville have medført, at man vanskeligere kunne, se hvilke del-emner, der indgår i disse hovedemner, og hvor omfattende en udbygning af uddannelsernes emnekredse, der egentlig kan blive tale om.

Der er næppe tvivl om, at der for 2 og 3's vedkommende havde kunnet nedfældes et tilsvarende antal emner, og det kunne være sket med lige så stor ret. Sagen er nemlig den, at funktionerne inden for de erhverv som socialpædagog, som de behandlede uddannelser sigter imod, er så komplicerede og dækker et så stort udsnit af alle tænkelige samspilsfunktioner mennesker imellem, at uddannelserne, hvis de skal dække blot et rimeligt udsnit af funktionerne vil blive særdeles omfattende *og* af længere varighed, end samfundet for tiden kan afse midler til gennemførelse af.

Socialpædagogiske uddannelser er principielt forskellige fra f. eks. tekniske uddannelser. I sidstnævnte tilfælde kan man begynde med ret enkle forudsætninger *og* grundprocesser og derefter udbygge med enkeltheder, eventuelt - men ikke nødvendigvis - af stigende sværhedsgrad. I nogle tilfælde kan man også lære de studerende funktioner, uden at man kender den teoretiske baggrund for dem. Funktionerne er ret nøje fastsat og kombinationsmulighederne begrænsede. Kommer den uddannede i tvivl, vil han endvidere i mange tilfælde have god tid til at søge supplerende oplysninger.

Socialpædagogen skal på stedet være klar til at reagere adækvat på en uendelig mængde forskelligartede samspilsfunktioner, der endda på grund af klientellets ofte specielle karakter hører til de mindre hyppigt forekommende. Dette kræver en overordentlig bred gennemarbejdelse af alle tænkelige funktioner inden for området, hvis socialpædagogens rolle i samspillet skal bringe klientens socialiseringsproces nærmere institutionens mål, som må være at give den enkelte så mange handlemuligheder, at han kan være tilfreds med at leve i samfundet.

Det ville i og for sig være naturligt at tage en lang række emner ud over de i listerne anførte med, idet de med samme ret kunne hævdes at danne baggrund for forståelse for og udnyttelse af samspilssituationerne; det har dog været af interesse at se, at de 4 om alte socialpædagogiske uddannelser i det store og hele er slået ned på emnekredse, der ligner hinanden meget, for at gøre dem til genstand for gennemarbejdning under uddannelsen. Det skyldes nok både, at det er de områder, på hvilke socialpædagogerne har mest brug for viden, men også en uddannelsesmæssig tradition.

Om denne sidste er uheldig, kan muligvis belyses ved grundige jobanalyser. Det er dog ikke sikkert, at sådanne vil føre til en nystrukturering af

faggrupperne. En gennemarbejdelse af funktionerne, som de er i dag, risikerer gennem uddannelsen at føre til en fastlåsning af eksisterende, måske mindre heldige udformninger af funktionerne. Man risikerer at tage for meget hensyn til forholdene, som de er, og ikke til det , de hurtigt ville udvikle sig til, hvis en fastlåsning gennem uddannelserne ikke fandt sted.

At de socialpædagogiske uddannelsers emner ikke naturligt kan fastlægges i en bestemt rækkefølge fra det enkle til det komplicerede, men at de alle er af relativ ens komplikationsgrad, medfører, at man ikke kan fastlægge en naturlig opbygning af stoffet i uddannelserne. Man kan gå ind og begynde næsten hvor som helst, dog under hensyn til elevernes forudsætninger. Det hele hænger sammen og emnerne overlapper naturligvis stærkt. Begynder man med et emne, får man gennem arbejdet med det foruden de specielle informationer givet en lang række mere generelle, der også kan bruges ved gennemgang af andre emner, der så kan behandles kortere, end hvis man havde taget dem som udgangspunkt. Det er en af grundene til, at det kan være vanskeligt at anføre timetal for de enkelte emner.

Der er ikke inden for uddannelserne særlige ønsker om, at tage nye faggrupper op. Man har mere end nok at gøre med at nå de eksisterende emner igennem. Et par citater af udtalelser fra ledere af børneforsorgsseminarier kan belyse dette. "Det er for os at se i mindre grad nødvendigt med en udvidelse af fag- og emneområder, end at der skabes tidsmæssige forudsætninger for en bredere og dyberegående indføring i de fag, der allerede omhandles af den gældende bekendtgørelse. " "En fremtidig uddannelse må i langt højere grad tilgodese behovet for bedre tid til at fordybe sig i en given stofmængde i stedet for som nu, hvor man "bare" skummer. En integreret holdningsbearbejdelse kan næppe heller effektureres samtidig med det løsagtige i for hastig snusen til for stor stofmængde. "

I bemærkningerne til forslag om lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger er det anført, "at det med de krav, der i dag stilles til børnehave- og fritidspædagogerne, vil være nødvendigt at styrke den teoretiske uddannelse, ligesom det er nødvendigt, at de studerende får mere tid til en personlig fordybelse i og tilegnelse af stoffet. . . "

Når en socialpædagog skal udføre sit arbejde kan han på mange områder ikke nøjes med en orientering i emnerne, han må have tid til at arbejde med dem, så han kan indleve sig i dem. Det er forudsætningen for at kunne omsætte den viden, de indeholder, i kunnen.

På grundlag af de opstillede emner, kan det diskuteres, om alle uddannelserne skal være lige lange. Det fremgår klart, at der er en række emner, der ønskes i alle uddannelserne, og som har fælles betegnelse, og som formentlig også i ret høj grad vil få fælles indhold, idet det dog må tages i betragtning, at undervisningen sker ud fra de forskellige uddannelsers interesseområder. Men det fremgår lige så klart, at der er visse emner, der behandles mere udførligt i visse uddannelser end i andre.

Om dette behøver at give anledning til forskelle i den samlede uddannelseslængde for de forskellige uddannelser, anser arbejdsgruppen for tvivlsomt. Særlige behov må dækkes ved linjefag, specialer og efteruddannelse.

De ændringer, der gennem de fremlagte kort anføres som ønskelige, vil uundgåeligt føre til forlængelser af uddannelsen; en sådan er allerede vedtaget for 2 og 3, medens 1 og 4 arbejder med tilrettela?ggelsen af en forlængelse.

Forlængelsen af uddannelserne kan skyldes:

A) udvidelse af stoffet vedrørende et allerede behandlet emne

B) nye emner og teknikker, der skønnes relevante

C) andre - og supplerende - måder at behandle allerede gennemgået stof på:

a) kursorisk læsning supplerer gennemgået stof
b) gennemgang af stof supplerer kursorisk læsning
c) drøftelser udfra situationer og sagsforhold (cases o. lign.)
d) behandling af stoffet med udgangspunkt i en analyse af arbejdskravets karakter og omskiftelighed
e) nye former for specialeopgaver med tilhørende drøftelser og supervi-

Punkt C. a, c og e synes at gøre sig ret stærkt gældende, når det gælder udvidelsen i forbindelse med fritidshjemspædagoger og børnehavelæreruddannelserne, medens C. d slår særligt igennem i børneforsorgspædagoguddannelserne.

Imidlertid er det oplagt, at alle de under C nævnte former kan være relevante i samtlige uddannelser, såfremt disse ikke opererer med en stram tidsplan - omend C. d synes mindre relevant ved diakonuddannelsens socialpædagogiske linie, hvis arbejdssigte er meget bredt eller ved klubuddannelsen, der i ret høj grad er af orienterende art og derfor næppe får bibragt deltagerne den ballast i visse traditionelle grundfag, f.eks. psykologi, der er et nødvendigt supplement til eller grundlag for C. d.

Hvor store forlængelserne skal være, begrænses indtil videre ikke af de stofmængder, det vil være rimeligt at gennemgå, men af de midler, som samfundet kan stille til rådighed til uddannelser. Der er lang vej endnu, inden socialpædagogerne under deres uddannelse får lejlighed til at gennemarbejde de for dem relevante emneområder, lige så grundigt, som f. eks. lærerne får lejlighed til at gennemarbejde deres.

Ser man yderligere på ønskerne fra de forskellige uddannelser, træder det som omtalt ovenfor ret klart frem, især i forbindelse med 1 og 4, at man ønsker at tage sit udgangspunkt i behandlingen af stoffet i kravene i det daglige arbejde og ikke mindst i samspillet mellem medarbejder og klient og i forbindelse dermed ønsker at trække viden fra adfærdsvidenskaberne ind **til** støtte herfor. Sideløbende med en udbygget pædagogik vil man forsøge at bygge en effektiv metodik op; dette vil muligvis i nogen grad føre uddannelserne væk fra hinanden. En fælles kerne af grundfag må derfor fastholdes.

Ønsket om at gøre samtaleteknik til et fag i sig selv er svingende fra uddannelse **til** uddannelse i det fremlagte materiale, men de emner, som er anført under psykologi, pædagogik og socialfag tyder på, at ingen af uddannelserne anser dette at kunne samtale på professionelt plan med klienten eller dennes pårørende for noget underordnet.

Ønskerne om journalføring peger i det samlede materiale i såvel administrativ som i mere behandlingspræget retning. Uanset placeringen af emner med relation til denne aktivitet synes den af betydning for alle uddannelserne samt pegende hovedsageligt i behandlingsmæssig retning. Undervisningen i psykologisk iagttagelse er her taget i betragtning.

Når det gælder de sociale fag bemærkes det ved fritidspædagoguddannelsen, at socialfagsemnerne spænder meget vidt af hensyn til det samarbejde på tværs af sociale arbejdsgrene, som socialreformkommissionens hidtil fremførte tanker lægger op til, og tilsvarende overvejelser må gøre sig gældende for de andre uddannelsers vedkommende.

Når det gælder administrative emner ønskes den nuværende undervisning i regnskabsføring afløst af en bred udbygning af undervisningen i institutionsdrift.

Ved gennemgang af de ønskede emner bemærkes, at megen tid ønskes afsat til arbejdet med specialer - altså en særlig fordybelse i et snævert afgrænset emne- som tit afsluttes med udarbejdelsen af et større skriftligt arbejde. Endvidere ønskes rådighedstimer som uddannelsesstedet kan afsætte til fag, som et givet hold studerende er særligt interesseret i, eller hvor seminariet mener, at en særlig grundig gennemgang er ønskelig. Endelig ønskes i større omfang end nu valgfrie fag, hvor den studerende vælger et fag, som den pågældende er særlig interesseret i imellem en række tilbud. Emnerne for de valgfrie fag er for de 4 uddannelser tilsyneladende ret ensartede.

De i forrige afsnit omtalte tilbud, som uddannelsesstederne ønsker skal spille en større rolle end nu, giver gode muligheder for en studerende eller en gruppe af studerende til at forberede sig særligt til visse funktioner i deres kommende arbejde; for 2 og 3's vedkommende f.eks. til arbejdet med børnehaveklasser eller handicappede børn, for 4's vedkommende f.eks. til arbejde på ungdomshjemmene. På denne måde kan en vis specialisering nås, uden at uddannelsens helhedspræg bryde.

I tilknytning til udvidelsen af den teoretiske undervisning effektiviseres praktikundervisningen formentlig også ved tættere samarbejde seminarium og praktiksted imellem. Det kan ske i form af hyppigere gensidig direkte kontakt, flere teoretiske opgaver i praktikperioderne og en udvidet kursusvirksomhed for de til den tid lønnede praktikvejledere. Den effektivere praktikundervisning vil virke tilbage på teoriundervisningen på seminarierne og i øvrigt indbyde til og understøtte valgfrie, linieprægede fag på seminariet.

I det foregående har udgangspunktet hele tiden været, at fagstrukturen og uddannelsernes struktur i det store og hele skal være som nu. Det er nok tvivlsomt om det holder stik.

Man er formentlig i alt for høj grad bundet til andre uddannelsers opdeling af fagene, og man er bundet til en opdeling af videnskaberne, der er ved at gå i opløsning på den måde, at de skarpe grænser videnskaberne imellem ikke kan opretholdes.

Man har i høj grad taget udgangspunkt i den psykologiske og i den pædagogiske videnskab, men de er kun to af talrige adfærdsvidenskaber som sociologi, psykiatri, kriminologi, kulturantropologi m.fl. Først når de to første ses i denne helhed, får deres indhold dets fulde betydning.

Uanset om der arbejdes med børn, og unge eller voksne, afvigere eller normale, har socialpædagogerne at gøre med en socialiseringsproces, og det må være denne og den metodik, der kan knyttes til den og som formidles ved et samspil mennesker imellem, der er kernen i uddannelserne. Data fra de andre videnskaber må komme ind som støtteinformationer på samme måde som lægekunsten låner fra en lang række biologiske videnskaber og adfærdsvidenskaber. Af de eksisterende faggrupper er pædagogik vel den, der er mest i centrum i denne forbindelse, og den må derfor rykkes op som den vigtigste.

Den samfundsorientering, der på denne baggrund må gives til dette arbejde med socialiseringsprocessen, må være bred og fyldig. Den nuværende opdeling af orienteringsfag i samfundslære, kultur, etik m.v. synes uhensigtsmæssig og uden mulighed for at give fornøden sammenhæng. Alle disse emner må forbindes til en helhed, som giver de studerende en baggrund for forståelse af .samfundets funktioner og mangler. Uden tilstrækkelig forståelse for samfundets funktioner, er der ingen mulighed for at forstå, hvor der skal sættes ind og for at forstå socialpædagogikkens formål.

I det hele taget er sammenhængen og helhedsoplevelsen måske en af de sider, der forsømmes ved uddannelsernes tilrettelæggelse, og selve fremgangsmåden med at sætte emner sammen til en uddannelse modarbejder måske helhedsoplevelsen. Der kan let blive tale om en række sammenklistrede fag delvis lånt fra andre uddannelser uden en egentlig kerne. Sådanne uddannelser risikerer at blive sammenstykkede miniudgaver af ældre og mere veletablerede uddannelser til skade for udviklingen af de funktioner, hvis beherskelse de stiler imod.

En lang række ydre forhold vil, selv om der er undervisning i de samme emner som nu, i fremtiden bevirke en ændring af disse emner, blandt andet gennem der. måde, der arbejdes på. En indlæring af detailler i stoffet som f. eks. lovparagraffer og de psykologiske teoriers indhold o. lign. vil formentlig glide i baggrunden, da de er af begrænset betydning for de funktioner, der uddannes **til.** Der vil formentlig blive lagt mere vægt på en strukturering af stoffet og en indlevelse i dets problemstillinger med en vis grundviden som forudsætning.

Undervisningsmetoderne vil antagelig også undergå en ændring med deraf følgende nye former for indhold i fagene. Træningsgrupper, frie studier, specialearbejde, ITV m. m. **vil** i høj grad bryde den nuværende undervisningsstruktur op og give muligheder for at kombinere emnerne på nye måder.

Hertil vil ændringer i seminariernes struktur og ledelsesform også bidrage, idet lærerråd, studieråd, fagråd m. m. , mange af dem med 50% elevrepræsentation vil bevirke, at der må tages hensyn til aktuelle ønsker i de grupper, der er under uddannelse. Uddannelsernes struktur må derfor ikke fastlægges for stift, således at sådanne hensyn, der kan blive af afgørende betydning for, at uddannelserne bliver samfundsrelevante og i overensstemmelse med nutidens krav, kan tages uden for meget besvær. Erfaringer fra nærmere eller fjernere fortid vil sikkert komme til at spille en mindre rolle ved emnernes behandling end nutidige erfaringer hentet ind fra praksis eller samfundet i øvrigt.

Uddannelserne arbejder for tiden i ret høj grad under pres af de eksisterende institutioners struktur og funktioner. Det forventes, at der uddannes til det eksisterende system, og de studerende, der bedst kan tilpasse sig dette system, anses for mest egnede. Der vil formentlig ske et skift i retning af, at der vil blive taget mere hensyn til studieegnethed end **til,** om de studerende vil kunne tilpasse sig den eksisterende struktur, og det vil give ændring i behandlingen af emnernes indhold. Da samtidig de skolemæssige forudsætninger hos de studerende vil blive bredere, vil emnerne kunne behandles selvstændigere og på et højere niveau, end tilfældet for tiden er. Uddannelsens indhold vil antagelig også blive påvirket af en forbedret uddannelse af lærerkræfter, og denne bør tilrettelægges efter de nye forudsætninger.

Uddannelserne må endvidere tage hensyn **til,** at socialpædagogerne skal være under enten videreuddannelse eller efteruddannelse gennem hele deres karriere. I arbejdet med emnerne må det derfor tilstræbes at holde disse åbne, og at indstille socialpædagogerne på ustandselige omstillinger som følge af nye viden eller nye sociale strukturer, således at de ikke går ud i arbejdet med opfattelsen af at have en afsluttet endelig viden om et emne. Arbejdsgruppen har i øvrigt ikke ment, at det var dens opgave at give sig af med videre- og efteruddannelse.

De 4 uddannelser, der især er behandlet i det foregående, har taget deres udgangspunkt i, hvad der i de foregående kapitler er kaldt den pædagogiske model. De resterende socialpædagogiske uddannelsers repræsentanter i arbejdsgruppen har givet udtryk for et ønske om at arbejde ud fra samme forudsætninger. De har som tidligere omtalt ikke så detailleret givet udtryk for deres fremtidsønsker, men der er ikke noget, der tyder på, at en udvikling, som i det foregående beskrevet, ikke også vil være naturlig for disse uddannelsers vedkommende.

Som det fremgår, ligger de 4 behandlede uddannelser ikke alt for langt fra hinanden, idet emnekredsene, hvormed de arbejder, i betydelig grad overlapper hinanden. Der skønnes også at være sa betydelige overlapninger til uddannelser, der ikke henregnes til de socialpædagogiske, f. eks. socialrådgivernes, at en nærmere undersøgelse heraf med henblik på eventuelle overgangsmuligheder vil være rimelig.

En nærmere analyse af, hvori det for socialpædagogikken karakteristiske fælles indhold består, fremgår imidlertid kun fragmentarisk af de foranstående kapitler. Her skal der en dyberegående og i øvrigt tiltrængt analyse til. En sådan vil også bedre kunne give oplysninger om den mest hensigtsmæssige tilrettelæggelse af de socialpædagogiske uddannelser.

De socialpædagogiske områder er ikke særlig anerkendte i vestlig socialpolitisk tænkning, og da slet ikke i forhold til den betydning området har i samfundet eller til arbejdets komplikationsgrad. Situationen er tilsyneladende relativt bedre i Danmark end de fleste andre steder i Vesteuropa, så det vil måske være rimeligt, om analysen finder sted her.

FORTEGNELSE OVER BILAG:

Bilag I. De socialpædagogiske uddannelser; indhold, en systematisk oversigt, side 73-120.

Bilag II. Forslag til en undersøgelse af de socialpædagogiske uddannelsers indhold (forstander H.C. Rasmussens skrivelse af 25.nobember 1968), side 121-122.

Bilag III. Arbejdsgruppens foreløbige arbejdsplan, december 1968, side 123-124.

Bilag IV. Skematisk oversigt over de ønskede udvidelser af uddannelserne, side 125-140.

Bemærkning til bilag I

Det bemærkes vedrørende bilag I, at denne oversigt er resultatet af den nedskrivning på kartotekskort af fire timers emner, der blev foretaget for de 8 uddannelser, jfr. kap. III. Den skematiske oversigt er opstillet således, at man fra venstre til højre i 8 kolonner har de 8 uddannelser, at man først har kortlagt hovedgruppe I (psykologi), derefter hovedgruppe II (pædagogik) o. s. v. , og at man endelig i forspalten (længst til venstre) har de underinddelinger, man har fundet fremt til for hver hovedgruppe.

Emnerne er anbragt i opstillingen på en sådan måde, at man skulle kunne læse oversigten "på tværs", altså se, hvilke emner, der inden for de enkelte hoved- og undergrupper undervises i ved de forskellige uddannelser.

Hvor der i eet emne undervises mere end fire timer, er timetallet anført efter emnet. Det vil da altid være et med 4 deleligt tal. For så vidt emnet er valgfrit (for eleven), er dette markeret med "X" efter emnet.

Bilag I

DE SOCIALPÆDAGOGISKE UDDANNELSER

INDHOLD

SYSTEMATISK OVERSIGT

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
1)Udviklingspsykologi Helhedsforløbet	Trodsalder Skolealder Pubertetsalder	Trodsalder Skolealderen Pubertetsalderen	Barnet før fødslen Det nyfødte barn, sansning, reflekser, reaktioner Skolestart - skolevanskeligheder Pubertet, socialt, biologisk, psykisk	Barnet og skolen Overgang til pubertetsalder
2)Udviklingspsykologi Særlige aspekter	Deprivationsteorier Piagets udviklingsteori Motorisk og følelsesmæssig udvikling Indlæring og modning Intelligens Fantasiliv Leg og creative udtryk Interesser Kontaktforhold og identifikationsproblemer Afhængighed - uafhængighed Aggression, angst, forsvarsmekanismer Læsning af børnepsykologi 16 t.	Agression, angst, forsvarsmekanismer Individualitet i spædbørnsalderen Deprivationsteorier Piagets udviklingsteori Motorisk og følelsesmæssig udvikling Indlæring og modning Intelligens Fantasiliv Leg og creative udtryk Interesser Kontaktforhold og identifikationsproblemer Afhængighed - uafhængighed Læsning af børnepsykologi 16 t.	Arv og milieu Børns tænkning, verdensopfattelse og emneverden, majeutik, fejlvurdering Intelligensudvikling, reflekser, indlæring, udviklingsprøver Den sproglige udvikling 8 t. Legen.definition, historie, legeteorier Legen.legeudvikling og muligheder Skabende arbejde, tegneudvikling og pædagogik Personlighedsudvikling 12 t. Personlighedsudvikling og status Emotioner	Arven Småbarnets sansning og opfattelse af omverdenen Fantasi og tænkning Legen Intelligens 8 t. Barnets tænkning Den sproglige udvikling Skolemodenhed Arv og miljø i personlighedsudviklingen Identifikationsafhængighed, selvstændighed Barnets karakterudvikling Følelseslivets udvikling Forhold til det andet køn - sexualitet Børns brug af forsvarsmekanismer
3)Almen psykologi.Personligheden og dens drivkræfter	Freuds udviklings- og personlighedsteori Personlighedstests Personlighedspsykologi 16 t.	Freuds udviklings- og personlighedsteori Personlighedstests Personlighedspsykologi 16 t.	Motivation	Sjælelivets lag og strømninger Sjælelige dynamismer Personlighedstyper Motivering Emotionerne Forsvarsklima og forsvarsadfærd
4)Almen psykologi.Læreprocesser	Indlæringsprincipper Indlæringsforsøg Hukommelse - glemsel Effektiv indlæring	Indlæringsprincipper Indlæringsforsøg Hukommelse - glemsel Effektiv indlæring	Indlæring, faktorer, betingede reflekser, forsøg Indlæring, øvelse, plateau, organisation og motivation, fejltilpasninger Hukommelse - glemsel	Læreprocesser Hukommelse Glemsel - fortrængning
5)Almen psykologi Tænkning og intelligens			Tænkning, kilder til fejltænkning Intelligens, definition, målinger Intelligens, faktorer, gennemgang af prøver	Forestillinger, associationer og tankeforløb Tænkning og intelligens
6)Almen psykologi Perception	Om oplevelse af omverden (alm.perception) Om perception af menneskers adfærd og personlighed	Om oplevelse af omverdenen (alm.perception) Om perception af menneskers adfærd og personlighed	Forarbejdningsprocesser Sanseforsøg	Sansning og læring

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Børns trodsalder og jalousi	Det første leveår emotionelt og socialt		Børns udvikling, beskrevet ved piagets stadier
Fritidshjemsbarnet	Mor - barn forholdet		Mindre børns udvikling
Barnet i skolealderen	Pubertetsproblemer		Pubertetsproblemer
Pubertet 8 t.	Puberteten, legemlig og psyko-sexuel udv.		Pubertetsproblemer, især det socialt psykologiske aspekt
Ungdomsproblemer	Puberteten, kulturelt og socialt		
	Puberteten, den intellektuelle udvikling		
Arv og miljø	Udviklingspsykologiens afgrænsning, teori og metode	Arven	
Motorisk udvikling (herunder modningsbegrebet)	Barnets biologiske grundlag	Arv og miljø i personlighedsudviklingen	
Intelligensforskelle	Den motoriske udvikling	Småbarnets sansning og opfattelse af omverdenen	
Barnets sproglige udvikling	De intellektuelle funktioner i børnehavealderen	Barnets tænkning	
Barnets sansning	De intellektuelle funktioner i skolealderen	Den sproglige udvikling	
Barnets leg 8 t.	Træk af den sproglige udvikling	Legen	
Barnets tegning (normale og unormale børn)	Den sproglige udvikling	Følelseslivets udvikling	
Børns forhold til film og litteratur	Leg	Barnets karakterudvikling	
Børns følelsesliv	Kreativitet	Børns brug af forsvarsmekanismer	
	Emotionelle og sociale funktioner (3-12 år)		
	Den sociale udvikling (3-12 år)		
	Socialt-etiske og religiøse dannelser hos barnet		
Temperamentsbegrebet	Personlighedspsykologi 8 t.	Sjælelivets lag og strømninger	Referat og diskussion af Margaret Mead
Ghands personlighedsteori	Projektive tests	Sjælelige dynamismer	
Freuds personlighedsteori		Personlighedstyper	
Adlers personlighedsteori		Motivering	
Behovsteorier		Emotionerne	
		Følelseskvaliteterne	
	Læreprocesser 8.t.	Læreprocesser	
	Signalindlæring 8 t.	Hukommelse	
	Færdighedsindlæring	Glemsel - fortrængning	
	Problemløsning		
	Hukommelse		
	Glemsel		
Intelligensforskning	Differentielpsykologi	Forestillinger, associationer og tankeforløb	Testning
Intelligensprøver	Testpsykologi	Tænkning og intelligens	
	Intellektuelle processer 8 t.	Intelligens	
	Om begrebet intelligens		
	Ik, omtale af tests		
	Behandling og forebyggelse		
	Perceptionspsykologi	Sansning og læring	
	Sansepåvirkning, perception		

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
7) Almen psykologi Andre områder	Gruppedrøftelser 8 t. Drøftelser 12 t.	Sammenfattende oversigt over adfærdsvidenskaberne		Indføring i psykologien
8) Socialpsykologi og sociologi	Sammenfattende oversigt over adfærdsvidenskaberne Status og mobilitetsfænomener Massekommunikation Kommunikation i et socialt system Sociale konflikter Institutionen som socialt system Gruppedynamiske grundprincipper Roller og rollekonflikter Kursus i gruppedynamik Gruppestruktureringsprocesser Rollefordeling Kursus i gruppedynamik, gruppemodsætninger Kursus i gruppedynamik, sociale interaktioner Kursus i gruppedynamik, ledelsesformer og samarbejde Kursus i gruppedynamik, sociale konflikter Kursus i gruppedynamik, gruppepåvirkningsprocesser Familien som gruppe i et socialt system Den maksimalt fungerende families funktion Nye familieformer Familievanskeligheder Sex og samfund	Status og mobilitetsfænomener Massekommunikation Kommunikation i et socialt system Institutionen som socialt system Sociale konflikter Gruppedynamiske grundprincipper Roller og rollekonflikter Rollefordeling Social kontrol Social interaktion Ledelsesformer og samarbejde Sociale konflikter Gruppepåvirkningsprocesser Gruppemodsætninger Gruppestruktureringsprocesser Familien som gruppe i et socialt system Den maksimalt fungerende families funktion Nye familieformer Familievanskeligheder Sex og samfund	Status, sociale roller og normer Gruppemønstre, referensgruppen Rollefunktioner Personen i samfundet Kan autoritet undværes? Kønsrolleproblemer Marginalstatus og konflikter Anspruchsniveau, forestillingstyper Familien som gruppe, primærkontakter, roller Familien som gruppe (principper for klientbehandling) Forældregrupper, gruppeafgørelsens betydning Familiens milieu, kollektivet (kibbuts-film) Rollefunktioner Fritidsproblemer	Metoder og deres problemer Miljøet Samarbejde og kommunikation Massekommunikation Introduktion i gruppepsykologi, fra samværssituation Orientering - den lille gruppe Den lille gruppe Gruppenormer og sanktioner Gruppen som model overført på kendte situationer Ledelsesform og udvikling Gruppepres - afvigere Marginalkonflikter Behandling af marginalkonflikter Introduktion af nye i gruppen, en gruppes karakteristika Gruppeteknik Samtalekredsens metodik Principper for klientbehandling Ændringer og rollefordeling i familien Familiens kontakt Ambulant familiebehandling Fritiden Forhold til jævnaldrende Forhold til forældre og øvrige voksne
9) Afvig Individuelle	Neuroser, psykoser, psykopatier Svagt begavede Seksuelle afvigelser Læsning om psykiske sygdomme 16 t.	Neuroser, psykoser, psykopatier Svagt begavede Seksuelle afvigelser Læsning om psykiske sygsomme 16 t.	Personlighedsudvikling, fejludviklinger Børneneuroser, børnepsykoser Åndssvaghed hos børn, spastiske og andre hjerneskadede Seksuelle problemer hos børn X Diagnosticering af psykotiske børn X Voksen- og børnepsykoser X Et statshospitals børneafdeling, cases X Sofieskolen, cases X Sammenfatning og rapporter	Hovedinddeling af psykiske sygdomme Neuroser Organiske og psykogene psykoser Skizofreni Manio-depressiv psykose Karakterafvigelser Åndssvaghed, sammenholdning og oversigt Hjerneskadede børn Hæmninger Handicappede børn Ordblindhed Alkoholisme og medicinmisbrug

citidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
sykologiens opdeling underdiscipliner	Profession og videnskab, definition Opgave og metoder, forskningsområder	Indføring i psykologien	
Identifikation og social ereproces i alm. ruppens struktur og dynaik 8 t. ruppens klassificering g behandlingsmæssige inyttelse nstitutionens gruppesykologiske mekanismer		Miljøet Miljø og adfærd Gruppepsykologi 8 t. Rollelege, situationsspil Generationsproblemer Familiens interne problemer Fremtidige familiemønstre	De social-psykologiske grundbegreber De socialpsykologiske grundbegreber, normer, roller Gruppestruktur Ændringer i gruppestruktur 8 t. Roller i grupper Kommunikation i gruppen Gruppens ledelsesproblemer Samarbejde i gruppen Magtfaktorer i gruppen Konflikt og effektivt samarbejde 8 t.
ystematisk inddeling af e psykiske lidelser sykoser og deres behandling euroser - neuroser teori sycoser - psycoser teori euroser og deres behandling euroser og deres behandling rganiske hjernelidelser sprog og taleforstyrelser sykosomatiske symptomer adfærdsforstyrrelser alevanskeligheder og ordlindhed exuelle afvigelser sykopharmaca og deres anendelse	Psykiatriens område Psykiatriens symptomer Neuroser Psychopathi Psycho-syndromer Psychogene psychoser Organiske psychoser Schizofreni-psychose manio-depression psykose Begreb, afgrænsning, symptomatologi Oligofreni-historisk tilbageblik Grader og frekvenser Årsagsforhold Diagnose, undersøgelse Sproglig fejludvikling, dysfasi og afasi	Hovedinddeling af psykiske sygdomme Neuroser Organiske og psykogene psykoser Schizofeni Manio-depressiv psykose Karakterafvigelser Åndssvaghed, sammenholdning og oversigt Alkoholisme og medicinmisbrug Psykiske lidelser hos ældre	

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.B.	Børnehaver	Diakon
9) fortsat				
10) Afvig Sociale	Afvigsproblematikken Læsning om afvigere 16 t.	Afvigsproblematikken Tilpasningsvanskeligheder Læsning om afvigere 16 t.		Adfærdsvanskelige-tilpasningsvanskelige børn Institutionsbørn
11) Psykologisk iagttagelse	Psykologiske iagttagelser	Psykologisk iagttagelse Iagttagelse småbørn Observation af børn 8 t. Videregivning af iagttagelser	Iagttagelse af børn 8 t.	Adfærd og adfærdsobservation
II. PÆDAGOGIK				
1) Pædagogikkens historie	Pædagogikkens historie, Sokrates Pædagogikkens historie, Comenius Pædagogikkens historie, Rosseau	Pædagogikkens historie, Sokrates Pædagogikkens historie, Comenius Pædagogikkens historie, Rosseau	Oldtidens Grækenland. Grundlaget for det vesteuropæiske kulturmønster 8 t. Hellenismens omplantning. Romerriget middelalderen 8 t. Renaissance, humanisme, reformation 1600-tallets realisme (Bacon, Comenius) Pietisme, filantropinisme John Locke Oplysningstiden. Rosseau 8 t. Pertalozzi Frøbel Montessori 8 t.	
2) Teoretisk pædagogik og omtale af mere almen forskning	Opdragelse til selvstændighed Samfundstilpasning	Opdragelsens målsætning Institutionen som helhedsopdragelse Primitive samfunds opdragelse	Vor tids pædagogiske strømninger Aktuelle pædagogiske spørgsmål Kulturmønstre og opdragelse Primitive kulturer 8 t. Færdselsopdragelse i teori og praksis	Opdragelsens målsætning og dens indflydelse på pædagogikken Opdragelse til selvstændighed (se psykologi) Sociale tilpasningsvanskeligheder og deres behandling (se psykologi)

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Narkotikaproblemers medicinske side Sindslidelser som følge af narkotikamisbrug	Afvigende sexuel adfærd Behandlingsmetoder og psychopharmaca		
Behandlingsmuligheder for børn i daginstitutioner Nogle synspunkter vedrørende kriminelle tilbøjeligheder Kriminologiske undersøgelsers vanskeligheder Narkotikaproblemers socialpsykologiske side	Adfærdsvanskelige børn og unge Ungdomskriminalitet		Ungdomskriminalitet Om brug af marihuanna og hasch "Klubbens vanskeligste medlem"
Undersøgelsesmetodik Usikkerhedsfaktorer ved psykologiske iagttagelser & t. Usikkerhedsfaktorer ved psykologisk beskrivelse	Alm. forekommende fejl ved iagttagelse Rapportskrivning Formål med og fejlkilder ved journaler	Adfærd og adfærdsobservation	
Opdragelse i Athen og Sparta i oldtiden Opdragelse i middelalderen (Karl d.Stores tid) og munkevæsenet Renaissancen og reformationens indflydelse på pædagogik Comenius Pietismens filantropi m.v. Rosseau Pertalozzi Frøbel Montessori Moderne tanker i dansk skolevæsen (Vanløseforsøgene) Den danske skoles start (1537) og senere udvikling			
Opdragelsesfaktorernes klassificering Personlighedsstøttende og personlighedsangribende midler Positive og negative midler m.v. Demokratisk, autokratisk og laden stå til opdragelse Undersøgelse indenfor opdragelse af børn og unge Skolestruktur Skolemodenhedsproblemer Lektiehjælp		Gerontologi, betydning af gerontologisk forskning, statistik	Pædagogisk-metodiske principper Forklaringen (situationsspil) Gruppesamtalen (situationsspil)

	Bfs.sem. A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
3)Stimulering,udvikling og pleje i førskolealderen		Bevægelseslære	Stemmeprøver, vejrtrækning,artikulation	Oplæsning
		Vanedannelse og selvregulering	Stemmens fysiologi.Akustik,fonetik,fejlfunktioner	Elevens modtagelse og første tid på børne- og ungdomshjemmet (se psykologi)
		Faser i renlighedsudviklingen	Den sproglige og sociale udvikling i børnehaveklassen X	
		Småbarnets spisning	Barnets sproglige udvikling og pædagogens rolle som sproglig vejleder	
		Stimulation af småbørn	Børnehavebørns orientering og indlæring.Emnearbejde o.l.	
		Småbarnets aktivitet	Børnehavebørns orientering og indlæring.Didaktisk materiale	
		Beskæftigelse af sygt barn	Børnehavebørns orientering om naturen og samfundet	
		Småbarnets kontakter	Det skabende arbejde. Garderobe-, sove-, spise- og badeværelsessituationer	
		Flytning og adoption	Motorik, bevægelsesmåde	
		Modtagelse af nyt barn	Motorik, siddestillinger	
		Modtagelse af nye børn og medarbejdere	Motorik, fødder, fodtøj og gang	
		Vejledning af forældre ved ernæring	Motorik, fysisk udvikling i relation til den psykiske	
		Støtte og vejledning af forældre ved barns indlæggelse	Motorik, nervesystemet	
			Motorik, respiration, kredsløbet	
			Motorik,knogle- og muskelsystemet	
			Motorik, iagttagelse 12 t.	
			Motorik, spædbarnet	
			Motorik, småbarnet	
			Motorik, børnehavebarnet	
			Motorik, afvigelser	
			Motorik,testningsformer	
			Hygiejne og lægetilsyn i børnehaven	
4)Ældre				

Sprogstimulation

Fortælling og oplæsning

Introduktion, motivationsskabende

Præsentation af holdets deltagere

Alderdomsproblemer

Hvorledes oplever den ældre tilpasning til livsførelsen på en institution?

Hvorledes oplever den ældre anbringelse på institution?

Gennemgang af eksempler på planlagt alderdom

Planlagt alderdom

Hvorledes muliggør samfundet valg mellem:eget hjem,F.P.-bolig, -plejeinstitution (hospital)

Personlighedens indflydelse på alderdommens forløb

Tilbagetrækningsårsager (og virkninger)

Generationers forhold til hinanden

Ældres afhængighed af andre

Modenhed

De ældres religiositet og tanker om døden

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
4)fortsat				
5)Handicappede eller "andre handicapgrupper"	Handicappede Specialkliniker Revalidering Omsorgsinstitutioner		Talevanskeligheder hos børn Handicappede og adfærdsvanskelige børn i normalbørnehaven 8 t. Pædagogens rolle på legepladsen X Forsk.legepladsformer og deres pædagogik X 2o t. Børnehavens indretning og dens indflydelse på pædagogikken (valg af legetøj) Dagligliv i børnehaveklassen X Pædagogikken i børnehaven efter aldersgruppernes behov	Fritid og leg på institutionen (se psykologi)
6)Institutionens indretning og aktivering,leg og beskæftigelse	Leg på institutionen eller de unges fritid	Ydre rammer	Børns leg.Børnehavens omgivelser.Pædagogens holdning Juleforberedelser og traditioner Forskellige institutionstyper Børnehavens indretning og udstyr Børnehavens indretning og udstyr Børnehaveklassens indretning, lege- og beskæftigelsesmuligheder X Børnehaveklasser Børnehaveklassernes udvikling.De 6-7åriges behov X Børnehavesagens udvikling i Europa Børnehaveklassens målsætning og muligheder.Skolemiljøet X	
7)Vedr. praktik		Eleven i hospitalstemaet	Elevens situation i praktikstedet og seminariets samarbejde Erfaringer fra første praktiksted i relation til læst stof	
8)Gruppepædagogik (herunder bl. a.ledelses- og samarbejdsteknik).	Gruppebehandling Udnyttelse af institutionsgrupper Ledelse	Levegrupper Personale af begge køn	Gruppedannelser blandt børn Aldersgrupper eller familiegrupper i børnehaven Samarbejdsformer i børnehaven,udadtil og indadtil	Familien som gruppe Gruppearbejde og -behandling på institutionen

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
		Helbredets indflydelse på alderdommens forløb	
		Nedvurderer vi de ældre i vor ungdomsdyrk.tid?	
		Opbrud fra det gamle og tilvante	
		Fra aftægt til folkepension	
Æseretarderede	Malelidelser (2o t.)		
Specialundervisning og lektiehjælp	Handicappede og sociale forhold i øvrigt		
Hjælpeskolen	Andre handicapgrupper		
Skolepsykologiens arbejdsområder			
Handicapgrupper (centre)			
Eleverne danner grupper, som skitserer et udendørs legeområde 8 t.			
Fællesdiskussion over de fremlagte legepladser og rapporter			
Orientering om indretning af indendørs legeområder			
Lege- og beskæftigelsesmuligheder - indendørs	Cases	"Aktiverings"former	
Lege- og beskæftigelsesmuligheder - udendørs	Metodeforbedring	Aktivering af ældre - diskussion om betimeligheden heraf	
Eleverne danner grupper, som skitserer et institutionsbyggeri 8 t.	TIA-programmet		
Fællesdiskussion over de fremlagte skitser og rapp. over fritidsinst.	Forslag til behandlingsplaner		
Elevernes oplæg til institutionstyper ved skitsering af formpraktikteier 8 t.	Principper for opstilling af træningsprogrammer		
Lokaler og indretning 8 t.	Historisk oversigt og åndsvageforsorgens opbygning		
Børnehaveklassernes pædagogiske liv	Lokalet		
Fritidshjemsgarens historie			
Fritidshjemmet i dag - idé og formål			
Orientering om faget fritidshjemslære og om praktikken			
Oplæg og samtale om praktikkens forløb og udnyttelse 8 t.			
Pædagogiske muligheder i relation til institutionernes indretning og gruppering (se også psykologi)	Status	Eksempler på: arbejdets fordeling, vagtskema, økonomiske aspekter på et plejehjem	Klimaet i klubben 8 t.
	Arbejdspladsens problemer		
	Kommunikation		
	Klima		
Fritidshjemslederens ansvar - pædagogisk og administrativt			

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S	Børnehaver	Diakon
9)Institutionspædagogiske emner fra Bfs.A og Bfs.S med beslægtede emner fra andre uddannelser.	Kommunikation Klima Dagliglivets funktion Pædagogen i behandlingsteamet Individuel behandling Samarbejde med sagkyndige Oplæring og arbejde Efterværn Familie - job - arbejde Kriminalforsorg Drøftelser vedr.institutionspædagogik (gruppedr.) 2o t.	Klima og kommunikation Dagliglivets betydning for udviklingen Behandlingssynspunktet Samarbejde til specialister Personalesamarbejde mellem institutioner Individuelle kontakter Afvikling og tilknytning til enkelt Institution contra privathjem Kriminalforsorg	Samarbejde og kommunikation i børnehaven Metodik i børnehavearbejdet.Arbejdsfordeling m.v. Forældrearbejde.Samarbejde med sociale institutioner og skoler	Institutionens klima Opdragelsesmæssige metoder på børne- og ungdomshjem Behandlingssynspunktets betydning for institutionsarbejdet Behandling - en læreproces Individuel kontakt som behandlingsmiddel Miljøforandring
1o)Klubarbejde og mødeteknik m.v.			Metodik i børnehavearbejdet.Dagsplaner m.v.	Foreningss- og mødeteknik 8 t. Aldersgrupperinger og interessesamling Vurdering og drøftelse af arbejdet
11) Samarbejde med familie og skole m.v.	Almene sociale emner Institutionspædagogik 8 t. Institutionen i forhold til samfundet Forældrearbejde	Almene sociale emner Institutionspædagogik Forældrearbejdet Samarbejde til forældre Familien i behandlingsarbejdet	Aktuelle børnehaveproblemer i relation til lært stof 8 t. Pædagogik og mundtlig formulering X (Artikellæsning - 36 t.) Samarbejde med skolen, forældre m.fl.Det 1. skoleår X Forældrekontakt Forældrearbejde.Dagl. samarbejde Koloniophold.Forberedelse og rapp.	Familiebehandling fra institutioner Baggrunden for familiearbejdet Klubvirksomhed med særligt henblik på forældreklubber Forældregrupper i tilknytning til børnebehandling på institutionen Familiebehandling i gruppeform - voksenbehandling på institution Elevens forhold til familien og institutionens samarbejde med familien (se psykologi)
12)Elevmedbestemmelse, rådsarbejde m.v.	Elevmedbestemmelse 4o t. Målsætning	Elevmedbestemmelse 4o t.	Børnehavelærerens personlighed og faglige forhold Tilrettelæggelse og rapporter vedr.studierejse Elevmedbestemmelse 36 t.	

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Fritidshjemmets samarbejde med andre institutioner	Handicappede og undervisning Handicappede og erhverv Handicappede og seksualliv		Samtaleteknik (den socialpædagogiske rådgivning)12 t. Samtaleteknik (generelle synspunkter) 16 t. Omsorgspersonalets kontaktmuligheder med klientellet
Fritidshjemsklubben (10-14 årige) Behov og start af klub Programmer, aktiviteter, klubblad Planlægning og praktiske spørgsmål i det daglige			Definition og historisk udvikling Motiver og begrundelse for oprettelse af ungdomsklubber Aktiviteter og arrangementer Bladet trykkes og falses kritik af arbejdet, redaktion X 12 t. Klasseopgave:Vi laver hyggeaften 18 t. (formål, underholdn., leg og manuel beskæftigelse) X
Børns fritid Elevernes oplæg til debat i forb. med referat af tidsskrifter 8 t. Fritidshjemmets samarbejde m/skolen Fritidshjemmets samarbejde m/hjemmene Klubbens holdning (herunder kontakt og samarbejde med forældre, politi m.v.)			Forældrearbejde og distriktssamarbejde
Medarbejdermøder - børneråd Klubben som opdragende og demokratisk faktor,herunder klubrådsarbejde m.v. Planlægning og gruppearbejde i forb.m/fritidshjemmets koloniophold 8 t. Fritidspædagogens personlige holdning til børn, institutioner og fagområde Debat efter besøg på institutioner af forsk.karakter 8 t. Instruktion og gennemgang af opgaver og rapp.i forb.med praktikken Lysbill.og båndopt.i relation til faget			Klubråd, unges medvirken og medansvar for klubbens ledelse Samtaleteknik

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
12)fortsat				
III. SOCIALE FAG				
1)Familiekundskab	Familien og samfundet	Familien og samfundet	Dansk ægteskabshist. og lov Børnene i familien Familieøkonomi,indkomster Familieøkonomi,forbrug Familiestruktur og -politik	Familieret 8 t. Familiestruktur Boligen Ægteskabs opløsning Skilsmisse m.v. Skifte og testamente Personret
2)Administration m.v.	Institutionernes økonomi 8 t. Regler, regnskabsopbygning Børneforsorgens regnskaber Konteringsøvelser 12 t. Konteringsvejledning 8 t. Lønnepengeregnskaber 8 t. Bidrag-forældrebetaling 8 t. Plejepenge 8 t. Lønninger 8 t. Adm.af statstilskud 8 t.	Institutionernes økonomi Regler, regnskabsopbygning 8 t. Børnefors.regnskaber Kontering,daginstitution 12 t. Konteringsvejledning Kontering,døgninstit.8 t. Bidrag-forældrebetaling 8 t. Plejepenge 8 t. Lønninger 8 t. Admin.af statstilskud 8t. Stats og kommunes indfl. 8 t. Forældrebetaling, daginst. 8 t.	Regler for oprettelse af børnehaver Børnehavens administration Regnskab og journalføring 12 t.	Bogføring,råbalance Bogføring,månedsbalance Bogføring,kasseregnskab Kontering 4o t. Journalføring 8 t. Social anamnese Indsamling af data Diagnosticering
3)Sociale forhold m.v.			"Godt" og "dårligt" X milieu Bymilieuer X Forebyggelse i milieu X Milieu i nybyggeri X Et børnehjemsmilieu X Forhandlingsteknik X Mødeteknik X	Fængselsbesøg Organisationer 8 t. Landsorganisationer Foreningsøkonomi Foreningsadministration Forhold til offentligheden
4)Børne- og ungdomsforsorg	Børneforsorgens historie 8 t. Børneforsorgens organisation 8 t. Institutionstyper 8 t. Kommunale børneværn Børnef.s grænseområder 8 t. Børnefs. i Grønland m.v. 8 t. Skole og arbejdsforhold Familievejledning 8 t. Opdragelsesmetoder Strafformer 8 t. Skole og arbejdsforhold	Børneforsorgshistorie Børnefors.organisation 8 t. Institutionstyper 8 t. Kommunale børneværn Børneforsorgens grænseområder 8 t. Børnefs. i Grønland m.v. Skole og arbejdsforhold Familievejledning 8 t. Opdragelsesmetoder Strafformer Lovens filosofi Børneværnsforanstaltninger 8 t.	Børnefors.hist.og princip Børne- og ungdomshjem Daginstitutioner Familievejledning,pleje Forældrerådgivning Behandlingsmuligheder i normalmilieu	Børneforsorgslære Børneforsorgsadm.8 t. Børne- og ungdomsforsorg 8 t. Forebyggende opgaver Værnende børneforsorg Samarbejdsinformation Casework-børneforsorg Opgaver

Fritidshjem	Omsorg	Tleje	Klub
Skriveprøve i forb.m/ institutionspæd.emne 8 t.			
Indgåelse af ægteskab 8 t. Ægteskabets ophør 8 t.	Indgåelse af ægteskab Familien og samfundet Trivsel i familiegruppen		Ægteskabslov Gifte og ugifte forældres pligter Familieetablering Familieøkonomi Familiestruktur
Regler for oprettelse af fritidshjem Cirkulærer vedr.daginst. Cirkulærer vedr.fritidshjem Øk.forh.f.institutionerne Driftsregnskab Budgetlægning Budgetter og daglig drift Budgetter og gennemsnitsbetragtninger Kontingenter,mødestatistik	Cirkulærer vedr.arbejdstid Overslag, ans.om penge Budgetlægning Tjenestelister og normberegn. Funktionsanalyse Vagtplaner Arbejdsinstruktion Funktionsanalyse Øvelser i brevskrivning Vejledning vedr.telefonering.Modtage og afgive telefonbesked Anvendelse af skrivemaskine og spritduplikator Lommepengeregnskab Journaltyper Journalskrivning Anamneseoptagelse Journalføring m.v. 4o t.	Bogføring,råbalance Bogføring,månedsbalance Bogføring,kassebeholdning Kontering 4o t. FN, U-landsproblemer	Oprettelse af daginst. Regler vedr.indretning Daginst.s drift Regnskabsføring 12 t.
Børneforsorgens opbygning Institutioner Hjælpeforanstaltninger Børneværnet,tilforordnede Familievejledning Psyk-psykiatrisk rådgivn. Privat dagpleje	Børne- og ungdomsforsorgen, børnebidrag,børnetilskud m.m.		Børnefors.formål og lov Børne- og ungdomsforsorg (anbringelser) Børne- og ungdomsforsorg

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
4)fortsat	Lovens filosofi 8 t. Børneværns-foranstaltning 8 t. Tavshedspligt 8 t. Skole og arbejdsforhold De kommunale børneværn	Tavshedspligt 8 t. De kommunale børneværn		
5)Social-lovgivning m.v.,lovgivning iøvrigt	Pleje og adoption 8 t.	Pleje og adoption 8 t.	Faderskabssager, adoption Sociale probl.,politik Socialforvaltning X Socialreformkomm. X	Revalidering Forsorgsloven 8 t. Off.hjælp i særl. tilfælde Udvidet off.hjælp 8 t. Tilbagebet.af hjælp Folkepension Invalidepension Pensionisters stilling 8 t. Sygeforsikring Arbejdsløshedsfors. Ulykkesfors. Sygeforsikring Pengehjælp u.sygdom Medhjælper, funkt.lov Kontrakter 8 t. Konkursret Civilret Pant Kaution og forsikring Gældsbreve,veksler m.v. Afbetaling m.v. Kontrakter,køb Rådgiveren Hjælpetilbud Socialrådgivning Distrikssamarbejde Social koordinering Case-work
6)Samfunds-orientering herunder sociale forhold	Hvad er et samfund? Produktionsapparat Individ og samfund Unge lovovertrædere 8 t. Myndighedsloven 8 t. Børns erstatningsansvar 8 t. Mødrehjælp 8 t. Forsorg for sansedefekte og åndssvage	Hvad er et samfund? Produktionsapparat Individ og samfund Unge lovovertrædere Myndighedsloven Børns erstatningsansvar Mødrehjælp 8 t.	Erhvervsfordeling (land-by) Arbejdsmarkedsorganisationer X Aldersgrupper, statusadfærd Politiske grupper og adfærd Borgerrettigheder-pligter Lovgivning,forvaltning, domstol Kommunalreformkommissionen X Samf.bistand t.enlige forsørgere Børns retsstilling Mødrehjælp m.v. Særforsorg Åndssvageforsorg X Beh.og opdr.af åndssv.X	Det danske samfunds struktur Administration, myndigheder Forbrydelser Sanktioner Mentalt abn.forbrydere Pension m.v.til enker Mødrehjælp Særforsorg Forsorg f.særtilfælde

ritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
evalidering	Revalidering,lægebeh.12 t.	Folkepension	Erhvervsvejledning
rhvervsvejledning	Revalidering,erhvervsvej. 12 t.	Invalidepension	Skole og udd.forhold
doption 8 t.	Revalidering	Funktionærlov	Socialpolitik
ff.forsorg	Aktuelle begivenheder	Medhjælperlov	Sociallovgivning
ociale sikringsorg.8 t.	Forsorg i forsk.tilf.	Tj.mandslov,ferielov	Samf.hjælpeinstitutioner
nvalide- og enkepens.	Sociallovgivning		
rbejdsløshedsfors.	Sociale pensioner		
lykkesforsikring	Syge- og ulykkesfors.		
	Sygdom,graviditets- og tjenestefrihed		
	Ansøgning, stillingsopslag		

tatsmagtens udformning	Grundlovens frihedsrett.	Det danske samfund	Samfundsorientering
en dømmende magt	Folketinget 8 t.	Administrative myndigheder	Det danske samfund
ivile og krim.sager	Domstolene		Arbejde og uddannelse
trafudmåling	Besøg i byretten		Samfundets struktur og administration
rim.lavalder og tiltalefrafald	Svangerskabsloven,den enlige mor		Børns og unges kriminalitet
jælp t.børn og mødre 8 t.	Forsorgens behandlingsmuligheder		Beh.af kriminelle
myndighed og værgemål	Beskæftigelsesmuligheder		Myndighedsloven
Børns retsstilling	Samfundet og de åndssvage		Børnelovene
jælp til svangre m.v.	Definitioner		Forsorg og særforsorg
	Åndssvages retsstilling		
	At leve med handicap 8 t.		
	Døve og tunghøre		
	Døve og tunghøre,årsager		
	Døve og tunghøre,kommun.		
	Døve og tunghøre,forsorg		
	Blinde og svagtseende 8 t.		
	Blinde m.v.forsorg		

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
6)fortsat			Åndssv.og døve børn X Extern og intern forsorg X Åndssv.i normalbørnehave X Multihandicaps X	
IV. SYGDOMS- OG SUNDHEDSLÆRE				
1) Anatomi og fysiologi alm.	Knogler og led Tandpleje og forebygning	Celle- og vævslære Knogler og led Kredsløbsorganer Nervesystem Urinorganer Fordøjelsesorganer Respirationsorganer Sanseorganer	Knogler, muskler, led (anatomi,fysiologi, patologi) Centralnervesystemet, sanseorganer, huden Kredsløbet,blodet, stofskiftet,excretionsorganer Forplantningsorganer, organismens forsvarsmekanismer Fordøjelsessystemet, respirationssystemet, taleorganer	Orientering,celler væv Blod, lymfe, væskebalance + sygdomme Kredsløb + sygdomme Åndedrætsorganer + sygdomme Bevægelsesapparat + sygdomme Stofskifte, kirtler + sygdomme Urinorganer, genitalia + sygdomme Fordøjelsesorganer + sygdomme Sanser, huden + sygdomme Nervesystemet + sygdomme
2)Geriatri				

ritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
ervesystemet og hjernen	Cellelære/2 t.	Histologi	
ordøjelsessystemet	Cellelære + vævslære	Cytologi	
ormoner	Skelettet og ledlære 8 t.	Orientering, celler,væv	
exualvejledning og ønsorganerne	Støttevæv, knoglers: opgave, bygning m.v.	Skelettets inddeling	
	Kranietes knogler	Skelettet,videre beskrivelse	
	Pelvis,underekstremiteternes knogler	Alment om knogler og led	
	Columna, thorax, overekstremiteternes knogler	Skeletmusklerne	
	Muskelvæv,musklers:opgave, opbygning mv.	Hjertet, karrene	
	Muskler	Blod,lymfe,væskebalance + sygdomme	
	Muskler og huden	Blodets kredsløb,lymfekarsystemet	
	Div.muskelgrupper 8 t.	Blodets celler	
	Kredsløbsorganer	Blodets plasma	
	Blodet	Urinorganer,genitalia	
	Blodet + lymfesystemet	Urinorganer,genitalia + sygdomme	
	Urinorganer, nyrefunktion	Nervesystemet + sygdomme	
	Kønsorganer	Nervesystemet	
	Nervesystemet 12 t.	Stofskifte, respiration	
	Nervevæv,hjernen,storhjernen	Endocrine kirtler, sanser	
	Lillehjernen, hjernestammen, mellemhjernen	Sanser, huden + sygdomme	
	Rygmarven	Fordøjelsesorganer + sygdomme	
	Perifere nervesystem, fysiologi	Fordøjelsesorganer og -proces	
	Stofskiftet: fødens sammensætning		
	Respirationsorganer, respirationen		
	Endocrine kirtler		
	Sanseorganer		
	Øjet		
	Øret		
	Fordøjelsen		
	Varmereguleringen; fordøjelsesorganer		

Hjertelidelser, cerebrale lidelser,lidelser i benene

Behandling og genoptræning af gamle patienter

Åreforkalkningen og dens årsager

Lidelser i bevægelsessystemet

Mavetarmkanalens sygdomme

Lidelser i kredsløbet

Lidelser i brystkassen

Urinvejsinfektioner m.v.

Stofskiftelidelser

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
2)fortsat				
3)Sygdomslære	Respirationssygdomme og kateralske sygdomme Tuberkulose Urinvejssygdomme Prævention og kønssygdomme Stofskiftesygdomme	Lidelser i centralnervesystem Respirations- og kredsløbssygdomme Sygdom i fordøjelsesorganer og urinveje Tandsygdomme Centralnervesystemet (cerebral parese og epilepsi)	Almindelige akutte sygdomme hos børn Psykosomatiske sygdomme hos børn.Profylaktiske børneundersøgelser.	
4)Lægemiddellære		Vacciner Smitteoverføring Børnesygdomme		
5)Ernæringslære	Levnedsmiddelhygiejne og ernæringslære	Kostens æstetik Madebarnskost Diegivning Kunstig ernæring Ernæring fra 0-7 år	Nydelsesmidler,misbrug	

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
		Febrile lidelser	
		Organiske lidelser i centralnervesystemet	
		Blodtryksforhøjelse	
		Blodmangel og dens årsager	
		Kræftlidelser	
		Fysioterapi hos ældre og langtidssyge	
Sygdommes klassificering	Kroniske sygdomme	Sygdomme i knogler, led, muskler og i hjernen	
Børnesygdomme og deres symptomer 8 t.	Blodsygdomme og sanseorganernes sygdomme	Bevægelsesapparat + sygd.	
Medicinkassen	Sygdomme med evt.oligofreni	Hjerte-, lunge- og karsygd.	
	Nervesystemets sygdomme	Kredsløb + sygdomme	
	Stofskiftesygdomme	Åndedrætsorganer + sygdomme	
	Kvindelige kønsorganers sygdomme	Sygdomme i mave-tarmkanal og tilhørende organer	
	Urinorganernes sygdomme	Nyre-,urinvejs- og blodsygdomme	
	Fordøjelsesorganernes sygdomme 8 t.	Stofskifte, kirtler + sygdomme	
	Åndedrætsorganernes sygdomme		
	Kredsløbsorganernes sygdomme		
	Hudens sygdomme		
	Bevægelsesorganernes sygdomme		
	Infektionssygdomme; mikrobiologi, børnesygdomme		
	Infektionssygdomme; kønssygdomme, andre infektionssygdomme		
	Cerebral parese		
	Epilepsi		
		Lægemiddelformer, rekvirering, opbevaring	
		Mangelsygdomme, herunder endocrine sygdomme	
		infektionslære	
		Medicinmisbrug	
		Observation i forbindelse med medicingivning (overdosering)	
		Ansvar vedr.medicingivning	
		Lægemiddelresorption, -fordeling og -elimination	
		Midler mod hjerte-, lunge- og karsygdomme	
		Antibakterielle midler, vitaminer, hormoner, smertestillende midler	
		Regler for medicingivning, incl.injektionsteknik	
		Hovedtræk af ernæringslæren (repetition)	
		Kostplaner	
		Varekundskab, animalske næringsmidler	
		Varekundskab, vegetabilske næringsmidler	

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnenaver	Diakon
5)fortsat		Kosttilrettelæggelse for voksne Kosttilrettelæggelse for syge børn Ernæringshygiejne Kosttilrettelæggelse for gravide Vitaminer Ernæringssygdomme		Ernæringslære (diæter, servering)
6)Mikrobiologi	Børnesygdomme, incubationstider Bakterier og smitteveje	Bakteriologi og hygiejne		Infektionslære
7)Hygiejne (social og personlig),socialmedicin	Hygiejne,personlig og på institution Sundhedsvedtægten	Holdning og fodtøj Indføring i sundhedsvæsenet 8 t. Bygningshygiejne Teknisk hygiejne Personlig hygiejne	Åndssvage børn, børn med epilepsi Sukkersyge og andre kroniske lidelser Cerebral parese og andre motoriske handicaps,holdninger til handicaps Blinde børn,døve børn, sprogforstyrrelser Personlig hygiejne, bolighygiejne Ernæringshygiejne,seksualhygiejne,kønssygdomme Socialhygiejne,mentalhygiejne	Personlig hygiejne Patienternes personlige hygiejne Almindelig hygiejne Hudpleje (liggesår) Sundhedsvæsenets organisation

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
		Kostlære	
		Diæter ved lever- og nyrelidelser - affedning	
		Diæter ved lidelser i mavetarmkanal - diabetes	
		Portionssystemet	
		Næringsstoffernes betydning i ernæringen	
		Uorganiske næringsstoffer, enzymer	
		Legemets opbygning, organiske næringsstoffer	
		Ernæringslære (diæter, servering)	
		Infektionsbegrebet	
		Desinfektion, sterilisation	
		Antiseptik-aseptik	
		Immunitet	
		Bakterier-virus	
Epidemier og institutionens vanskeligheder under sådanne	Ergoterapi med ptt.med cerebral parese	Organismens resistens	Svangerskab og -forebyggelse
Krav til institutioner ang.hygiejne m.v.	Cerebral parese: Årsager, typeinddeling, behandling, psykologiske aspekter 16 t.	Anbringelse af proteser	sex-oplysning - hvornår og hvordan
Socialmedicinens arbejdsopgaver	Sygdomme med fysiske handicaps	Smittekilder, smitteveje	
	Lærebok i Attføring, kap.3, samt film om arbejdsprøvning	Omsorg for døve, hørehæmmede (indstilling af høreapparat)	
	Ergoterapi med mentalt retarderede	Omsorg for talehæmmede	
	Ergoterapi med mentalt retarderede	Omsorg for gangbesværede	
	Blinde og svagtsynede	Revalidering	
	Hjælpemidler	Omsorg for åndssvage	
	Gennemgang af hjælperedskaber, der er i handelen	Blindeforsorg	
	Gennemgang af kørestole og andre transportmidler	Særlige hensyn ved omgang med svagtseende og blinde	
	Om leg og fritidsaktiviteter for handicappede	Vandhygiejne	
	Orientering om arbejdets anvendelighed ved fysiurgisk optræning	Levnedsmiddelhygiejne	
	Gennemgang af Britta Holle: sansetræning	Personlig hygiejne 8 t.	
	Birte Servais: børnemotorik	Patientens personlige hygiejne	
	Birte Servais: børnemotorik - samt børnfødder, børnefodtøj	Bolighygiejne	
	Optræning af koordination, perceptionsevne, koncentration	Hudpleje (liggesår)	
	Besøg på udstilling af hjælpemidler	Almindelig hygiejne	
		Sundhedsvæsenets organisation	

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
7)fortsat				
8)Fødsel Spædbarn		Kvindehygiejne og svangerskab Det præmature barn Nyfødthedsperioden og spædbørnalder Småbørnsalderen Fødselen Svangerskab og fødsel	Graviditet og fødsel, abortproblemer, prævention	Svangerskab, fødsel, barselpleje 8 t. Barnets daglige personlige hygiejne 8 t. Barnets udvikling 8 t.
9)Førstehjælp	Hudsygdomme og forgiftninger, parasitter	Forebyggelse af ulykker for småbørn Giftstoffer og allergener	Forgiftninger hos børn, førstehjælp Førstehjælp	Grundregler og forbindinger 8 t. Sårtyper - undersøgelse og bedømmelse af patienter 8 t. Sårbehandling 8 t. Undersøgelse og behandling af læsioner i forskellige organer 8 t. Knoglebrug 8 t. Kvælning og drukning 8 t. Ætsninger 8 t. Fødsel uden kyndig hjælp
10)Klinisk undervisning				
11)Plejelære alm.		Daglig pleje af sygt barn 8 t. Pleje af couveusebørn Sundhedsplejersker, helbredsundersøgelser, skolelæge Pleje af sygt barn - vaccination og medicingivning		Temperatur, puls, åndedræt

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
	Forarbejdning af simple hjælpemidler		
	Lærebok i Attføring, kap. 4, og pjece om proteser fra ergoterapien		
	Sexualhygiejne		
		Svangerskab, fødsel, barselpleje	
		Barnets daglige personlige hygiejne	
		Barnets udvikling	
		Fødsel uden kyndig hjælp	
Alm. sårbehandling og førstehjælpsråd	Førstehjælpens grundlov	Grundregler og forbindinger	
Genoplivningsmetoder	Sårbehandling, chok, forbrændinger, knoglebrud	Sårtyper, undersøgelse og bedømmelse af patient	
	Særlige læsioner, fremmedlegemer, førstehjælp under katastrofer	Sårbehandling	
		Knoglebrud	
	Kvælning, drukning, isulykker, forfrysninger	Undersøgelse og behandling af læsioner i forskellige organer	
	Giftige bid og stik, ætsninger, forgiftninger	Kvælning og drukning	
		Ætsninger	
		Pt. med hjertelidelser	
		Pt. med hjerneblødning	
		Alderdomsforsorg	
		Pt. med lungelidelser	
		Pt. med gigtlidelser	
		Pt. med lammelser	
		Pt. med psykiske lidelser	
		Pt. med diabetes	
	Procedurebeskrivelse	Observation af patienten	
	Principper for indøvelse af procedurer	Infusion-transfusion	
		Fast og flydende affald	
	Journalopbygning og observation af den syge	Puls og blodtryk	
	Medicingivningsregler og lægemidler 8 t.	Observation: temperatur, puls, åndedræt	
	Repetition af teori: måleenheder, simple laboratorieundersøgelser m.v.	Liggesår, profylakse og behandling	
		Laboratorieundersøgelser	
	Medicin og medicingivning	Varmebehandling	
	Repetition	Pleje af febrile	
		Pleje af ptt. med blodsygd.	
		Pleje af ptt. med stofskiftelidelser	
		Pleje af ptt. med nyre- og urinvejssygdomme	
		Omsorg for døende, forholdsregler ved dødsfald	

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
11)fortsat				Bækkengivning,observation af udtømmelser Sengeredning, tøjskiftning Modtagelse og udskrivning af ptt.-døende og døde Økonomiske fremgangsmåder og rengøringsmæssige principper Arbejdsstillinger
12)Plejelære div.				Etiske principper

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
		Pleje af ptt.med mavetarm-sygdomme	
		Indsamling af materiale til undersøgelse	
		Bækkengivning,observation af udtømmelser	
		Pleje af svækkede ptt.	
		Pleje af lammede ptt.	
		Pleje af ptt.med forhøjet blodtryk	
		Væskebalance	
		Punkturer-terapeutiske	
		Punkturer-diagnostiske	
		Madning af ptt.sondemadn.	
		Plejeplaner	
		Døgnrytmen på geriatrisk center	
		Nyre- og urinvejsunder-søgelser	
		Fast sengelejes virkning	
		Forberedelse af ptt.til røntgenundersøgelser	
		Endoscopier	
		Sengeredning, tøjskiftning	
		Modtagelse og udskrivning af ptt.-døende og døde	
		Temperatur,respiration	
		Døgnrytmen på plejehjem	
		Økonomiske fremgangsmåder og rengøringsmæssige prin-cipper	
		Arbejdsstillinger	
		Stuegang og lægeundersøgel-ser	
		Forbindelse mellem den lang-tidssyge og "verden udenom"	
		Ældres ønsker om læsning	
		De pårørende	
		Forståelse af patientens situation ved undersøgelser	
		Respekten for mennesket under enhver helbredstilstand	
		Etiske principper	
		Plejepersonalet i relation til hinanden og til bebo-erne	

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
1)Træ	Værkstedsetik, etabl. af værksteder Træ- og værktøjsorientering Brug af stemmejern og billedskærerjern Vedligeholdelse af værktøj Fællesopgaver og gruppeopgaver Billedindramning Værdiløst mat. Legetøj af værdiløst materiale Trædrejning Rep.af forsk.art		Værktøjslære Valg af værkt.til børn 8 t. Elementær værktøjsanv. (gruppearb.) 12 t. Bunden opgave i sløjd 12 t. Løvsav, finer, puslespil, didaktisk materiale Løvsav, finer og pap Dukkehus, værdiløst mat.	Værktøjslære Brugen af håndværktøj 8 t. Gennemg.af forsk.træsorter Gennemg.af finere træsorter Sløjd, tegning Småsløjd, modelt. Øvelsesgennemg. Formning i træ Opretning af træ Opr.og forarb.småsl. Pudsn.og overfladebehandling 8 t. Savning 8 t. Gennemgang og brug af høvl, 8 t. Måling og vinkl. Forsk.samlingsmetoder 8 t. Horn, materialelære Ben og horn,modeltegning Ben og horn,fremstilling Ben og horn,opskæring og planfiling
2)metal	Metaleksperimenter og frit arbejde Metalforarbejdning Metal-tinlodn.slaglodning Emaillearbejde Støbn.af metal og gips m.m.			
3)Formning,alment	2-håndstegning,bevægelse,kaos,tydning Sort/hvidt Morads, Hitte-frem Farvemorads farvesymfoni opordning Fri fabulerende maling Pyntetegning som gruppearb. Dekorering af flader I forskellige vinkler Rytmebreve borter Tapæer	Beskæftigelse 2-håndstegning,bevægelse,kaos,tydning Beskæftigelse sort/hvidt morads, hitte-frem Beskæftigelse,farvemorads,farvesymfoni, opordning Beskæftigelse - fri fabulerende maling Beskæftigelse - pyntetegning som gruppearb.	Pædagogens reaktioner på børnenes produkter Forældrenes reaktioner på børnenes produkter Individuelt og kollektivt frit arbejde.36 t.	Beskæftigelse,materialelære Beskæftigelse,farvekundskab

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Værktøjskundskab 8 t.	Faglitt., klargøring, oprydning	Værktøjslære	Værkstedslære og indk. X
Børns behov for beskæftigelse i forh.til deres udvikl. 8 t.	Mat., pris og værktøjssnak	Håndværktøj.Brugen heraf 8 t.	Værktøjslære og vedligehold. 8 t. X
Litteraturoversigt indenfor træbeskæftigelsesomr.	Materialer	Forsk.træsorter	Maskinlæreteknik 8 t. X
Værktøj,materialer og teknik i forh.til børns udvikling	Den manuelle beskæft.problematik	Sløjdtegning	Finering og skråsavn.8 t.X
Legeting af værdiløst mat.	Træteknik	Øvelsesgennemgang	Bajsning,maling o.s.v.X
Fremst. af drager	Dragebygning	Formning i træ	Småsløjd i værdiløst mat.X
Brætspil og klargøring med farver el.glødskriver	Dek.fremstilling	Opretning af træ	Horn og ben 8 t. X
Øvrig træteknik		Pudsning og overfladebeh.	Fremst.af skåle o.l.med huljernsteknik X
Brugsting af bambus og horn		Savning 8 t.	Smykkefremstilling X
Fremst. af rytmeinstrumenter i div.materialer		Høvling 8 t.	
Dekorering af rytmeinstrument med kniv,maling og glødeskriver		Måling og vinkling	
Fremst. af inventar til barnevær. (7-12 år) 8 t.		Forsk.samlingsmetoder 8 t.	
Gruppedisk.og tilrettel. af gruppebeskæft.for børn (7-14 år)		Rengøringsmat.og deres brug	
Fremst.af visse fællesarb. 8 t.			
Trædrejning			
Smykkefremst.i forsk.mat. 8 t.			
Brugsting for unge (14-18 år)			
Mindre brugsting (14-18 år) 8 t.			
Større brugsting (14-18 år) 8 t.			
Elevers besk.rapporter fra praktikperioden			
Kendskab til værktøj og materialer 8 t.	Metalteknik		Materialelære,jern,zink o.l. 8 t. X
Faglitt.,orientering	Smykkefremst.		Maskinlære 8 t.
Udhamringsteknik 8 t.			Værkstedslære og indk.
Slaglodning			Svejsning og lodning 8 t.
Filing 8 t.			Emaillearbejder 8 t.
Boring og nitting 8 t.			Sølv,tin og ciselering 12 t.
Fremstilling af emaillesmykker			Smykkefremstilling 8 t.
Litteratur indenfor beskæftigelsesomr.	Manuel beskæftigelse - skulptur (formeteknik)		
Orient. om arbejdende kunstnere med disk.	Manuel beskæftigelse - skrammelskulpturer		
Mulighed for barnets (den unges)anv.af teknik 8 t.			
Gruppedisk.m.v.vedr.praktikinstitutionerne			
Orient.om børns tegneudvikling			
Overvejelser vedr.det stadieægte			
Materialelære			
Farvelære			

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
3)fortsat		Beskæftigelse - dekorering af flader i forsk. vinkler Beskæftigelse - rytmebreve,borter Beskæftigelse - tapaer		
4)Formning,tegning og arb. m/forsk.materialer	Reportagetegning, iagttagelse Reportagetegning,et menneske Reportagetegning i naturen Reportagetegn.af bevægelse Fællescollage over givet emne Fortællende collage Plastiske former Glasmosaik Gasbeton og molerarb. Mosaik af forsk.art Skind-,ben- og hornarb. Frie arb.indenfor alle materialer 8 t. Værdiløse mat. X Papir, riv,klip,relief X Papmache X Stofdyr X	Reportagetegning,iagttagelse Reportagetegning,et menneske Reportagetegning i naturen Reportagetegning af bevægelse Fællescollage over givet emne Fortællende collage Plastiske former Glasmosaik Papirriv og klip Kludeklip og garnbilleder Papirrelief Fortæl og demonstrer en historie Værdiløse materialer Akvarier og mobiler Mester Jakel forest. Pegebøger - Papmachefigurer Masker Fastelavn Papmacherelief (gruppe) Moler Gasbeton Stoftryk Naturmaterialer Mosaik og glasbilleder Tøjdyr og dukker Silhouetter Værdiløse mat. X Papir,riv,klip,relief X Besk.(småbørn)papmache X Stofdyr X	Tegning,individuelt og kollektivt Tegning og maling,pædanvendelse(tusch,voks, sæbe,klister,farver, lakker m.v.) Maling på diapositiver Gips, linoleum,tryk og papir Glasmaleri Gasbeton Værdiløst materiale Papirkl. og -riv Papmache Papmache-teknik.Mester Jakel-dukker Læderarb.teknik og pædagogik	Besk.tegn.og maling 8 t. Besk.papmache Besk.papmache 8 t. Læderarb.-fremst. Læderarb. dekorationsmuligheder Læderarb. fremst.af modeller Læderarb. materialelære i huder og skind
5)Formning.Papir og stoftryk	Grafik,kartoffeltryk Grafik-lyrik linoleum Collagetryk,skabelontryk Radering Stoftryk med blok 64 t.X Stoftryk med maling 64t.X Stoftryk med kemikalier 8 t. X Batik 16 t.	Grafik kartoffeltryk Grafik,lyrik, linoleum Collagetryk,skabelontryk Radering Stoftryk m/blok 64 t. X Stoftryk m/maling 64 t.X Stoftryk m/kemikalier 8 t. X Batik 16 t.	Stoftryk,linoleum,kork Stoftryk,farvekendskab, kartoffeltryk Stoftryk-penselmaling, oliekandemaling,rammetryk Stoftryk,skabelontryk, spånpladetryk Monotypi,tryk på papir Børnebog,billedvirkninger.Børns oplevelsesverden 8 t.	Stoftryk-farvelære Stoftrykfremstilling af klicheer Stoftryk-tegning af modeller Stoftryk-fremstilling af modeller

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Reliefteknik			
Skulpturteknik			
Reportagetegning	Manuel besk.Tegne- og maleteknik 8 t.		Tegning X
Dekorative arb. papirbatik	Manuel besk.collageteknik		Porcelænsmaling, farver, fliser og maling X
Plakater ved hjælp af klipperi og bogstavformning	Manuel besk.Fællesarb. fremstilles af papæsker o.l.og males:en by,forlystelsespark,Nyhavn		Gasbeton X
Fantasimasker i papmache	Manuel besk.fotomont. collage,ordleg		Gibs, støbninger o.l. X
Legelandskaber i papmache	Manuel besk.Sprællemænd og koner		Mosaik X
Mester Jakel-dukker i papmache	Manuel besk.Mosaikkl. papirkl.		Læderarb.syning,prægning o.l. X
Mosaikteknik i glas, frø, farvet træ og linoleum	Manuel besk.Gasbeton		Plastmasse,støbn.af forsk. masser X
Foldeklip	Manuel besk.potteskårsmosaik		
Applikationer i papir (papirbill.med tapetstykker)	Manuel besk. Gips		
Billedmageri:fingermaling,svingtegning, stempeltryk	Manuel besk. Papmache		
Sandmalerier	Manuel besk. Balloner		
Skæring og trykning af linoleumstryk	Manuel besk.trykteknik		Linoleumssnit X
Maling og trykning af monotypi	Manuel besk.grafik		Stoftryk, tøj, farver og forsk.trykninger
Batik på stof	Manuel besk.stoftryk		
Bloktryk på stof			
Stofmaling			
Sprøjtetryk på stof			

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
6)Håndarbejde			Enkel syning m.børn.Julegaver.Modeller og mønstre i børnehaven Opsummering af teknikker. Sværere syning Perlevæv og -syning Enkle væveformer Kludedukker,legedyr Kludetæpper- og billeder	
7)Lerarbejder	Keramik,drejning X Keramik,formning X Keramik,dekorering X Keramik,brænding X Milebrænding 16 t. X	Keramik,drejning X Keramik,formning X Keramik,dekorering X Keramik,brænding X Keramik,milebrænding 16 t. X	Lerets anv.i pædagogikken. Primit.lerarb. Ler komb.med andre mat. Ler, glasurer, dekoration af fliser	Formning, lerarbejdets muligheder Formning, lerarbejde forsk.formn.metoder Lerarb.-drejning Lerarb.-glasur
8)Arrangementer	Aftenarr.om efteråret Aftenarr.om vinteren Arrangem.om foråret	Aftenarr.om efteråret Aftenarr.om vinteren Aftenarr.om foråret	Festforberedelser Juleforberedelser Påske- og fastelavnsforberedelser Udstillingsbesøg o.l. Disponible timer	
9)Foto				
10)Ekskursioner	Ekskursion om efteråret Ekskursion om vinteren Ekskursion om foråret	Ekskursion om efteråret Ekskursion om vinteret Ekskursion om foråret		
11)Bogbinding				Bogbinding,oppapning Påsætning af dækblade Limning og høvling Adskillelse og heftning Forsk.øvelser
12)Ergoterapi				

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Brikvævning 8 t.			Vævning X
Båndvævning (kamvævning) 8 t.			Knytning X
Perlevævning			Perlebroderier X
Knytning 16 t.			
Rebdyr			
Rya 8 t.			
Skindarbejde 8 t.			
Syning af dyr og dukker m.m.			
Strikning			
Hækling			
Elementær.materialelære	Manuel besk. Ler		Keramik,ler,glasurer og ovnlæse X
Pølseteknik			
Elementær dekoration og glassering			
Materialelære, videreg.			
Pølseteknik, videreg.			
Udskæring og dekoration. (videreg.)			
Brænding (videreg.)			
Milebrænding (videreg.)			
Glassering (videreg.)			
	Manuel besk.Fastelavn		
			Foto, fotografering og kopiering
		Bogbinding-oppapning	
	Instruktion i manuelt hobbybetonet arb.8 t.	Ergoterapiens formål,virkemåde,uddannelsesforhold	
	Arbejder, der spec.er egnet til beskæft.af dårligst udrustede	Ergoterapi indenfor forsk. institutioner	
		Ergoterapi ved forsk.sygd. særlig med henbl.på optræning	
		Ergoterapi ved forsk.sygd. særlig med henbl.på hensyn, beskyttelse af leddene	

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
12)fortsat				
13)Motorik og rytmik	Egen bevægelse.Anatomi Egen musikalsk udvikling Bevægelse for småbørn Musik for småbørn Bevægelse for større børn Musik for større børn Bevægelse for unge Musik for unge Iagttagelse af motorisk og musikalsk udfoldelse X Planlægning af hensyn til barnets behandling X Stemmelære X Improvisationer X Instrumentbrug (fløjte) X Rytmeinstrumenter til børn X Rytmeinstrumenter til voksne X Sanglege X Danse for børn X Danse for voksne (fri dans) X	Bevægelse for småbørn 8 t. Bevægelse for voksne (anatomi) 8 t. Rytmeinstrumenter for småbørn Rytmeinstrumenter for voksne Instrumentbrug (fløjte) Iagttagelse af barnets bevægelser Iagttagelse af barnets musikalske udfoldelse Planlægning af hensyn til barnets behandling Improvisationer Gruppeøvelser Fri dans for børn Fri dans for voksne Rytmeinstrumenter til børn X Rytmeinstrumenter til voksne X Instrumentbrug (fløjte)X Iagttagelse af motorisk og musikalsk udfoldelse X Planlægning af hensyn til barnets behandling X Improvisationer X Danse for børn X Danse for voksne (fri dans) X Stemmelære X Sanglege X	Tilrettel.af bevægelsesmilieuet i børnehaven Øvelser til brug i børnehaven Rytmik og gymnastik i børnehaven Rytmikundervisning 56 t.	
14)Sang og sanglege	Sange for børn 12 t. Sanglege for børn 8 t. Sange for unge 8 t. Sanglege for unge 8 t. Folkedanse for børn 8 t. Folkedanse for unge 8 t.	Stemmelære Sangrepertoire for småbørn Sangrepertoire for voksne Sanglege Sanglege for børn 8 t. Sanglege for voksne 8 t. Sange for børn 16 t. Sange for voksne 8 t. Folkedanse for børn 8 t. Folkedanse for voksne 8 t. Praktikopgaver Koordinering til dramatik	Børnesangens opbygning Produktiv musik Børnesangens opbygning Udråbssange Børnesangens opbygning Musikforståelse Musik fra andre kulturer Indlæring af børnesange og sanglege m/instrumenter 64 t. Brug af instrumenter i børnehaven (marimba)16 t. Brug af instrumenter i børnehaven (trommer)2o t. Brug af instrumenter i børnehaven (fløjte og selvlavede instrumenter 12 t.	Melodier indøves,salmer læres,nodelære Sanglege og rytmik

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
		Hjælperedskaber, forarbejdning Hjælperedskaber, gennemgang Institutionsbesøg Arbejdsformer m/demonstration af deres terapeutiske muligheder	
Børnenes forhold til rytmeorkester Nodeværdier og nodenavne Improvisation på rytmeinstrumenter Indlæring af færdige rytmesatser Kombination af rytme og sang Kombination af rytme og sang og bevægelser Kombination af rytme, sang, bevægelser og dramatik	Mimiske og rytmiske øvelser.Praktisk arbejde med kropssproget Metodik på afdelingen 8 t. Afsluttende og sammenfattende (gruppe- el. fælles) diskussioner Andre rytmeinstrumenter (anvendelse,metodik) Andre rytmeinstrumenter (teknik) Stavspil (anvendelse,metodik) Stavspil (teknik) Fløjte (teknik) Fløjte (anvendelse,metodik) Lytten til og forståelse af forsk.former for musik (grammofonpl.,båndopt., radio- og TV-udsendelser) 8 t. Koordinering af vokal- og instrumentalmusik (teknik) 8 t. Koordinering af vokal- og instrumentalmusik (metodik med henblik på anvendelse) 8 t.		Rytme, akkompagnement og guitarspil
Elementær sangteknik X Børns forhold til alm. sang X Indlæring af børnesange (5-1o år) X Indlæring af alm.sange og salmer X Indlæring af lettere korsats m.v. X Indlæring af 4 st.korsats X Indlæring af sanglege (fra 5 år) X Eventyr, i hvilke barnet spontant lever med (leger med) X Fantasibetonede bevægelseslege (a la Olenius) X Sanglege X Småbørns forhold til sanglege X	Børnesange, rim og remser, eventyr, fri dramatisering Nodelære Sange til forsk.udviklingstrin Sang,musik,bevægelse 8 t. Sange til elevens egen optræning Trommer (teknik) Trommer (anvendelse,metodik)	Salmer indlæres, nodelære, melodier indøves 4o t.på ældste kl. 24 t.på begynderkl. 12 t.på mellemkl.	Sang (anvendt i arbejdet m/børn og unge)

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
15) Dramatik	Grundlæggende gruppeøvelser Sammensatte gruppeøvelser Karakteriseringsøvelser Forandring af følelse Dramatisering med ord Igangsætningsmetoder Dramatisering i undervisningen Dramatisering i behandlingen Mester Jakel Stangdukker Skyggeteater Marionetter Mime Sort teater, lysdans Sceneteknik.Tæpper, masker, kostumer Modelscener og figuriner Ekstemporalspil,psyko- og sociodrama Tekstanalyse Instruktionsteknik Opsætning af forestillinger Instruktionsteknik X Tekstanalyse X Personinstruktion X Opsætning X Lav et julespil 16 t. X En maskeradeforestilling X Maskerade med mime X Maskekomedie med musik X Maskekomedie med ord og musik X Modelscene, et skuespil X Model, novelle X Model, et digt X Model til improvisation X	Grundlæggende gruppeøvelser Sammensatte gruppeøvelser Karakteriseringsøvelser Forandring af følelse Dramatisering med ord Igangsætningsmetoder (ord) Igangsætningsmetoder (ting) Dramatisering i behandlingsarbejder Dukker af værdiløst mat. Mester Jakel dukker Stangdukker Handskedukker Mime Teater til musik Dramatiser en børnesang Dramatiser en børnebog Masker og kostumer, rekvisitter Scenografi Scenemodel i papkasse (en historie) Scenemodel i papkasse (improvisation til musik) Instruktionsteknik X Tekstanalyse X Personinstruktion X Opsætning X Lav et julespil 16 t. X En maskeradeforestill.X Maskerade med mime X Maskekomedie med musik X Maskekomedie med ord og musik X Modelscene, et skuespil X Model, novelle X Model, et digt X Model til improvisation X	Dramatisering.Samarbejde og konfliktløsninger Dramat.som stimulans for sprogudviklingen Dramatiske udtryksformer 12 t. Rolle og identifikationsmønstre Demonstration med børnehavebørn 8 t. Dørteatre m.v. 8 t. Ekstemporalspil Virkemidler,udklædning, masker m.v. Tekniske hjælpemidler. Bånd,lys,film Mester Jakel teater 12 t. TV.,biograf,børneteater Disponible timer evt.til ekskursioner Skyggespil 8 t. Dukkespillets idé og arbejdsgang X Fremstilling af dukketeater X Fremstilling af stykker til dukketeatret X Fremstilling af dukker X Opførelse af stykker med lys, lys m.v. X	Maskefremstilling Opførelse af Mester Jakel teater
16) Leg	Litteratur om lege Leg som beskæftigelse Indretning af legepladser Indendørs lege Udendørs lege Tilrettel.af ture Naturiagttagelse om sommeren Naturiagttagelse om efteråret Beskæftigelse af syge børn X Gåder, gættelege X Skrammellegepladser X Plænelege X Vinterlege,udendørs X	Lege Litteratur om lege Leg som beskæftigelse Indendørs lege Udendørs lege Indretning af legepladser Gåder, gættelege X Beskæftigelse af syge børn X Plænelege X Skrammellegepladser X Vinterlege,udendørs X		Konkurrence

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Børnenes muligheder i skabende dramatik	Taleorganernes funktion i teori og praksis		Dramatik ud fra de andre gruppeområder i sang, dans, bevægelse, rytmeakkompagnement og guitarspil
Instruktøren og gruppen 8 t.	Stemmen som udtryksmiddel		
Overvejelser vedr. spontanreplikker	Lidt fonetik		
Teoretiske overvejelser vedr.øvelserne	Stemmedannelse		
Improvisationer uden sindsstemninger	Teoretisk gennemgang af dramik'en og dens muligheder		
Improvisationer med sindsstemninger	Mester Jakel-teatret og dets muligheder.Teori og praksis		
Mime-improvisationer til musik	Dramatisering af egnet stof (pædagogisk drama)		
Improvisationer med spontanreplikker	Dukketeater		
Afslapningsøvelser og koncentrationsøvelser 8 t.	Ekstemporalspil		
Indøvning af et skuespil 8 t.	Afsluttende og sammenfattende (gruppe el.fælles) diskussioner		

Børns leg og legetøj	Løbe-, tagfat- og fangelege	Leg, folkedans og bevægelse
Fælleslege,iagttagelse og behandling		
Iagttagelseslege:skatte- og sporlege,kimslege		
Bevægelseslege,der spiller på motorisk aktivitet		
Featureprægede fantasilege		

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
17)Musik m.v.	Guitar, spil og teknik 12 t.X	Guitar, spil og teknik 12 t.X	Guitarspil 6o t. X	Fløjte
18)Idræt, boldspil m.v.	Udendørs idræt 8 t. Udendørs boldspil 8 t. Indendørs idræt 8 t. Indendørs boldspil 8 t. Idræt 8 t. X Boldspil 8 t.X	Udendørs idræt 8 t. Udendørs boldspil 8 t. Indendørs idræt 8 t. Indendørs boldspil 8 t. Idræt 8 t. X Boldspil X		Gymnastik, atletik svømning,boldspil
19)Tekniske hjælpemidler m.v.	Audiovisuelle hjælpemidler	Audiovisuelle hjælpemidler		Betjening og brug af tonefilmsgengiver
2o)Brætspil m.v.	Forskellige spil X	Forskellige spil X		
21)Samlinger	Samlinger X Museums- og udstillingsbesøg X Naturiagttagelser X	Naturiagttagelse om sommeren Naturiagttagelse om efteråret Tilrettelæggelse af ture Samlinger X Naturiagttagelser X Museums- og udstillingsbesøg X		

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Blokfløjte, spil og teknik 36 t. X		Fløjte	
Guitar, spil og teknik, 36 t. X			
Blandet musikalsk udfoldelse. 8 t. X			
Folkedanse X			
Teori om instruktion af børn og unge		Gymnastik, atletik, boldspil, svømning	
Svømmeinstruktion for nybegyndere			
Svømning			
Teori om de forskellige boldspil			
Små boldspil 8 t.			
Bordtennis 8 t.			
Basket-ball 8 t.			
Volly-ball 8 t.			
Håndbold - udendørs			
Udendørs lege for mange deltagere			
Trykketeknik, duplikatorteknik m.v. X	Båndoptager, lysbilledapparat m.v.	Betjening og brug af tonefilmsgengiver	Idearrangementer, apparatbetjening
Spritduplikator og fotostencils X	Brug af filmsapparat		
Trykketeknik og hektografen X	Sprogstimulation, oplæsning og dramatisering		
Båndoptagergruppen: praktisk kunnen X			
Båndoptagerens teknik og betjening X			
Båndoptagerens anvendelse X			
Foto 12 t. X			
Filmsapparatets funktion og behandling X			
Diaskop, episkop, forsk. former (også m.h.t. kasette) X			
Stumfilm - splejsning X			
Forskellige brætspil 12 t.			
Opsamle materiale til en kultursamling 8 t.			
Opsamle materiale til en natursamling 8 t.			

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
22)Terrænsport				
23)Features (idearrangementer)				

VI. ANDRE EMNER

1)Litteratur alm.			Dansk digtning i dag 16 t. Sociale forfattere 12 t.	Elevforedrag om forfattere 4o t. Amerikansk og afrikansk litt.12 t. Sproglige formuleringer 2o t. Dansk litt. 12 t. Tekstanalyser 12 t. Digter og digtning 8 t.
Børnebogen			Historie Opbygning Tekst Anvendelse	
Dramatik				Dramik Klassisk og absurd teater Dramatiske typer 28 t. Et filmmanus. 12 t. Kirkespil 8 t. Amatørteater
2)Etik	Ægteskabet Medmenneskelighed Livets bevarelse Døden Sandhedskravet Familieliv Staten	Ægteskabet Medmenneskelighed Livets bevarelse Døden Sandhedskravet Familielivet Forhold til stat		Familie og sexualetik Livsbevarelse Arbejdsetik Etik og moral,normativ Human og kristen etik

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Terrænsport 8 t.			Kortets opbygning.Hvad er terrænsport? X Udregningssystemer på kortet.Forklaring af kompasset X Forklaring af kompasset. Brugen af kompasset X Opgaver(obligatoriske + hjemmelavede)Forklaring af et A-løb
Features 16 t.			Formål og ide X Hvor kommer ideerne fra? Motivering-moderne møde-former X Kilder - audiovisuelle hjælpemidler X Muligheder - omgivelser - ydre rammer X Hørespil, TV- og radio-udsendelser X Gruppeplanlægning.Anv.af midler X Præsentation af film og bånd med kritik X Gruppearr. i klub.Medlems- og deltagerkritik 12 t.X Vore erfaringer - plenum - afslutning X
Martin A. Hansen 12 t. H.C.Branner 8 t. Moderne lyrik 8 t. Moderne prosa 8 t. Historie og genre-opdeling Børnenes brug af bi-blioteket 8 t.	Sprogstimulation	Elevforedrag om forfattere 4o t. Amerikansk og afri-kansk litt. 12 t. Sproglige formule-ringer 2o t. Dansk litt. 12 t. Tekstanalyser 12 t. Digter og digtning 8 t.	Poesi Moderne roman Litt.hist. 12 t.
Kriterier ved vurde-ring		Dramik Klassisk og absurd teater Dramatiske typer 28 t. Et filmmanus. 12 t. Kirkespil 8 t. Amatørteater	
Ægteskab og sex Ansvar og skyld Næstekærlighed Statens væsen Demokratiet Samfundsetik Arbejde		Familie og sexualetik Livsbevarelse og for-længelse Arbejdsetik Etik og moral, normativt Human og kristen etik	

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
2)fortsat	Arbejdet Ejendom Trossamfund	Synet på arbejde Synet på ejendom Trossamfund		Autoritetsetik
3)Studie-vejled-ning	Biblioteksorientering	Biblioteksorientering	Studieteknik Valg og drøftelse af årsopgave 8 t.	Notat og læseteknik Studiehygiejne og planering Biblioteks og bogkundskab 12 t.
4) Møde- og tale-teknik			Stemmebehandling og mundtlig formulering 2o t.	
5)Natur-fag(natur-kundskab, fysik/kemi)			Børns behov for viden og orient. Træning i fremskaffelse af stof Ekskursioner Planternes opbygning Plantefysiologi Plante- og dyresamfund Dyrepsykologi Dyr og fugle i børnehaven	
6)Almene fag	Engelsk 64 t. X	Engelsk 64 t. X		Ordklasser Grammatik Skr.opgaver 8o t. De forsk.regnings-arter 64 t. Engelsk 96 t. Engelsk 200 t.X
7)Kirke-lige fag (bibelfag)				Gennemgang af N.T.og G.T. 176 t. Eksegese 52 t. Kateketik Kristendomspædagogik 4o t.

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Frihed Trivsel Etikkens baggrund i Hellas og Israel Etiske grundbegreber			
	Læseteknik og arbejdsmetoder Notatteknik Studiehygiejne Læsehastighedstræning Læsemetoder Indøv.af eff.lektielæsning Hukommelse og glemsel	Notat og læseteknik Studiehygiejne og planering Bibliotek og bogkundskab 12 t.	Studiemåde og studieplan Notatteknik 8 t.
	Mødets form og praktiske afholdelse X Referatets udformning, diskussionsteknik X Mødelederens placering og opgaver X Sekretærens placering og opgaver X		Diskussions og mødeteknik 16 t. Præsentationstaler 3-minutters taler Diskussion over en indledning
Gruppeekskursioner i nat., Samtaler herom 12 t. Plantelivet i skovbunden Stoffernes kredsløb i nat. 8 t. Husdyr og deres pasning 8t. Gruppearbejder 12 t. Rapportaflæggelse i forb. med terrarier,akvarier m.m. 12 t. Mikroskopet		Målenheder Iltforbindelser Grundstoffer Varmefylde Opløsning,osmotisk tryk Tilstandsformer	
Skr.form X Fremmedord X Tegnsætning X Gram.øv.X Stavetræning X		Skr.øv. Gram.øv. Skr.opgaver Tegnsætning 8o t. Forsk.regningsarter 64 t. Engelsk 2oo t. X	
		Gennegang af N.T.og G.T. 176 t. Eksegese Kateketik og kristendomspædagogik 4o t. X	

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Barnehaver	Diakon
8)Politik	International 12 t. Dansk politik 12 t. Den tredie verden 12 t.	International 12 t. Dansk politik 12 t. Den tredie verden 12 t.		Europa under forming Kina og Afrika 28 t. Dansk samfundsstruktur 8 t. Kirkernes verdensråd
9)Kultur	Kulturens rolle Massemedier Primitive samf. Barnets skabende muligheder	Kulturens rolle Massemedier Primitive samf. Barnets skabende muligheder		
1o)Kunstforståelse				
11)Idehistorie	Hvad er evige værdier? Dialektisk udv. Det frie valg Mennesketype? Livsanskuelse Konfliktløsninger	Hvad er evige værdier? Dialektisk udv. Det frie valg Mennesketype? Livsanskuelse Konfliktløsninger		
12)Kirke				Nordens kirkehistorie 32 t. Kirkens mission til u-landene 8o t. De danske kirkelige retninger 32 t.
13)Omverdenen	Vort ansvar Befolkningsproblemer Intern.hjælpeforanstaltninger Indre modsætninger i forhold til omverdenen	Vort ansvar Befolkningsproblemer Intern.hjælpeforanstaltninger Indre modsætninger i forhold til omverdenen		
14)Kontorfunktioner				

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
Det politiske liv		Europa under formning Kina og Afrika 28 t. Dansk samfundsstruktur 8 t. Kirkernes verdensråd	
Fremmede kulturer og kulturmøder			
Kunstretninger 8 t. Museumsbesøg Musik og billede Musik og film	Kunstorientering		Hvad er kunst? Billedkunsten Billedkomposition Teaterhistorisk oversigt Et moderne teaterstykke gennemgås Teatret og de andre kunstarter Filmologi Filmbedømmelse Filmens sociologi
Freudianisme Eksistentialisme Hellas			
Israel Luther og Calvin		Kirkens mission til ulandene 8o t. De danske kirkelige retninger 32 t.	
	Statistik, diagrammer m.m., regneprøver Mål og vægt m.m.		

	Bfs.sem.A.	Bfs.sem.S.	Børnehaver	Diakon
15)Sjælesorg				Skyldproblem Angst og sorg Sjælesorg Psykoterapi Tvivl Anfægtelse Sygdom Sindssygdom Seksuelle probl. Ægteskab Alkohol Alderens probl.
16)Ministerialbogsføring				Praktiske øv. 16 t. Børnelove Ægteskabslovene Navneloven Personregistrering Kordegnes funktion
17)Materialelære				Gennemgang af rengøringsmateriale og brugen deraf 24 t.
18)Boliglære				
19)Fysioterapi				

Fritidshjem	Omsorg	Pleje	Klub
		Skyldproblemet	
		Angst og sorg	
		Sjælesorg og psykoterapi	
		Tvivl og anfægtelse	
		Sygdom	
		Sindssygdomme	
		Seksuelle probl.	
		Ægteskabsprobl.	
		Alkoholprobl.	
		Alderens probl.	
		Gennemgang af rengørings-materiale og brugen deraf 24 t.	
		Ideen bag indretning af bolig	
		Materialer, træ, tekstiler	
		Farveteori	
		Læsning af tegninger	
		Rumindretning	
		Forståelse af arbejdsstil-linger	
		Orientering om fysiurgiske hjælpemidler 12 t.	

Bilag II

FORSTANDER H. C. RASMUSSEN
Børneforsorgsseminariet
Jægerspris

25. november 1968

Hvis det skal være muligt at komme til klarhed over i hvilket omfang det forslag til et socialpædagogisk uddannelsessystem, der er indeholdt i uddannelseskommissionens skitse (bilag 200) kan gennemføres, eller hvilke alternative muligheder der kan være, vil det være nødvendigt at foretage en analyse af det faglige indhold af de allerede eksisterende uddannelser. På det grundlag kan der så foretages en vurdering af, hvilke mangler, der eksisterer, og hvad der er overflødigt, set ud fra de funktioner, som de uddannede skal udføre.

Det er muligt, at man for at nå frem til det resultat, burde gennemføre detaljerede jobanalyser på de forskellige socialpædagogiske felter, og at man derefter burde nedsætte udvalg inden for de forskellige uddannelser, der skal arbejde med problematiken, inden man kan skride til et forsøg på en sammenligning mellem uddannelserne. På grund af investeringerne i tid og penge og kvalificeret arbejdskraft vil noget sådant imidlertid være meget vanskeligt gennemførligt, og man risikerer så, at der intet systematisk foretages. Undertegnede skal derfor tillade sig at foreslå en væsentlig mere overfladisk løsning, der dog muligvis kan give et tilfredsstillende arbejdsresultat.

Det foreslås, at der nedsættes et udvalg bestående af en uddannelsesleder fra hver af de socialpædagogiske felter -, og hvilke disse så måtte være, må bero på kommissionens afgørelse. Det skulle være muligt fra hvert af de eksisterende uddannelser at finde et medlem, der har tilstrækkeligt overblik over, hvad der sker på uddannelsesstederne, og som ved så meget som muligt, om funktionerne som de medarbejdere, de pågældende uddannelser uddanner, udfører, som systemet fungerer for tiden, og som de burde udføre, hvis systemet fungerede optimalt ud fra vor nuværende viden.

Dette udvalg skulle så i første omgang sammenholde de eksisterende uddannelser, som de fungerer nu. Det kan gøres ved at opdele uddannelserne i fag og yderligere opdele disse i blokke efter et princip svarende til det der er anvendt på Jægerspris seminariet. Her er opdelingen sket for at sikre en vis sammenhæng i, hvad der undervises i de forskellige fag. Man startede med at udskrive hvert emne inden for et fag på et kartotekskort og angive dets varighed i timer. Da man havde fået kort ind fra alle fagene, lagde man dem op i 5 blokke af hver 2 mdrs. varighed, og man blev ved at sortere rundt på kortene, indtil man mente at have opnået en så sammenhængende plan som muligt.

Denne teknik må kunne anvendes til en sammenligning mellem uddannelserne. Her kan hver uddannelse udskrive sine emner, og man kan så mødes og lægge kort sammen. Alle de steder, hvor det kan gøres, er der altså fælles emner og overensstemmelse mellem uddannelserne; hvor det ikke kan gøres, ligger forskellene mellem uddannelserne, og de må så analyseres nærmere.

En sådan sammenstilling bliver ikke let, men undertegnede er ret sikker på, it den er gennemførlig. Man er dog også ved sammenstillingen nødt til at tage hensyn til undervisningens niveau og ikke alene til dens omfang. Der må her skelnes mellem mindst tre niveauer. Tages f. eks. et fag som udviklingspsykologi, kan undervisningen ske på et elementærniveau f. eks. karakteriseret ved Åse Gruda Skards bøger, på et mellemniveau f. eks. karakteriseret ved Knud Rasmussens Børnepsykologi og et højere niveau karakteriseret ved universitetslærerbøger evt. på fremmedsprog.

Det er imidlertid ikke nok for udvalget at arbejde med de eksisterende uddannelser. Når det er færdigt med ovenstående opgave, bør det med ovenstående ide som baggrund opstille nødvendige krav ud fra hvert enkelt uddannelsesområde til en udbygning af uddannelserne. Hvert af disse krav skal begrundes med, hvorfor pågældende viden eller kunnen er påkrævet for at kunne gennemføre de funktioner, der skal til for at nå de optimale mål.

På denne baggrund skulle det så være muligt at vurdere i hvor høj grad uddannelserne har en ensartet karakter. For at nå til et resultat må repræsentanterne for de enkelte uddannelser i udvalget ikke i for høj grad holde fast ved smådetaljer i deres uddannelsesprogrammer.

(H. C. Rasmussen)

Bilag III

UDDANNELSESKOMMISSIONEN
For det sociale område

december 1968
J. NR. G. 2. 1.

Arbejdsplan for arbejdsgruppen vedrørende indholdet af de socialpædagogiske uddannelser

På et møde den 11. december 1968 i socialministeriet enedes man i arbejdsgruppen om følgende retningslinier for det videre arbejde med hensyn til kortlægningen af de socialpædagogiske uddannelser:

1. Hovedprincipperne for arbejdet er de i skrivelse af 25. november 1968 (fra H.C. Rasmussen) omtalte, jfr. bilag II.
Man er enig om, at fagene ikke opdeles i blokke, men kun i emner. Hvert emne fastsættes til 4 timer.

2. Omfatter emnet mere end 4 timer, skrives to kort, der nummereres 1 og 2. Omfatter et emne mere end 8 timer, brydes det op i emner a 4 timer. 4 undervisningstimer bliver således den enhed, gruppen arbejder med.

3. Der bliver herefter ca. 300 kort pr. uddannelse. En sådan stærk nedbrydning af stoffet er hensigtsmæssig, idet det senere vil være lettere at slå emner sammen, end at skulle bryde dem ned.

4. Man tager udgangspunkt i den for tiden eksisterende uddannelse. Dens emner skrives ud på hvide kort.

5. På hvert kort anføres som vist i nedenstående eksempel uddannelsen; angivet med følgende forkortelser:

Bfs. = Børneforsorgspædagog A og S.
Bhv. = Børnehaveseminarieudd.
Dia. = Udd. ved diakonhøjskolen i Århus.
Fri. = Fritidshjemsseminarieudd.
Oms. = Omsorgspædagog (s. å. og øvrige særforsorg)
Plej. = Plejeassistentudd.
Klub. = Klublederudd.

6. Som vist på eksemplet anføres i 2. linie faget med den betegnelse, der er anført i uddannelsens bekendtgørelse eller anordning. Derefter anføres (i samme linie) det timetal, der er afsat til faget i bekendtgørelsen, efterfulgt af en parantes med et skøn over det forekomne antal undervisningstimer.

7. På tredie linie følger emnet. Som ovenfor nævnt anvendes 4 timers enheder. Lægger man timetallene sammen for et bestemt fag, skulle summen derfor af de hvide kort, svare til bekendtgørelsens tal med de almindeligt forekomne overskridelser.

8. På 4. linie anføres niveau, evt. belyst ved opgivelse af en tekst, der kan tænkes anvendt ved undervisning i faget.

9. Ved angivelse af niveauet går man ud fra, hvad en realist i midten af uddannelsestiden vil kunne tilegne sig

a) let
h) ved almindelig indsats
c) med anstrengelse.

10. Rådighedstimer (obligatoriske timer) skrives på hvide kort. Emner, i hvilke ikke alle uddannelsesinstitutionens elever undervises (valgfrie fag for elever) skrives på røde kort.

11. Eksempel på hvidt kort:

3fs.
Psykologi og pædagogik 418 (ca. 475)
Glemsel
b
K. B. Madsen, Indlæringsprocessernes psykologi.

12. På gule og blå kort opføres emner, som henholdsvis - efter dem, der udfylder kortene - bør udgå eller optages i undervisningen. Disse kort skal dog først udfyldes, når man har gennemgået de hvide og røde kort, og der vil senere blive nærmere redegjort for, hvorledes man skal udfylde disse kort.

13. Arbejdsgruppens enkelte medlemmer foranstalter kortene udfyldt. Det vil være naturligt at tage udgangspunkt i en enkelt typisk uddannelsesinstitutions forhold.

14. Det forventes, at arbejdsgruppens medlemmer er så bekendt med deres arbejdsområdes institutioner, at de alligevel kan tage hensyn til områdets helhed. Det overlades til de enkelte arbejdsgruppemedlemmer hvordan de vil få kortene udfyldt, blot det sker efter de regler gruppen er enige om.

15. Man er enige om, at gruppens opgave er at fremlægge et materiale - ikke al tage stilling til, hvilke konsekvenser det evt. måtte have for uddannelsernes senere strukturelle udformning. Man har ligeledes besluttet, at man så vidt muligt skal undlade at fæstne sig ved smådetailler og ubetydelige forskelle og i stedet søge at se opgaven ud fra et helhedssynspunkt.

16. Arbejdsgruppen enedes endelig om at søge kortudskrivningen færdiggjort i løbet af januar 1969, således at man i dagene 6. og 7. februar 1969 kan samles for at foretage den kortoplægning, der er beskrevet i vedlagte skrivelse af *21.* november 1968.

17. De, der skal udfylde kortene, vil kunne søge oplysning i tvivlsspørgsmål hos forstander H.C. Rasmussen, Jægerspris børneforsorgsseminarium, (03- 331) nr. 36 - klokken 9-12 mandag til fredag.

Bilag IV

Skematisk oversigt over de ønskede udvidelser af uddannelserne.

Indledning:

Materialet på de følgende sider stammer fra de forskellige uddannelsesrepræsentanter i arbejdsgruppen og skulle give et billede af de ønskede udvidelser af de eksisterende uddannelser.

For børnehavelærer-, fritidspædagog- og børneforsorgspædagoguddannelserne findes et ret stort materiale, medens der for diakon- og plejeassistentuddannelserne kun er nævnt få emner (men til gengæld et ret stort timetal i alt). Omsorgsassistent- og klubuddannelsen har ikke meddelt emner. Der henvises i øvrigt til kap. III og VI foran.

Det bemærkes, at der i materialet er skelnet mellem emner, der er nye (ikke medtaget i bilag I) og emner, der allerede nu - omend i mindre omfang - behandles i uddannelsen.

For fritidspædagog- og børneforsorgsuddannelserne er der for den sidste type af emner tilføjet "ekstra".

Tallene i parentes angiver ønsket udvidelse i antal timer; for børneforsorgspædagog- A- og S-linierne er anført to tal, hvor det første refererer til A- og det andet til S-linien.

Nedenfor har man af praktiske grunde på de første sider udelukkende behandlet børnehavelærer-, fritidspædagog- og børneforsorgspædagoguddannelserne og først i slutningen af materialet findes oplysninger om ønskede udvidelser for diakon- og plejeassistentuddannelserne.

I. PSYKOLOGI

Børnehavelærer	Fritidspædagog	Børneforsorgspædagog A og S
Børn i skolealderen (12)	Nervesystemet og hjernen (4) ekstra	Forskningsprincipper (6-6)
	Børns læsning (4) ekstra Skolemodenhed(8)	Prenatal (0-10)
		Neonatal udvikling (0-8)
		Indlæring hos spædbørn (4-12)
		Individualitet hos spædbarnet (0-8) Spædbørns personlighed (2-8)
		Deprivation hos spædbørn (8-20)
		Moderens betydning for spædbarnet (8-16)
		Modererstatning og spædbørn (4-10)
Frie studier under vejledning (60)		Geriatri (20-20)
		Udviklingspsykologiske specialområder (30-30)
	Drøftelse af det pæd. & psykol. indhold i filmforevist situation (3 6) psykologiske iagttag.	Motivation (alm.) (10-10) Kognitive processer (10-10)
	Personlighedsteori (8) ekstra	Mentalhygiejniske grundproblemer (8-8)
	Freuds personlighedsteori	Trivselsproblematik (6-6)
	Temperamentsbegrebet (4) ekstra	
Kursus i gruppepsykologi (44)	Forsvarsmekanismer (8)	Sociale roller (4-4)ekstra
	Personlighedstest (4) ekstra	Vore indstillinger (12-12)
		Fordomme (6-6)
	Cases til drøftelse (12)	Kønsrollespørgsmål (8-8) Toleranceproblematik (8-8)

Børnehavelærer	Fritidspædagog	Børneforsorgspædagog A og S
	Sexualvejledning (4)	
	Institutionens gruppe-psykologiske mekanismer (4) ekstra	Gruppekontrol (10-4)
		Former for gruppeledelse (10-4)
		Gruppekonflikter (10-4) ekstra
		Rollekonflikt (4-4) ekstra
		Social forandring og fremskridt (6-6)
		Konkurrencefænomener (4-4)
		Familiesystemer (6-6)
		Ægteskab (psyk.) (8-8)
		Familieplanlægning (6-6)
		Familieproblemer (12-12) ekstra
		Skilsmisse (psyk.) (4-4)
	Adfærdsforstyrrelser (4)	
	Neuroser (4) ekstra	Diagnostisering (6-6)
		Alm. om psykiske afvig (60-60)
	Narkotikaproblemer (4) ekstra	Psykoser (10-10) ekstra
		Neuroser (20-20)
		Organiske hjernesygdomme (4-4)
		Epilepsi (4-4)
		Psykosomatiske problemer (8-8)
		Fedme hos børn (4-4)
		Enuresis og encopresse (4-4)
		Taleforstyrrelser (4-4)
		Udviklingsforstyrrelser (20-20)

Børr ehavelærer	Fritidspædagog	Børneforsorgspædagog A og S
		Ungdomspsykiatriske problemer (12-0)
		Institutionsbetingede tilpasningsvanskeligheder (20-20)
Sam ıarbejde med specialister (psykiater, psykolog)	Behandlingsformer, især på den psykiatriske børneafd. (8)	
	Gennemgang af opgave-materiale i psykologisk iagttagelse (16)	Forbrydelse eller sygdom (6-0)
	X Drøftelse af emner vedr. beskæft. af åndssvage (18)	Individuel psykoterapi (20-4)
	X Kursorisk læsning (72 læsetimer for elevenalternerer m. pædagogik)	Gruppeterapeutisk problematik (10-2)
		Samtaleteknik (12-12)
		Sociale afvig (12-12) ekstra
		Miljøbetingede tilpasningsvanskeligheder (20-20)

II. PÆDAGODIK

Børnehavelærer	Fritidspædagog	Børneforsorgspædagog A og S
Pædagogiske mål og metoder (8)	Bestemmelse af det enkelte barns behov for-beskæftigelse (8)	Skiftende mønster i spædbørneplejen (0-8)
Samfundsopdragelse (4)	Bestemmelse af den enkelte unges behov for be skæftigelse (4)	Småbørnsinstitutionens ud-styr (0-6)
Familieopdragelse (4)		
Opdragelse til selvstændighed (4)		Sansestimulering (0-6) ekstra
Opdragelse til demokrati (4)	Klubbens gruppedannelser (4)	Aldersspredning på stuerne på spædbørneinstitutioner (0-4)
Aktivitetspædagogik (8)	Programtilrettelæggelse (8)	Funktioner i spædstuen (0-8)
Småbørnspædagogik (12)	Fremst, af klubblad (6) ekstra	
Institutionsmilieuets udformning (8)	Lektiehjælpsproblemer (8,)ekstra	Funktioner i kravlestuen (0-8)
Børnehavelærerens omsorgsfunktioner (4)		Funktioner i småbørnsstuen (0-8)
Modtagelse af nye børn. (4)	X Drøftelser vedr. beskæftigelse af fysisk han dicappede (18)	
Generationsmodsætninger. (4)		Arbejde med sprog i småbørnsinstitutionen (0-6)
Normkonflikter hjem/institution (4)	Talevanskeligheder (4) ekstra	Forældres deltagelse i funktioner på småbørnsinst. (0-4)
Integrering af normer /normkonflikter (12)	Klubrådsarbejdet (4)do.	
	Medarbejdermøder & børneråd (4) ekstra	
Syge børn hjemme/i bvh. / på hospital (8)	Medarbejderproblemer i klubben (6)	Familiegruppeopdeling på småbørnsinstitutionen (0-6)
Didaktik/metodik (20)		
Fri beskæftigelse, mål og midler (12)	Fritidscentre (6) ekstra	Småbørnsbeskæftigelsens pædagogik (4-10)
	Børnehaveklasser(4)do.	
Legepladser, udendørsliv (12)	X Drøftelser af pædagogiske og praktiske forhold vedr. børnehaveklasser (36)	Institutionens geografiske placering (8-8)

Børnehavelærer

Legetøj, udendørs (8)

Legetøj, indendørs (8)
Tekniske hjælpemidler i bhv. (radio, TV, film m.v.) (12)

Skoleforhold, -forsøg. Spec **alundervisn.** (12)

Skolt tilpasning/skole-kontakt (4)

Foraddrearbejde (8)
ledelsesfunktioner (4)

Samarbejdsfunktioner (4)

Observationer, skrf. og **mundtl. forrnul.** (30)

Samarbejde med børnehavers specialister (4)

Samarbejde med myndigheder m.v. (8)

Andre samfunds opdragelse (12)

Fritidspædagog

10-12 unge i fritidshjem (8) ekstra

Unge og narkotika (4)

Demokratiseringsprocessen i og udenfor inst.(6)

Samfundsforhold, der betinger institutions-anbr. (6)

Beskæftigelse af handicappede børn og unge (6)

X Institutionspæd. drøftelser vedr.den åndssvage på internatinst. (18)

X Gruppedrøftelser m.v. vedr. speciale . . (175)

(se psykologi og socialfag)

X Kursorisk læsning (72 læsetimer for eleven - alternerer med psykologi)

Børneforsorgspædagog A og S

Udformning af bygningerne (10-10)

Institutionens struktur (20-20)

De forskellige former for institutions opdragelse (12-12)

Behandlingsplan (10-10)

Behovstilfredsstillelse for institutionsklientel (10-10)

Opdragelsesmæssige metoder (20-10)

Livsanskuelse og opdragelse **(12-12)**

Forberedelse af optagelse (12-12)

Den nyankomne (10-10) ekstra

Normaldagsforløb(12-12)
Husorden (20-10)
Fysisk omsorg (10-20)
Hvile- og sovetids tilrettelæggelse (10-10)
Måltider på inst. (20-20)
Ejendele (6-0)
Penge (6-0)
Arbejde på og udenfor institutionen (10-0)
Oplæring i samfundsbetonet virksomhed (førstehjælp, færdsel) (8-0)
Sexualopdragelse (10-0)
Børns korrespondance og telefonering (6-0)

Børnehavelærer

Fritidspædagog

Børneforsorgspædagog A og S

Elevrådsfunktioner (8-0)
Udformning af friluftsareal (8-8)
Fritidsproblematik på døgninstitutioner (20-4)
Massemedier på inst. (20-4) ekstra
A-V midler (anvendelse af indhold) (8-8) ekstra
Festers tilrettelæggelse (12-6)
Besøg ud og ind (10-10)
Fritid udenfor inst. (20-0)
Venskaber med familiebørn (6-0)
Samspil med tilpasnings-vanskelige (20-0)
Casework-principper (12-12)
Groupw ork-principper (12-2)
Kendskab til specialisters funktioner (12-12)
Situationsanalyse (6-6)
Kontaktregulering (6-6)
Børneforsorgens pædago-ger som forældreerstat-ning (8-0)
Ungdomshjems-metodik (20-0)
Gruppen som socialiserende faktor (20-6)
Sammensætning af levegrup-per (10-10)
Sammensætning af fritids-grupper (8-0)
Klubfunktioner på ungdoms-hjem (20-0)
Skolevæsenets opbygning (6-2)
Kontakten med skolen (10-0)
Regnings-, læsnings-, skrivningsmetodik(12-0)
Remedial undervisning (regning, læsning, skrivning (12-0)

Børnehavelærer

Fritidspædagog

Børneforsorgspædagog A og S

Læreruddannelse (6-2)
Erhvervsforberedelse (30-0) ekstra
Erhvervsuddannelse på inst. (8-0)
Erhvervsuddannelse udenfor inst. (8-0)
Udskrivningsproblemer (10-10)
Overførelsesproblemer (ny inst.) (10-10)
Efterværn (12-12)
Forskelle i livsform (inst. - familie) (10-10) ekstra
Familievejledningsprincipper (10-10)
Forhold til barnets familie (10-10)
Arrangement og ideer til forældremøder (8-8)
De pårørende som medopdragere (4-4)
Tanteordninger (4-0)
Forhold til tilsynsførende (6-2)
Samarbejde med overordnede sociale organisationer (8-8)
Principper for arbejdsforberedelse (6-6)
Alm. principper for voksenundervisning (10-10)
Supervisionsprincipper (12-12)
Undervisning af praktikanter (12-12)
Aktgennemgang med kildekritisk teknik (6-6)
Samarbejdsformer på inst. (8-8)
Ledelsesfunktionens problematik (10-10)
Konflikter i personalegruppen (10-10)
Privatliv og institutionsarbejde (8-8)
Problemet stivnet i arbejdet (4-4)

Børnehavelærer	Fritidspædagog	Børneforsorgspædagog A og S
		Mødeteknik (6-6)
		Konferenceplanlægning (4-4)
		Udarbejdelse af arbejdsplaner f. børn og personale (12-12)
		Samarbejde med andre inst. (8-8)
		Optagelse af grundannamneser (6-6)
		Skrivning af indberetninger (6-6)
		Journalføring (10-10)
		Metodefriheds spørgsmål (4-4)
		P. R. -funktioner (8-8)
		Efteruddannelsesproble - matik (6-6)
		Udnyttelse af det huslige personale (8-4)
		Socialpædagogiske uddannelser (6-6)
		Udenlandsk terminologi (8-8)
		Udenlandske døgninst. (20-10)
		Oversigt over international forskning vedr. inst. pæd. (20-20)
		T-grupper (6-6)
		Pædagogiske ideers historie (20-20)
		Terminologier (10-10)
		Plejehjemsproblemer (20-20)
		Adoptions spørgsmål (10-10)
		Daginst. funktion (20-0)
		Dagplejeproblematik (4-12)
		Udenlandsk social pædagogik (20-20)
		Kriminalitetsforebyggelse (8-0)..

III. SOCIALE FAG

Børne havelærer

Velfærdskullur (4)

Fattigkultur (4)

Socialpolitik (udvidet) (4)

Den u ige i samfundet (4)

Kvinders udeerhverv (8)

Boligspørgsmål (4)

Uddannelsesspørgsmål (4)

Den gimle i samfundet (4)

Den syge i samfundet (sundhedsvæsenet) (4)

Den h indicappede i samfundet (reval.) (8)

Børne- og ungdomskriminal.tet (4)

Børn på Grønland (4)

Børn :. andre lande (FN-deklaration) (8)

Tavshedspligt/indberetningspligt (4)

Santaleteknik (16)

Socialpædagogens kontakter (8)

Journalføring (16)

Håndbogslitteratur(8)

Fritidspædagog

FN[1] s børnearbejde (internationalt) (4)

Valgloven (4)

Rente- og finanspolitik (4)

Nugasldende arvefølge, testamente og skifte (4)

Obligationer og aktier (4)

Sundhedsvæsenets lovgivning (4)

Centraladministration vedr. børneforsorg (4)

Kommunal forvaltning (8)

Communitv Organisation (8)

Børne- og ungdomsværnet og tilforordnede til dette (8) ekstra

Erhvervs vejledende principper (10)

Cases med drøftelse af relevant støtte (18)

EDB-teknikkens anvendelse (10)

Tilskudsordninger vedr. socialt arbejde (8) (institutioner, bloktilskud til pers. støtte)

Orientering om budgettering (8) ekstra

Orientering om regnskabsindberetning (4)

Øvelser i månedsregnskab (12)

Forelæggelse af årsopgaver (8)

X Gruppedrøftelser m.v. vedr. speciale (175)

Børneforsorgspædagog A og S

Samfundsteorier (6-6)

Samfundets opbygning (12-12)

Socialpolitiske idéer (10-10)

Social demografi (6-6)

Samfundsøkonomi (8-8)

Organisationer (sociologisk) (8-8)

Politik (6-6)

Familiesociologi (afgrænsning) (4-4)

Kvinders erhvervsarbejde (4-4)

Privathjemmet som arbejdsplads (4-10)

Barndommens sociologi (12-12)

Ægteskabslov (4-4)

Privatøkonomi (8-8)

Skilsmisse (jur.) (4-4)

Samfundets inst. (12-12)

Retsvæsenet (6-6)

Politifunktioner (6-0)

Hospitalets struktur og funktion (6-10)

Døgninstitutionshistorie (12-12)

Fængslets struktur og funktion (6-0)

Døgninst. placering i det kommende samfund(6-6)

Daginst. placering i det kommende samfund(6-6)

Særforsorgens placering og problemer (20-20)

Social desorganisation (8-8)

Kriminalitetsårsager(8-0)

Ungdomskriminaliteten i Danmark (6-0)

Ungdomskriminaliteten internationalt (6-0)

Prostitution (4-2)

Organisations teknik (12-12)

Driftsøkonomi (12-12)

Institutionsdrift (12-12)

IV. SUNDHED OG SYGDOM

Børnehavelærer

Samfundets indflydelse på sundhedstilstanden (4)

Ulykker og deres forebyggelse (4)

For ældrerådgivning vedr. barnets fysiske pleje (4)

Seksuallære (4)

Børnehavens samarbejde med læger m. v. (4)

Fritidspædagog

Socialmedicin (4) ekstra

X Forbindinger (16)

Psykopharmaca (4) ekstra

Børneforsorgspædagog A og S

Alm. sygdomslære (20-20)

Social hygiejne (8-8) ekstra

Personlig hygiejne (8-8)

Familieboligen (10-10)

Fødsel (2-8)

Spædbørns riscici (0-10)

Førstehjælp (24-24)

Motorik (10-20) ekstra

Motoriske vanskeligheder (4-8)

Psykopharmaca (10-10)

Alkoholisme **(4-8)**

Lægekort **(4-4)**

V. AKTIVITETSFAG

Børnehavelærer

Enkelte børns aktivitet i besk. (4)

Gruppeaktivitet i besk. (4)

At færdes i naturen (8)

Naturmaterialers anvendelse (8)

Pædagogisk formål med dyr m.v. i bhv. (4)

Praktiske forhold vedr. dyr m.v. i børnehaven (4)

Bevægelsesmilieuet i børnehaven (4)

Forældrearbejde vedr. børns bevægelsesbehov (4)

Svømning (ikke obligatorisk) (36)

Principper i mundtlig fremstilling (4)

Øvelser i mundtlig fremstilling (52)

Børns musikoplevelse og -behov (12)

Unges musikoplevelse og -behov (8)

Museumsbesøg (12)

Materialeopbevaring (4)

Materialeindkøb (4)

Litteratur vedr. beskæftigelse (4)

Årstidernes muligheder (8)

Fritidspædagog

Træ m.v. Hvis Askovkurset bortfalder:120 i værktøjsbrug og- pasning (120)

Trædrejning (8) ekstra

Skrabeteknik (4) ekstra

Skæring og trykning af linoleum (4) ekstra

Brugsting af bambus og horn (4) ekstra

Mosaikteknik (8) ekstra

Skulpturteknik(8) ekstra

Reliefteknik (4) ekstra

Blodtryk (4) ekstra

Stofmaling (4) ekstra

Batik (4) ekstra

Rammevævning(8)ekstra

X Tilskæring og syning (36)

Forskellige brætspil prøves i nogle spillegrupper (4)

Brætspil i forskellige pladematerialer(4)ekstra

Orientering om børnenes Muligheder for at samle, og deres udbytte heraf (4)

Opsamle materialer til en natursamling og bearbejde disse til en samling (4)

Opsamle materialer til en kultursamling og bearbejde disse til en saml. (4)

Svømmetræning (10)ekstra

Mester Jakel-teater (8)

Indøvning af et skuespil (4)

Rytmeinstrumenter (8) ekstra

X Korsang (18) ekstra

X Motorlære med øvelser (12)

Børneforsorgspædagog A og S

Aktivitetsmetodik (alm.) (6-6)

Værktøjslære (10-10)

Materialekundskab (12-12)

Småbørnsbeskæftigelsens metodik (4-10)

Materialer til småbørnsbeskæftigelse (4-10)

Pleje af planter og dyr (8-8)

Bevægelseslære (20-20)

Jazzballet (20-20)

Svømning (30-0)

Livredning (20-20)

Spejderfærdigheder (10-0)

Børnelege (10-10) ekstra

Legetøj (8-8)

Spil (12-4)

Gennemgang af børnebøger (12-8)

Højtlæsning (10-10)

Musikudøvelse (20-20)

Børnesange (10-10)

Selskabsdans (12-0)

A-V midler (teknik) (12-12)

Tekniske hjælpemidler i dagliglivet (12-12)

Maskinskrivning og stenografi (30-30)

Børnehavelærer

Voksnes musikoplevelse og -behov (8)

Fritidspædagog

Inventar til barneværelse (4) ekstra
Sprøjtetryk (4) ekstra
Tørnålsradering (8) ekstra
Alm. dukketeater (8)
Husdyr og deres pasning (8) ekstra
Legeting af værdiløst materiale (4) ekstra
Drejning på sparkeskive (8) ekstra
Pølseteknik (4) ekstra

Børneforsorgspædagog A og S

VI. ANDRE FAG

Børnehavelærer

Motivationer for socialpædagogisk arbejde **(4)**
Personlighedens integritet **(4)**

At vælge livsanskuelse, at ændre livsanskuelse (4)

Ansvaret for de andre, ansvaret for en selv (4)

Arbejdsetik (4)

Ægteskabets og samlivets etik **(4)**

Toleranceproblemer. Akcepterer pædagogen forældrene? (8)

Krig og vold. Pacifisme (4)

Musikhistorie (12)

Kunsthistorie (12)

Børnelitteratur (12)

Dramatisk digtning (teaterbesøg) (8)

Udenlandske forfattere (12)

Skriftlig formulering (12)

Foredrag og fællestimer (120)

Valgfrie fag (ikke obl.) (36)

Speciale (liniefag) (176)

Fritidspædagog

Talelære og stemmepleje (36)
Teater- og filmforståelse (herunder TV s anvendelse) (18)

X Elementær dansk (ortografi og tegnsætning) (1 8) ekstra

X Svensk **(36)**

X Engelsk **(36)**

X Tysk **(36)**

X Gruppedrøftelser vedr. speciale (175) (se fritidshj. læ. og soc. fag).

Børneforsorgspædagog A og S

Alm. Idéhistorie (30-30)

Religiøse grundsynspunkter (10-10)

Morallære (8-8)

Krig og fred (6-6)

Fremstidsforskning (12-12)

Kulturbegrebet (6-6)

Kulturformidling (10-10)

Biologi (12-12)

Teknologiens betydning (20-20)

Kunst og samfund (6-6)

Speciale (100-100)

ALLE HOVEDGRUPPER I-VI

Diakon

Pædagogikkens historie	(40)
Drøftelse af afvigergrupper i fritidssamfundet	(20)
Drøftelse af fritidsindretninger og opgaver	(20)
X Formnings- og aktivitetsfag	(60)

Plejeassistent

Konferencer om studieforløbet	(10)
Pædagogik og pædagogiske øvelser	**(40)**
Forskellige mønstre for forsorgsarbejde gennem tiderne	(15)
Fysiologi, yderligere	(10)
Kirkehistorie	(30)
Studievejledning, yderligere	(6)